UČITEĽSKÉ NOVINY

36/2013, 12. december 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Hardvér a softvér nášho myslenia

O tom, ako a čím človek myslí, špekulovali naši predkovia od najstarších čias. Po mnohých iných prvý vážne do tejto témy prehovoril René Descartes v sedemnástom storočí. Prišiel na to, že mozog a myslenie sú dve veličiny a jedna bez druhej nemôže jestvovať. Preložené do modernej terminológie, tvrdil, že mozog je hardvérom a vedomie softvérom nášho myslenia. Zistil, že ak sa zapne počítač, teda ak sa človek trebárs prebudí, nemusí to ešte znamenať, že sa spustí aj softvér v najvyššom výkone. Myšlienky a predstavy sa vzájomne ovplyvňujú s telom – bunkami, chemickými látkami a elektromagnetickým poľom.

Ľudský mozog je centrom všetkého diania v našom tele i spúšťačom procesov a činov tela v interakcii s jeho okolím. Riadi a kontroluje všetko, čo sa deje v tele, ako prebiehajú jednotlivé funkcie nášho tela a jeho orgánov. Súčasne dáva pokyny na naše skutky. Jeho činnosť spočíva v tom, aby udržiaval a kontroloval stav ciest, po ktorých idú pokyny do všetkých častí nášho tela, a v značnej miere rozhoduje aj o tom, aké sú samotné pokyny. Tie vznikajú na základe našej schopnosti analyzovať informácie, komplexne ich vyhodnocovať a efektívne spracovávať a na tomto základe dávať pokyny na fungovanie nášho tela i na naše skutky.

Mozog je v globále rozdelený na dve časti, na dve hemisféry. Trochu to pripomína dva motory lietadla. Ak by v núdzovom stave jeden vypadol, bola by tu ešte záloha. Niekedy sa naozaj stane, že človeku ochrnie polovica tela a funguje iba druhá. Väčšina ľudí používa ľavú polovicu mozgu na logickú a analytickú činnosť a pravú na spracovanie zmyslových, intuitívnych vnemov. Pravá polovička v tomto prípade kontroluje a ovláda aj ľavú polovicu tela vrátane hlavy a naopak, ľavá polovica mozgu vládne pravej časti nášho tela.

V mozgu dospelého človeka je okolo 100 miliárd nervových buniek, ktoré umožňujú činnosť mozgu. Bunky sú navzájom pospájané synapsiami. Ich efektívna činnosť je základom kvality nášho života. Každý človek má veľkú, zvyčajne pomerne málo využitú kapacitu mozgu. To dáva priestor na učenie. Preto možno učenie definovať aj ako vytváranie nových synapsií. Je známe, že úbytok synapsií v starnúcom alebo netrénovanom mozgu nám zhoršuje pamäť. Preto je pre človeka mimoriadne dôležité učiť sa od skorého veku až do konca svojho života. Učenie sa je základom plnohodnotného života. Vhodná stimulácia, teda opakovanie vecí, pamäť posilňuje a zabezpečuje uchovávanie pamäťových stôp. Mozog funguje v podstate na princípe svalu – ak ho trénujete, máte väčšiu silu, ak nie, výkon sa znižuje a my intelektuálne chradneme.

Škola je po rodine prvé a najdôležitejšie tréningové a výcvikové stredisko mozgu každého človeka. Ako je nastavené, ako funguje, akú má podporu, taký výkon zvyčajne podáva. A ešte je podstatné, aký program výcviku mozgu každého dieťaťa poskytuje. To je mimoriadne dôležité pre ďalší výkon

(pokračovanie na strane 2)

Štúdia PISA preverila matematickú, čitateľskú a prírodovednú gramotnosť našich žiakov už po štvrtý raz. ***Foto Lenka PAJTINKOVÁ***

Neúprosné zrkadlo pravdy

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) zverejnili 3. decembra výsledky na Slovensku v poradí už štvrtého cyklu medzinárodnej štúdie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) PISA 2012.

Hlavnou testovanou oblasťou štúdie PISA 2012 bola matematická gramotnosť. Zároveň sa sledovala aj úroveň vedomostí a zručností žiakov z čitateľskej a prírodovednej gramotnosti. Výskum uskutočňoval NÚCEM v apríli 2012 na reprezentatívnej vzorke 5 737 pätnásťročných žiakov z 231 škôl (základné školy, 4-ročné a 8-ročné gymnáziá, stredné odborné školy).

Významné zistenia PISA 2012

Prvýkrát od roku 2003 sú výsledky slovenských žiakov vo všetkých troch oblastiach – matematická, čitateľská a prírodovedná gramotnosť – významne nižšie, ako je priemerný výkon krajín OECD. Významne narástlo zastúpenie žiakov v tzv. rizikovej skupine (s najnižšou úrovňou vedomostí). Zároveň významne pokleslo percentuálne zastúpenie žiakov v najvyšších vedomostných úrovniach vo všetkých troch sledovaných oblastiach.

Výsledky v matematickej gramotnosti

Slovenská republika dosiahla v matematickej gramotnosti výkon na úrovni 482 bodov a umiestnila sa na 23. – 29. mieste spomedzi 34 krajín OECD a v medzinárodnom porovnaní všetkých 65 zúčastnených krajín na 31. – 39. mieste. Výkon porovnateľný so Slovenskom dosiahlo napr. Nórsko, Portugalsko, Taliansko, Španielsko, Ruská federácia, Spojené štáty americké, Litva, Švédsko a Maďarsko. Z krajín OECD dosiahlo signifikantne nižší výkon ako SR len 5 krajín – Izrael, Grécko, Turecko, Chile a Mexiko.

Výkon slovenských žiakov v matematickej gramotnosti medzinárodnej štúdie PISA 2012 sa nachádza pod priemerom zúčastnených krajín OECD.

(pokračovanie na strane 2)

Multimediálne vzdelávacie DVD pre oblasť stavebníctva

(II. časť)

Národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov pokračuje*. Jedno multimediálne vzdelávacie DVD je určené učiteľom a majstrom stredných odborných škôl (SOŠ) stavebných. Vzniklo v SOŠ na Ivanskej ceste v Bratislave a pozreli si ho aj zástupcovia zamestnávateľských zväzov z oblasti stavebníctva. Na tému hovoríme s recenzentom DVD Ing. Michalom Širokým.

Pán Široký, s akou základnou definíciou by mali pracovať učitelia a majstri v SOŠ?

Suchá výstavba je proces, pri ktorom základným spevňujúcim stavebným postupom nie je chemické naviazanie stavebného prvku na lepidlo, ale plošný stavebný prvok je mechanicky upevnený pod konštrukciu. Vďaka svojej podstate je tento spôsob výstavby rýchlejší, nevyžaduje dlhé technologické prestávky a oproti tradičným postupom stavbu minimálne zaťažuje. Navyše táto jednoduchá technológia poskytuje vysokú priestorovú flexibilitu, akustické a tepelno-technické vlastnosti a vyššiu požiarnu odolnosť. Vzhľadom na množstvo výhod je potreba plánovania ťažších bremien len malým nedostatkom v porovnaní s mokrým procesom výstavby. Naopak, vyššia náročnosť na kvalitu práce je dnes vnímaná skôr pozitívne, a to najmä zo strany investorov. Osobitnou výhodou totiž je i pracovný proces, ktorý nespôsobuje znečistenie a šetrí čas. Samotná stavba potom poskytuje zvýšenú odolnosť voči nárazom, jemné, vizuálne ušľachtilé spracovanie, nenáročné na priestor.

Výhodou pri praktickom vyučovaní v SOŠ, ale aj v praxi je fakt, že sadrokartónové dosky poskytujú hygienickú neškodnosť, práca na stavbe je vlastne čistá. Táto skutočnosť by mohla prilákať aj viac žiakov do lavíc našich SOŠ...

Áno, ale pozrime sa na suchú stavbu najskôr z pohľadu technológie. Základnou súčasťou interiérových konštrukcií suchej výstavby sú sadrokartónové dosky vyrobené zo sadry a zo špeciálneho vysokopevnostného kartónu. Nezanedbateľným faktom je aj to, že môžeme hovoriť o ich nehorľavosti, o absencii vlhkých procesov, o nízkej hmotnosti a schopnosti regulácie vlhkosti. Aj žiaci v SOŠ stavebných by už mali vedieť, že pri výbere sadrokartónového materiálu rozlišujeme rôzne základné druhy:

1. Stavebnú sadrokartónovú dosku zo šedého lícového kartónu, ktorá je vhodná ako univerzálny interiérový materiál aj do nevykurovaného prostredia.
2. Impregnovanú sadrokartónovú dosku zo zeleného lícového kartónu, ktorá je určená na využitie v interiéroch s vyššou vzdušnou vlhkosťou, napríklad v kúpeľni na miestach bez priameho kontaktu s vodou.
3. Protipožiarnu sadrokartónovú dosku z ružového lícového kartónu, ktorá je využiteľná na dosiahnutie vyššej požiarnej odolnosti budovaných konštrukcií, kde sa uplatní rozptýlená výstuž v sadrovom jadre dosky, ktorá v prípade požiaru predlžuje celistvosť opláštenia. Doska je vhodná i na rekonštrukciu podkroví.
4. Protipožiarnu impregnovanú dosku používame ako kombináciu predchádzajúcich dvoch dosiek.

(pokračovanie na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Učebný proces a digitalizácia v školstve

Rozhovor s generálnym riaditeľom sekcie informatiky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Ľubomírom Šimáškom

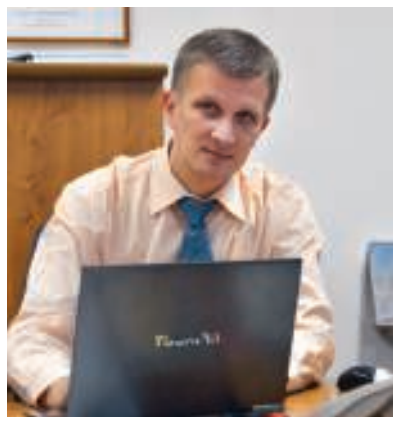

Strany 6 a 7

Bez materiálneho fundamentu nemožno garantovať vzostup duchovne zdravej spoločnosti

Rozhovor s Ľubomírom Páleníkom, riaditeľom Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave

Strany 9 – 11

Ako objavovať Dobšinského

Strany 12 a 13

Testovanie 9-2013

Dokument

Strany 25 – 28

Hardvér a softvér...

(dokončenie zo strany 1)

každého, kto ho kedy navštevoval. No a nezanedbateľnou zložkou strediska sú tréneri našich mozgov a procesov myslenia – učitelia. Ak máme šťastie a natrafíme najmä v prvotnom štádiu na majstrov svojej profesie, sme šťastní ľudia, lebo dostaneme do svojej celoživotnej výbavy mimoriadny poklad nevyčísliteľnej hodnoty, veľkú hrudu zlata. Budeme ňou platiť celý život v podobe našich výkonov v práci i mimo nej, za ktoré dostaneme vo forme fenického vynálezu to, z čoho budeme žiť.

A človek je od prírody nastavený tak, že chce žiť dobre. Preto je dôležité, aby mal na to vybavený softvér i hardvér. Myslím, že v učiteľskom povolaní niet nič krajšieho, ako to, že nášmu žiakovi doprajeme bohatstvo a krásu myslenia a jeho rozlet a najmä objav, že dokáže múdro myslieť a konať aj on sám. A najmä, ak aj chce a má o to záujem on, jeho rodičia, spoločnosť. PISA nám zdvihla výhražný prst – o vzdelanie musí byť záujem aj u žiaka, ale aj u celej spoločnosti.

Ľubomír PAJTINKA

SAUS

Nový časopis (nielen) pre slovenčinárov

Slovenská asociácia učiteľov slovenčiny (SAUS) si vás dovoľuje informovať o vydaní 1. čísla časopisu Slovenčinár, zameraného na vyučovanie predmetu slovenský jazyk a literatúra (SJL) na všetkých stupňoch vzdelávania, na aplikáciu jazykovedných, literárnovedných a literárnohistorických teórií a výskumov do vyučovacej praxe. Naším cieľom je zaplniť priestor, ktorý vznikol po zániku časopisu Slovenský jazyk a literatúra v škole, a otvoriť možnosti publikovať a získavať informácie všetkým, čo sa zaujímajú o predmet SJL a chcú sa aktívne zapojiť do diskusií o ňom formou rôznych časopiseckých príspevkov.

Prvé číslo si môžete prečítať v elektronickej podobe na webovom sídle SAUS. Periodicita časopisu bude trikrát ročne. Najbližšie číslo je naplánované na jar 2014. Časopis bude uverejňovať aj príspevky a informácie z celoslovenských konferencií SAUS a bude bezplatný.

Vyzývame záujemcov o publikovanie v ďalších číslach časopisu, aby nám svoje príspevky zasielali na e-mailovú adresu SAUS alebo samotného časopisu. Keďže sme neziskovou organizáciou, príspevky nie sú finančne ohodnotené.

PhDr. Ján PAPUGA, PhD.

STRUČNE

Minister prijal arménskeho rezortného kolegu

Minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušan Čaplovič minulý štvrtok prijal arménskeho rezortného kolegu Armena Ašotjana. Témou spoločného stretnutia bola príprava zmluvy o spolupráci v oblasti vzdelávania a podpory vedy. Ministri školstva sa tiež zhodli na základnom rámci spolupráce v rámci výmeny vysokoškolských pedagógov a programu Erasmus Plus, ale aj vo sfére kontroly kvality na vysokých školách a v otázkach komplexnej akreditácie vysokých škôl. Minister Dušan Čaplovič tiež informoval o aktivitách sledujúcich podporu duálneho vzdelávania, ako aj podporu prírodovedných a technických odborov. **(mi)**

Úlohy z finančnej a zo štatistickej gramotnosti budú súčasťou databázy pre školy a NÚCEM

ZBIERKY ÚLOH

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Učitelia, ktorí budú tvoriť testové úlohy z finančnej a zo štatistickej gramotnosti pre žiakov II. stupňa základnej školy, dostávajú v týchto dňoch do rúk inšpiratívne materiály – nové zbierky úloh z týchto oblastí. Zbierka zo štatistickej gramotnosti obsahuje 18 a zbierka z finančnej gramotnosti 22 testových úloh.

Obe zbierky vznikli vďaka národnému projektu *Hodnotenie kvality vzdelávania na základných a stredných školách v SR v kontexte prebiehajúcej obsahovej reformy vzdelávania*, na ktorý od marca tohto roka nadväzuje národný projekt *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania*. Oba národné projekty realizuje Národný ústav certifi kovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) a v rámci nich školí učiteľov v tvorbe úloh a testov (testovacích nástrojov).

„Zbierku úloh z finančnej gramotnosti majú už v rukách pedagógovia, ktorí absolvovali odborné vzdelávanie k tvorbe úloh a testov 22. novembra v Bratislave. Zbierka úloh zo štatistickej gramotnosti čakala na učiteľov na školení v piatok 29. novembra. Celkovo sa odborného vzdelávania zúčastňuje prvá skupina spolu tridsiatich učiteľov,“ informovala riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská. Úlohy a testy z finančnej a zo štatistickej gramotnosti budú ako jeden z výsledkov národného projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania* súčasťou veľkej databázy spolu 30-tisíc úloh a 150 testov.

Úlohy zaradené do zbierok vychádzajú zo situácií (problémov), s ktorými sa žiaci môžu stretnúť v bežnom živote. Zbierka úloh z finančnej gramotnosti sa zameriava napríklad na problematiku hospodárenia s peniazmi v rodine, na zistenie nákladov na rodinnú dovolenku, ale aj na porovnanie výhodnosti bankových služieb. Pri štatistickej gramotnosti sú príklady zamerané aj na orientáciu žiakov v grafoch a tabuľkách, ako aj na pochopenie graficky zobrazených výsledkov prieskumu verejnej mienky či spokojnosti zákazníkov s tovarom v reklamných letákoch. *„Takýto typ úloh doteraz žiaci riešili väčšinou iba v monitorovacích medzinárodných štúdiách, napríklad v štúdii PISA,“* informovala odborná pracovníčka NÚCEM Katarína Lučeničová, ktorá bola jednou z prednášajúcich na odbornom vzdelávaní.

Na školení k finančnej gramotnosti sa učitelia okrem iného dozvedeli, že žiaci majú problém s odpoveďami na úlohy o sporení či hypotéke, naopak, úspešnejší sú pri témach európskej meny, platobných kariet a moderných platobných nástrojov. NÚCEM vydaním zbierok úloh reaguje na moderný trend vo svete, aby si žiaci zlepšovali vedomosti nielen vo všeobecnovzdelávacích predmetoch, ale aj v kľúčových kompetenciách. Medzi ne patrí štatistická a finančná gramotnosť, ako schopnosti a zručnosti, ktoré umožňujú jednotlivcovi úspešne sa začleniť do sociálneho a pracovného života, resp. riešiť nepredvídateľné problémy a vyrovnať sa s rýchlymi zmenami v pracovnom, spoločenskom a osobnom živote. Vzdelávanie vo finančnej a v štatistickej gramotnosti je zároveň v súlade s politikou rezortu školstva, vlády SR a odporúčaniami Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj svojim členským krajinám.

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ, manažérka publicity

Neúprosné zrkadlo...

(dokončenie zo strany 1)

Pri porovnaní výkonu našich žiakov v PISA 2012 je možné konštatovať štatisticky významné zníženie dosiahnutého priemerného počtu bodov z matematickej gramotnosti oproti všetkým predchádzajúcim cyklom štúdie (2003, 2006 i 2009). Oproti roku 2009 sa v posledných výsledkoch našich žiakov prejavilo zníženie v priemere o 15 bodov, čo pre SR znamená pokles z priemeru do úrovne pod priemerom krajín OECD.

Pokles vedomostnej úrovne sa týka takmer všetkých typov škôl. Oproti roku 2009 došlo k nárastu rizikovej skupiny žiakov (s najnižšou úrovňou vedomostí) na základných školách a na stredných odborných školách bez maturity. Alarmujúci je najmä pokles zastúpenia najúspešnejších žiakov v najvyššej vedomostnej úrovni na 8-ročných gymnáziách.

Kým roku 2003, keď bola matematika tiež hlavnou sledovanou oblasťou, sa v rizikovej skupine nachádzalo približne 20 % slovenských žiakov, roku 2012 sa v tejto skupine nachádza už viac ako štvrtina žiakov (27,5 %). **Zvýšenie počtu žiakov v rizikovej skupine roku 2012 v porovnaní s predchádzajúcimi cyklami je signifikantné.**

Výsledky v čitateľskej gramotnosti

Slovenská republika dosiahla v čitateľskej gramotnosti výkon na úrovni 463 bodov a nachádza sa na 32. mieste v rámci 34 krajín OECD a na 43. mieste zo 65 zúčastnených krajín. Z krajín OECD dosiahli signifikantne nižšie výsledky v porovnaní so SR iba Chile a Mexiko.

Aj v predchádzajúcich cykloch sa výkony slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti nachádzali pod priemerom zúčastnených krajín OECD. Oproti roku 2009 sa však priemerný výkon našich žiakov ešte znížil o 14 bodov a zastúpenie rizikovej skupiny sa zvýšilo o 6 %. Výsledkom je, že až 28,2 % žiakov sa svojím výkonom zaradilo do rizikovej skupiny, čo znamená, že títo žiaci nedisponujú ani najzákladnejšími čitateľskými zručnosťami, ktoré sú také potrebné pre ďalšie vzdelávanie.

Pokles vedomostnej úrovne sa týka takmer všetkých typov škôl (s výnimkou 4-ročných gymnázií). Oproti roku 2009 došlo k nárastu rizikovej skupiny žiakov (s najnižšou úrovňou vedomostí) na základných školách, na stredných odborných školách bez maturity aj na stredných odborných školách s maturitou. Alarmujúci je pokles zastúpenia žiakov v najvyššej vedomostnej úrovni na 8-ročných gymnáziách.

Výsledky v prírodovednej gramotnosti

Slovenská republika dosiahla výkon na úrovni 471 bodov a medzi 34 krajinami OECD sa umiestnila na 28. – 31. mieste a v medzinárodnom meradle všetkých zúčastnených krajín na 39. – 42. mieste. Výkon slovenských žiakov v prírodovednej gramotnosti sa nachádza pod priemerom zúčastnených krajín OECD. Výkon porovnateľný so Slovenskom dosiahol Island, Dubaj (Spojené arabské emiráty), Izrael, Grécko a Turecko. Z krajín OECD signifikantne nižší výkon ako SR dosiahli iba Chile a Mexiko.

V ostatnom cykle štúdie PISA roku 2012 dosiahli naši žiaci o 19 bodov nižší priemerný výsledok v porovnaní s predchádzajúcim cyklom roku 2009. Toto zníženie je signifikantné. Pritom už v predchádzajúcich cykloch PISA (2006 a 2009) boli výkony žiakov SR pod úrovňou priemeru krajín OECD.

Roku 2012 sa v rizikovej skupine žiakov v prírodovednej gramotnosti umiestnilo 26,8 % slovenských žiakov, čo v porovnaní s rokom 2009 predstavuje významný nárast. Zníženie dosiahnutých výsledkov SR sa prejavilo aj znížením percentuálneho podielu žiakov v skupine žiakov s najlepším výkonom.

Pokles vedomostnej úrovne sa týka znovu takmer všetkých typov škôl. Oproti roku 2009 došlo k nárastu rizikovej skupiny žiakov (s najnižšou úrovňou vedomostí) na základných školách, na stredných odborných školách bez maturity aj na stredných odborných školách s maturitou. Výrazný je pokles zastúpenia žiakov v skupine žiakov s najvyššou vedomostnou úrovňou v 8-ročných gymnáziách.

Na záver

Podľa názoru ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR bude potrebná seriózna analýza príčin, ale už dnes možno povedať, že príčinou poklesu je aj silná a skorá selekcia žiakov do rôznych typov škôl, najmä osemročných gymnázií, ako aj silný vplyv sociálno-ekonomického statusu a rodinného prostredia. Z dôvodu selekcie žiakov a vplyvov sociálneho zázemia dochádza k veľkým rozdielom vo výsledkoch žiakov v rámci jednotlivých škôl aj medzi školami. Minister upozornil, že najhoršie výsledky dosiahli prvé a štvrté ročníky osemročných gymnázií. Poukázal na odporúčania zástupcu riaditeľa OECD pre vzdelávanie a autora medzinárodných testov PISA Andreasa Schleichera (prezentáciu jeho názorov na kvalitu školstva sme priniesli na stránkach UN č. 31 zo 17. októbra 2013), ktoré adresoval Česku: „Najlepší učitelia u vás pôsobia v pohodlí elitných škôl. To nie je dobrá stratégia. Vaším problémom je selekcia tak najlepších, ako aj najslabších žiakov. Individuálnemu prístupu nebráni vysoký počet žiakov, ale zlý prístup učiteľa.“

Podľa Dušana Čaplovača je tento odkaz uplatniteľný aj na nás. **(mš)**

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O PISA 2012

Medzinárodná štúdia OECD PISA poskytuje porovnávacie údaje o vedomostiach a zručnostiach 15-ročných žiakov zo zúčastnených krajín v oblastiach čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti. Štúdia PISA sa uskutočňuje od roku 2000 v trojročných cykloch. Slovenská republika, už ako členská krajina OECD, sa prvýkrát zúčastnila tejto štúdie roku 2003. Hlavnou sledovanou oblasťou cyklu PISA 2012 bola matematická gramotnosť, roku 2009 to bola čitateľská gramotnosť.

V cykle štúdie PISA uskutočnenom roku 2012 bola krajinám poskytnutá možnosť testovania aj ďalších oblastí, a to finančnej gramotnosti a oblasti riešenia problémov. Inovovaná bola aj realizácia testovania, uskutočňovala sa v papierovej aj elektronickej forme. Slovenská republika tieto možnosti využila. Žiaci SR sa zapojili do testovania prostredníctvom testovacích zošitov (matematická, čitateľská, prírodovedná a finančná gramotnosť) a aj elektronicky prostredníctvom počítačov (matematická a čitateľská gramotnosť a oblasť riešenia problémov).

Do tohto cyklu štúdie sa zapojilo 65 krajín sveta (34 krajín OECD a 31 tzv. partnerských krajín). Celkovo bolo do testovania zapojených 512 343 žiakov na celom svete.

Hlavného merania štúdie PISA 2012, ktoré sa na Slovensku uskutočnilo 16. – 27. apríla 2012, sa zúčastnilo 231 škôl (ZŠ, 4-ročné a 8-ročné gymnáziá, SOŠ). Celkovo bolo otestovaných 5 737 pätnásťročných žiakov, z nich elektronické testovanie absolvovalo 2 654 žiakov. Papierové testovanie matematickej, čitateľskej a prírodovednej gramotnosti absolvovalo 4 678 žiakov. Žiaci, ktorí absolvovali elektronickú formu testovania, sa zároveň zúčastnili aj papierovej formy testovania. Až 1 059 žiakov bolo zapojených do testovania finančnej gramotnosti.

Podrobnejšie informácie a údaje, porovnanie výsledkov krajín, vyhodnotenie trendov SR, ako aj ukážky úloh PISA 2012 nájdete na webovom sídle NÚCEM. K téme sa vrátime aj v ďalších vydaniach Učiteľských novín.

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a, 833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo.pomichal@chello.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 12. 12. 2013.

EV 2461/08

Europrojekty školám v mnohom pomohli

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Agentúru Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) začal riadiť v decembri 2012. Do funkcie generálneho riaditeľa bol vymenovaný v poslednom roku sedemročného programového obdobia – v čase vyhlasovania posledných výziev pre operačný program Vzdelávanie (OPV). Na otázky o dosiahnutých výsledkoch a dopytovo orientovaných projektoch odpovedá RNDr. Marián Kostolányi, generálny riaditeľ ASFEU.

Presne pred rokom ste sa v rozhovore pre Učiteľské noviny vyjadrili, že vaším cieľom bude čo najviac zvýšiť čerpanie finančných prostriedkov. Podarilo sa?
V prípade OPV bolo doteraz vyhlásených 33 výziev v celkovej alokácii 378 miliónov eur. Rok 2013 bol špecifický v tom, že sme v závere programového obdobia, čiže možnosti boli takpovediac limitované. Vyhlásili sme tri výzvy vo výške 10,6 milióna eur. Momentálne sa ukončujú projekty a priebežne uhrádzajú žiadosti o platbu. V novembri sa Slovensku otvorili možnosti dlhodobejšieho čerpania eurofondov v rámci operačných programov. Čo to bude znamenať pre OPV, zatiaľ nebudem konkretizovať, keďže v tejto veci sa stále rokuje.

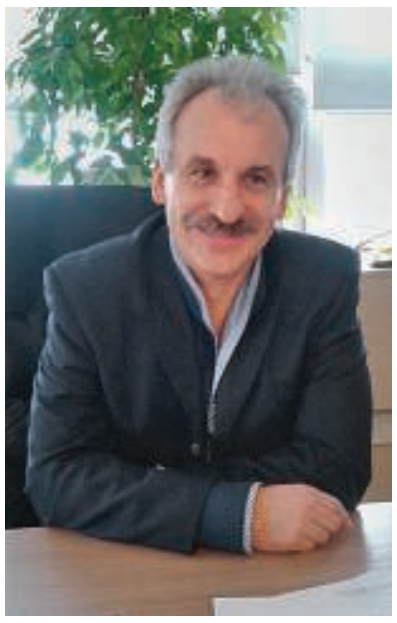

Generálny riaditeľ ASFEU RNDr. Marián Kostolányi.

V rámci ktorých opatrení bolo podporené regionálne školstvo?
Osem výziev bolo vyhlásených pre opatrenie Premena tradičnej školy na modernú. V rámci nich sme podporili 504 projektov vo výške 96,7 milióna eur. Školy zo všetkých regiónov s výnimkou Bratislavy predkladali projekty, ktoré boli zamerané na dosiahnutie cieľa opatrenia – uskutočniť obsahovú prestavbu vzdelávania na základných a stredných školách a s využitím inovovaných foriem a metód výučby pripraviť absolventa na aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti, ako aj na jeho nadväzujúce vzdelávanie v systéme vysokých škôl a ďalšieho vzdelávania. Dvadsať projektov vo výške 2,7 milióna eur bolo realizovaných v školách Bratislavského kraja. Eurofondy našim školám v mnohom pomohli.

Verejnosť a médiá si často mylne myslia, že peniaze určené na projekty by mohli nahradiť chýbajúce financie v školstve, prípadne sa presunúť na platy učiteľov. Dá sa to?
V žiadnom prípade. Aj preto ma mrzí nesprávna interpretácia využitia štrukturálnych fondov zo strany médií. Eurofondy sú pre naše školy alternatívou k financovaniu školstva. Úlohou agentúry je zabezpečiť proces implementácie pomoci zo štrukturálnych fondov EÚ. V praxi to znamená, že vyhlásime výzvu, škola vypracuje svoj vlastný projekt, požiada o nenávratný finančný príspevok a v prípade jeho schválenia projekt realizuje. Príspevok je viazaný na aktivity projektu, čiže nemôže byť využívaný inak. Všetko, samozrejme, podlieha kontrole a musí byť schválené ako oprávnený výdavok.

Čo je v rámci OPV momentálne aktuálne?
Ako som spomínal, úspešní žiadatelia z posledných výziev budú v horizonte budúceho roka realizovať svoje projekty, agentúru čaká ešte veľa práce práve v závere tohto programového obdobia. Základné školy by mohla zaujímať aktuálna súťaž Vitaj v našom regióne!, ktorá je určená pre našich prijímateľov a prihlásiť sa do nej môžu do 20. decembra. Úlohou je vytvoriť cudzojazyčnú pomôcku. Víťazné práce budú odmenené poukážkou na nákup študijných materiálov – kníh, CD, DVD – v hodnote 600, 450 a 300 eur. Keďže jazyky otvárajú brány poznania, aj touto formou radi podporíme aktivity, ktoré súvisia so vzdelávaním. Niektoré základné školy sa práve v projektoch zamerali na potrebu výučby cudzích jazykov. Môžem spomenúť napríklad projekt *Znalosť cudzích jazykov nám otvára dvere do sveta*, ktorý realizovala Základná škola na Kežmarskej ulici v Košiciach. Získala nenávratný finančný príspevok 65-tisíc eur. Alebo spomeniem Základnú školu na Sibírskej ulici v Prešove, ktorá realizovala projekt *Jazykové vyučovanie – učenie sa jazykom* s príspevkom vo výške takmer 99-tisíc eur.
Súťaže ASFEU predstavujú pre nás vždy príjemné spestrenie, najmä ich vyhodnocovanie. Už teraz sa teším na tie najlepšie!

Za rozhovor ďakuje
Mgr. Eliška ŠANDOROVÁ,
odbor informovania a publicity ASFEU

Rozhovory s ministrami školstva od roku 1989

SERIÁL

Roku 2014 uplynie štvrťstoročie od zásadných zmien, ku ktorým došlo v našej spoločnosti. Zmenila sa nielen spoločnosť, ekonomika, ale zmenilo a permanentne sa mení aj naše školstvo. Za posledných 25 rokov sa vymenilo na poste ministra školstva 15 osobností, ktoré výrazným spôsobom ovplyvnili dianie v našich materských, základných, stredných a vysokých školách.
Mesačník Rodina a škola, ako najstarší pedagogický časopis u nás, pripravil projekt rozhovorov so všetkými týmito osobnosťami a postupne pripomenie svojim čitateľom ich názory a pohľad na školstvo a jeho aktuálne zmeny. Vývoj nášho školstva i spomenuté výročie poskytuje priestor na to, aby sme si pripomenuli náš vývoj a cestu, ktorou školstvo prešlo od roku 1989, aby sme dokázali urobiť vlastnú reflexiu stavu, v ktorom sa naše školstvo dnes nachádza. V januárovom čísle časopisu redakcia prinesie rozhovor s prvým ponovembrovým ministrom školstva prof. Ladislavom Kováčom. Časopis Rodina a škola, ktorý je podporovaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, si možno objednať aj na adrese redakcie Učiteľských novín. **(lupa)**

Multimediálne vzdelávacie DVD...

(dokončenie zo strany 1)

5. Modrú akustickú dosku, prípadne modrú impregnovanú akustickú dosku z modrého lícového papiera používame primárne na priečky. Jej hlavnou vlastnosťou je nižšia dynamická tuhosť a tým aj zlepšené akustické vlastnosti.

Môžeme teda povedať, že sadrokartónové systémy majú všestranné využitie. S akými vedomosťami by mali prichádzať študenti, absolventi SOŠ do praxe, ak sa chcú venovať suchým technológiám?
Mali by vedieť, že použitím stropného podhľadu môžeme zvýšiť úžitkové vlastnosti jestvujúcich stropov zo stránky zvukovo- a tepelnoizolačnej, požiarnej, ale aj estetickej. Výhodou podhľadov je možnosť dodatočného zateplenia najvyšších podlaží, vedenia inštalácií v priestore medzistropu, jednoduché osadenie efektných zapustených svietidiel a neobmedzená možnosť priestorového tvarovania stropu použitím kaskád a osadení.
Montáž sa začína pripevnením obvodového profilu UD po obvode miestnosti natĺkacími hmoždinkami. Potom pomocou stropných klincov do stropu ukotvíme priame závesy alebo perové závesy s oceľovým drôtom a na ne pripevníme základné CD profily vo vzdialenosti 100 cm. Výška zavesenia konštrukcie sa mení pomocou dĺžky závesu. Vo vzdialenosti 50 cm pripevníme pomocou krížových spojok nosné CD profily na základné CD profily a v prípade požiadavky na tepelnú alebo zvukovú izoláciu ju uložíme na pripravenú podkonštrukciu a opláštime doskami.

V súčasnosti sa sadrokartón vo veľkej miere využíva najmä na účelné rozdelenie priestoru. Aj kvôli novým trendom by sa mali žiaci naučiť pracovať so sadrokartónom už v škole, aby boli lepšie pripravení do praxe.
V každom prípade by mali vedieť o všetkých možnostiach využitia suchej výstavby, ako použiť montované priečky, ktorými dokážeme rýchlo a účelne rozdeľovať obytné priestory bytov, rodinných domov alebo budov. Výhodou tejto technológie v porovnaní s tradičnou priečkou je vylúčenie mokrého procesu najmä pri rekonštrukcii obývaných budov, teda nízka hmotnosť a nízke zaťaženie v podkroviach, krátky čas montáže, lepšia zvuková izolácia, jednoduché vedenie inštalácií a pripevňovanie predmetov, ale aj dokonale rovný a hladký povrch s možnosťou okamžite maľovať, tapetovať či obkladať. Pri zhotovení priečky je nutné najprv na podlahe, strope i susediacich stenách vyznačiť jej obrys. Potom sa pomocou hmoždiniek na strop a podlahu pripevní obvodový profil UW s nalepeným pripojovacím tesnením. Stojkové CW profily vkladáme medzi spodný a horný UW profil otvorenou stranou v smere montáže vo vzdialenosti 60 cm. Hotovú podkonštrukciu jednostranne opláštime doskami, pričom zachovávame minimálne preloženie dosky pri rohoch zárubní. Ihneď po inštalácii elektrických a ostatných rozvodov vkladáme medzi stojkové profily tepelno-zvukovú izoláciu a napokon priečky z druhej strany uzavrieme doskami s posunom o V2 dosky. Vzniknuté styky dosiek sa odporúča vyplniť tmelom s použitím výstužnej pásky.

V SOŠ sa vyučuje problematika suchých technológií najmä na úrovni učebného odboru. Domnievate sa, že to je pre požiadavky dnešného trhu práce postačujúce?
Žiaci by mali vedieť, že suchá výstavba je omnoho rozsiahlejšia a komplexnejšia téma, napríklad so špeciálnymi riešeniami pre oblasti, ako sú vysoké konštrukcie, bezpečnostné priečky, protipožiarne a akustické konštrukcie či riešenia pre vlhké priestory. Na druhej strane je však zrejmé, že pre potreby učebného odboru je zvolený rozsah postačujúci, pretože na spomínané špeciálne riešenia sú nevyhnutné znalosti na omnoho vyššej úrovni fyziky, statiky a napr. akustiky, ako je možné obsiahnuť učebným odborom. Mnohé firmy vydávajú k téme suchej stavby brožúry, a je teda zrejmé, že výrobcovia stavebných materiálov sa snažia nielen o vzdelávanie, ale dokonca aj isté odstupňovanie schopností realizátorov. Aj z tohto možno vidieť, aká rozsiahla je problematika suchej výstavby. Keďže na problematiku suchej výstavby existuje minimum odbornej literatúry, má aj multimediálne vzdelávacie DVD, ktoré práve vzniklo, nesmierny význam. Predsa len je obrovský rozdiel preberať učivo z knihy alebo len z poznámok, o to viac, ak sa téma vymyká bežnému rozdeleniu práce na murára a omietkara, stierkara, maliara.

Keďže v oblasti odborného vzdelávania dlhodobo dominuje systém výkladu z knihy, resp. diktovania učiva do zošita, je z pohľadu priblíženia menej známej témy, akou je aj suchá výstavba, DVD vítaným doplnkovým materiálom, pomôckou pre učiteľov a napokon aj žiakov. Súčasne by ste nám mohli ako zástupca zamestnávateľov čiastočne priblížiť, aký je váš názor, resp. odporúčanie pre sféru odborného vzdelávania na stredoškolskej úrovni.
Je na škodu veci, že v súčasnom vzdelávacom procese nie je suchá výstavba nosným učivom, pretože suché technológie nie sú u nás uznané ako samostatný študijný odbor s vlastnou odbornou a didakticky upravenou literatúrou, ktorý by zastrešoval práve riadenie prác na úrovni suchých stavieb. V západnej Európe sa suchá výstavba považuje za najprogresívnejšiu stavebnú technológiu a dokonca aj v Rumunsku sa už takmer polovica stien stavia len za pomoci suchej výstavby. Extrémom sú napríklad Spojené štáty a Kanada, kde murované steny takmer nepoužívajú. Je to dané predovšetkým obrovským tlakom na krátky čas výstavby a vysokými nákladmi za cenu práce. U nás však aj vzhľadom na demografický vývoj a sociálne podmienky je situácia zakonzervovaná v „mantineloch" – murár stavia a maliar dokončuje. Preto je viac ako vítané, ak sa SOŠ rozhodne pre propagáciu tejto progresívnej cesty moderného stavebníctva.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

O ČOM PÍŠE

Najnovší Vychovávateľ

- Medzinárodný výchovný program
- Nové výzvy pre psychológiu a pomáhajúce profesie
- Šikanovanie ako sprievodný jav inkluzívnej edukácie žiakov s postihnutím
- Demokratická klíma triedy – dôležitý prvok pri výchove žiakov
- Tešíme sa do školy?
- Ideálny pedagóg z pohľadu žiakov
- Školská prevencia závislostí
- Zvyšovanie kvality sociálnej práce
- Viete, čo je Speekle?

Decembrová Rodina a škola

- Divadlo pre 7 miliárd
- Blufovanie – nástroj na oživenie vyučovania
- Čomu ma naučil Mesiac (spomína kozmonaut James B. Irwin)
- Spomienka na poeta Milana Rúfusa
- Digitálny svet a my očami Ing. Jána Vettera, riaditeľa SPŠ v Komárne
- Z myšlienok Alexandra Solženicyna
- Paradoxy života a dieťa v nás (PhDr. Jozef Ihnacík)
- Výchova včera a dnes očami riaditeľky materskej školy Ireny Osifovej
- O reklame a jej klamstvách v potravinárstve pre deti
- Hosť decembrovej Rodiny: matematička doc. RNDr. Viera Uherčíková, CSc.

KRÁTKO

Výstava výtvarných prác detí z nemocnice

V priestoroch Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR na Stromovej ul. v Bratislave je inštalovaná výstava výtvarných prác detí z bratislavskej Základnej školy pri Detskej fakultnej nemocnici na Limbovej ulici. Výstava s názvom Farby liečia predstavuje tvorbu detí hospitalizovaných v nemocnici a je dôkazom, že aj v tomto prostredí, zaťažené chorobou a odlúčené od rodiny, dokážu za pomoci špeciálnych pedagógov vyjadrovať svoje pocity cez výtvarnú činnosť. Tá malým pacientom taktiež pomáha zvládať ich chorobu, zlepšuje ich duševnú pohodu, a tak podporuje rekonvalescenciu. Výstava, inštalovaná vo vstupnej hale budovy ministerstva, je naplánovaná do 15. januára 2014. **(mš)**

O modernej škole budúcnosti, v ktorej by som rada učila

VÍZIA

Učím dvadsiaty šiesty rok v škole, ktorá mi veľmi prirástla k srdcu a ktorá 15. januára 2010 oslávila v prešovskom Divadle Jonáša Záborského svoje 60. narodeniny. Pri tejto príležitosti získala škola Cenu primátora mesta Prešov a ja som dostala ďakovný list od vedúceho odboru školstva Úradu Prešovského samosprávneho kraja. Keďže som v čase osláv bola na sústredení v Kysaku, odovzdala mi ho pani riaditeľka na zasadnutí pedagogickej rady. Hlavou mi vtedy ako na bežiacom páse preletelo uplynulých 25 rokov...

Napriek tomu, že som úspešne ukončila doktorandské štúdium a mala som lákavé ponuky získať miesto odbornej asistentky na vysokej škole, rozhodla som sa ostať a pokračovať vo svojej práci na „mojej" Strednej zdravotníckej škole v Prešove, aby som mohla naplniť svoju víziu modernej školy budúcnosti.

Aké sú moje predstavy o našej modernej škole? Pokojne sa usaďte a nechajte sa unášať mojimi víziami. Budem rada, ak mi po ich prečítaní poskytnete informácie o tom, či by ste takúto školu odporúčali iným a čo by ste jej poradili, aby ďalej rástla a rozvíjala sa.

Škola poskytuje atraktívne prostredie

Naša šarmantná škola **je príťažlivá zvonku aj zvnútra**. Odela sa do elegantného nového šatu. Má krásnu novú fasádu, hýri pestrými pastelovými farbami. Vymenila staré, nefunkčné okná za plastové, neekonomický plynový kotol za moderný a úsporný. Nakúpila nové počítače, interaktívne tabule, dataprojektory, zdravotnícke figuríny, Planétu vedomostí a iné didaktické pomôcky. Každý žiak má svoj počítač s bezdrôtovým pripojením.

Naša škola je miestom, kde sa rodia tvorivé nápady. **Jej chodby zdobia výsledky prác žiakov.** Navštevujú ju žiaci s obrovským záujmom o nové poznanie, nové objavy, nové procesy. Školské prostredie, celý priestor školy stimuluje chuť, záujem, potrebu učiť sa, premýšľať, objavovať, tvoriť, rozvíjať svoju jedinečnosť a osobnosť. Žiaci sa tu cítia pohodlne a príjemne, sú na svoju školu hrdí, radi sa učia.

Naša škola **patrí k najúspešnejším školám v čerpaní eurofondov**. Má dostatok finančných prostriedkov na svoje neustále zveľaďovanie, na kúpu najmodernejších učebných pomôcok. V každej triede je interaktívna tabuľa, vizualizér, hlasovacie zariadenia, dataprojektor, vysokorýchlostné pripojenie na internet a množstvo ďalších učebných pomôcok, ktoré sa využívajú maximálne efektívne. Nábytok v triede umožňuje jeho pružné, flexibilné, jednoduché obmieňanie a prestavovanie, stimuluje rozmanitosť jeho použitia, podporuje vykonávanie rozmanitých činností. Tradičné triedy boli nahradené mnohoúčelovými zákutiami a ateliérmi na projekty. Edukačný proces sa presunul aj do záhrady školy, ktorá je na to prispôsobená.

Škola je zárukou kreativity a inovácií

V našej atraktívnej škole učia pedagógovia, ktorí sú dôkladne pripravení využívať moderné digitálne technológie pri vyučovaní. Neustále **rozvíjajú kľúčové kompetencie žiakov**, ku ktorým patrí tvorivosť a zmysel pre inovácie, komunikácia a spolupráca, vedecké skúmanie a práca s informáciami, kritické myslenie, riešenie problémov a rozhodovanie sa, digitálne občianstvo a celoživotné vzdelávanie sa, práca s modernými technológiami. Žiaci používajú rôzne technológie, ktorým rozumejú, vyberajú si vhodné aplikácie na efektívnu a produktívnu prácu.

Naša škola **zabezpečuje pre žiakov odborné stáže v zahraničí**, organizuje prínosné exkurzie, zaujímavé jazykové a poznávacie zájazdy, súťaže so zameraním na rozvíjanie osobností žiakov. Je o ne obrovský záujem. Žiaci vzorne reprezentujú školu, šíria jej dobré meno, vo významnej miere sa pričiňujú o stabilné udržiavanie jej vysokého kreditu. Spolupodieľajú sa na realizácii výskumov pod odborným vedením špičkových pedagógov. Mnohé z nich sami plánujú, vyhodnocujú, publikujú ich priebeh a výsledky. Vedenie školy vyhlasuje každý rok súťaže o ceny:

- **Excelentný žiak,**
- **Excelentná trieda,**
- **Excelentný učiteľ,**
- **Výnimočný čin roka,**
- **Inovatívny kolektív.**

Škola je bezpečným miestom na rozvoj a osobný rast

V našej škole každý využíva informácie a digitálne technológie **bezpečným, legálnym a zodpovedným spôsobom**. Všetci majú pozitívny postoj k technológiám podporujúcim spoluprácu, tvorbu a učenie sa. Preukazujú osobnú zodpovednosť za svoje celoživotné vzdelávanie sa. Naši žiaci identifikujú problémy, plánujú a riadia aktivity, ktoré smerujú k nájdeniu riešenia alebo dokončeniu úlohy. Na základe zbierania a analyzovania údajov sa kvalifikovane rozhodujú, aplikujú rôzne postupy a pohľady pri riešení problémov.

Učitelia sa riadia školským desatorom:

1. Vzdali sa prednášania, načúvajú myšlienkam svojich žiakov, učia vizuálne a interaktívne.
2. Svojich žiakov neustále povzbudzujú a posmeľujú, využívajú ich spontánnosť a nápaditosť.
3. Učia žiakov učiť sa, nepripravujú ich na testy.
4. Učia ich prostredníctvom rôznych médií a pomôcok.
5. Používajú digitálne technológie premyslene, o svoje skúsenosti s nimi sa vedia podeliť s ostatnými.
6. Používajú digitálne technológie a sociálne siete na spoznávanie svojich žiakov.
7. Navrhujú obsah vzdelávania vzhľadom na potreby žiakov.
8. Stavajú výučbu na skúsenostiach a zážitkoch svojich žiakov.
9. Učia na rôznych miestach, aj mimo areálu školy.
10. Tešia sa z toho, že sú učitelia!

Škola je priestorom na skúmanie, objavovanie a spoluprácu

Je školou, ktorá spolu s učivom **rozvíja schopnosti, záujem a najmä tvorivosť žiakov**. Učivo nie je cieľom, ale prostriedkom ich rozvoja. Nedochádza tak k preceňovaniu pamäťového učenia a viac pozornosti sa venuje tvorivosti žiakov. Vysoko je rozvinutá spolupráca s inými inštitúciami. Spolupráca je bohatá na výmenu skúseností. Jej výsledky sú následne prezentované na konferenciách, seminároch, workshopoch, roadshows a iných podujatiach. V našej škole sa uplatňuje tvorivo-humanistická výchova, v ktorej je osvojovanie si obsahov vzdelávania postavené na troch súbežných aktivitách: osvojovaní si vedomostí, rozvíjaní kognitívnych (poznávacích) funkcií a rozvíjaní nonkognitívnych (mimopoznávacích) vlastností a charakteristík žiakov (najmä aktivizácia, motivácia a kreativizácia osobnosti žiaka).

Naši žiaci **participujú na mnohých celoštátnych a medzinárodných projektoch**, pri ktorých využívajú moderné digitálne technológie. **Zapájajú sa do rozvojových programov.** V rámci ich realizácie komunikujú na diaľku, vytvárajú sociálne siete, blogujú, rozširujú svoje portály. Posudzujú, komentujú a hodnotia svoju prácu, ako aj prácu ostatných účastníkov projektu. Učia sa stanovovať kritériá hodnotenia, vyjadrujú sa k priebehu realizácie projektu a dosiahnutým výsledkom, zamýšľajú sa nad prípadnými neúspechmi a ich príčinami. Rozvíjajú svoje kritické myslenie, sebapoznanie, sebahodnotenie a sebareguláciu.

Naša škola je otvorená širšiemu okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii žiaka a riešeniu jeho problémov. Učitelia volia vždy

Investovať do vzdelanosti sa oplatí

PRIPRAVIŤ NA ŽIVOT

Odpracované roky v školstve mi napovedajú, že každá chvíľa za katedrou je pre mňa darom. Návrat do školy po prázdninách vždy znamená veľa nezodpovedaných otázok. Čo prinesie nový školský rok, aká bude moja nová skupinka prváčikov, ako im budem vedieť uľahčiť cestu poznania, ako získam na svoju stranu rodičov, ako získam ich dôveru pre svoj pedagogický prístup? Odpovede ešte nepoznám, časom určite prídu. Pripraviť sa však treba.

Pedagogicko-organizačné pokyny dávajú jasné postupy, príkazy a ciele. Ostáva len poctivá, mravčia práca s pokojným srdcom učiteľa, komunikácia, chcieť sa dozvedieť viac o sebe, o druhých a o svete okolo nás. Budovať dobré vzťahy medzi žiakmi a rodičmi, kolegami i s nadriadenými.

Práca učiteľa v prvom ročníku základnej školy je náročná. Vyžaduje nielen dobrý pedagogicko-psychologický prístup, prax, ale aj dobré organizačné schopnosti, rozdeliť svoje sily a metódy práce medzi rôznorodé skupinky žiakov. V praxi sa stretávam s týmto scenárom: 2 – 3 žiaci v triede riadne čítajú, 10 aj viac žiakov pozná viac ako 5 písmen, niektorí menej, iní nepoznajú ani jedno písmeno. Niektorí pedagógovia zastávajú názor odčleniť nadaných žiakov a vytvoriť špeciálne triedy pre intelektovo nadané deti. Určite, títo žiaci vo svojej malej „komunite" vedia konfrontovať svoje názory a záujmy. Majú špeciálne vzdelávacie potreby. Ale predsa!

Vyučovanie v základnej škole má za cieľ srdce zošľachtiť, myseľ osvietiť, človeka do života a do sveta pripraviť (Ľ. Štúr), čo je aj mottom nášho školského vzdelávacieho programu. Základné školy chcú pripraviť všetkých žiakov pre život, vychovať tvorivých ľudí, ktorí sa ľahko včlenia do spoločnosti.

Pre mňa ako elementaristku sú smerodajné tieto ukazovatele: 1. aktivizujúce vyučovacie metódy (využívame aj prvky daltonskej výučby), 2. pekné estetické prostredie v triede – moderné lavice, nábytok, didaktická technika v triede, 3. pedagogické pomôcky, materiály, ktoré rozširujú obzor žiaka.

Práve tu cítim nedostatok a túžbu mať k dispozícii dobré učebnice, pracovné zošity s rozširujúcim učivom pre nadaných žiakov. Prváci majú výborný šlabikár – Štefekovej, mne sa s ním dobre pracuje, dáva možnosť nadaným aj menej zručným žiakom pracovať svojím tempom. Existujú výborné metodické aj pracovné materiály na prírodovedu, matematiku aj iné vyučovacie predmety. Majú však jeden háčik. Škola, rodič ich musí kúpiť. A to je problém. V dnešnej ekonomickej situácii uťahovania si opaskov v rodinách je to jednoducho nemožné. A začarovaný kruh sa roztočil! Učiteľ bude opäť hľadať, študovať, čítať (vo svojom voľnom čase), tlačiť, rozmnožovať pedagogické materiály, aby uspokojil rôznorodosť svojej triedy, venoval sa každej skupinke svojich zverencov. Prinášal im radosť a túžbu poznať a poznávať.

Moja robota má smerovať k tomu, aby sa školská robota zmenila na hru a potešenie (Komenský, 1669).

Úprimne prajem svojim mladším kolegom, aby raz v školstve fungoval model, ktorý je aj v nadpise tohto textu – investovať do vzdelanosti sa oplatí.

Mgr. Anna JANČOVÁ,
ZŠ, Rozmarínová ul., Komárno

aktuálne, spoločensky významné témy, venujú sa otázkam zdravého života. Využívajú interdisciplinaritu – **ponúkajú celistvé poznanie**, integrujú znalosti a zručnosti z rôznych odborov, umožňujú získavať poznatky pre život a budúcu prax a nielen izolované odborné poznatky z určitého odboru. Uplatňujú sebareguláciu žiakov pri učení – poskytujú žiakom dostatočný priestor, aby mohli plánovať, realizovať a hodnotiť svoj projekt, aby sa učili učiť. Zameriavajú pozornosť na produkt. Práca na projekte prináša produkt, a tým potvrdzuje zmysel učenia, vyžaduje dokumentáciu priebehu a výsledkov, ich prezentáciu v škole i mimo nej. Učitelia **nechávajú žiakov pracovať v skupinách**. Skupinová realizácia znamená prepojenie činnosti žiakov v zmysluplnej tímovej práci, učí ich spolupracovať. Naša škola spája svoj život so životom okolia a spoločnosti.

Škola je dielňou ľudskosti, múdrosti a krásy

Všetci učitelia **prihliadajú na potreby a záujmy žiakov**. Uspokojujú potrebu ich aktivity, slobody, nových skúseností, potrebu vlastnej zodpovednosti, sebarealizácie a vlastných záujmov, čím zabezpečujú aj motivovanosť žiakov. **Rozvíjajú ich vyššie poznávacie funkcie**, ku ktorým patrí hodnotiace a tvorivé myslenie. **Uprednostňujú divergentné a hodnotiace úlohy**, ktoré nestresujú žiakov a neodkrývajú ich nevedomosť. Vedia, že ak žiak nevie na úlohy odpovedať, stráca istotu a sebadôveru vo vlastné schopnosti.

Žiaci dostávajú príležitosť skúmať svoje pocity. Škola neznamená iba učenie sa faktov a nadobúdanie praktických zručností. Žiaci sa cvičia aj v imaginácii, **skúmajú svoje pocity a predstavy**, dávajú svojim zážitkom a skúsenostiam osobný význam, delia sa o ne s ostatnými. Vzájomne sa podporujú, povzbudzujú, pomáhajú si.

Žiaci sa učia, ako a kde možno rýchlym spôsobom získavať aktuálne a relevantné informácie. Nie sú iba ich pasívnymi prijímateľmi. Informácie získavajú z viacerých zdrojov a médií. **Učia sa posúdiť vierohodnosť, aktuálnosť a dôležitosť informácií**, aby sa vedeli uvážlivo, s určitým stupňom istoty rozhodovať o tom, či nejaké tvrdenie prijmú, odmietnu, alebo sa zrieknu úsudku o ňom. Učia sa prezentovať a obhajovať svoje názory, prijímať presvedčivé argumenty svojho oponenta, revidovať svoje predstavy, zvládať problémové situácie.

Učitelia **uprednostňujú slovné hodnotenie**, a nie známky, ktoré majú nízku informačnú hodnotu. Žiak nie je porovnávaný s iným žiakom, ale so svojím predchádzajúcim výkonom, tzn., aký pokrok dosiahol za určité obdobie. Je posmeľovaný do toho, aby sa jednostaj zlepšoval. Po získaní stanoveného počtu kreditov žiak dostáva niektoré z nasledujúcich ocenení:

- **ďakovný list,**
- **titul Žiak mesiaca,**
- **pochvalu v Ročenke rozkvetu,**
- **Plaketu progresu.**

Tieto ocenenia majú vysoký motivačný účinok. Rodičia majú prístup na vyučovanie, sú pravidelne informovaní o cieľoch a priebehu vyučovania, o pokrokoch svojich detí...

Modernú školu budúcnosti riadi kreatívna pani riaditeľka, ktorá vytvára všetkým zamestnancom výborné podmienky na prácu. Všetci učitelia sú nabití pozitívnou energiou, využívajú v maximálne možnej miere medzipredmetové vzťahy. Žiaci sú bádaví a inovatívni...

K vytvoreniu tejto vízie mi veľmi pomohli rôzne formy vzdelávania, predovšetkým doktorandské štúdium a ďalšie vzdelávanie učiteľov informatiky. Som veľmi vďačná svojim pedagógom, ktorí ma týmto vzdelávaním sprevádzali a ukazovali mi správny smer.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Zaostrené na diagnostiku a stimuláciu

PROJEKT

V poslednom čase sa čoraz častejšie hovorí o kognitívnom vývoji žiaka. Čo sa skrýva za týmto slovným spojením? Keď nazrieme do Slovníka cudzích slov, dozvedáme sa: „kognitívny – majúci poznávací význam, a teda aj pravdivostnú hodnotu“.

Projekt *Exekutívne funkcie a rozvoj schopností učiť sa*, ktorý je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja, rozpočtovou organizáciou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, sa nehrá so slovami, ale má konkrétne ciele a je zameraný na diagnostiku a stimuláciu žiakov. Skúma procesy myslenia, skúma a sleduje proces učenia, diagnostikuje, čiže rozpoznáva a určuje, čo môže byť v pozadí zníženého školského výkonu v štandardnej populácii. Taktiež skúma, ako je možné učiť žiakov lepšie, ako si môžu lepšie zapamätať fakty, organizovať učenie a podobne. Projekt si kladie za cieľ hodnotiť procesy myslenia, preložiť, adaptovať a pripraviť na následnú štandardizáciu a konštruktovú validizáciu; skúmať vzťah medzi procesmi myslenia a schopnosťou učiť sa. Tento cieľ má však oveľa širší záber. Kladie si za úlohu zistiť, aké procesy myslenia (exekutívne funkcie) môžu spôsobiť znížený školský výkon (ako sa dieťa učí, ako ho možno stimulovať, aby sa mohlo učiť lepšie); zaoberá sa osobitosťami v procese myslenia talentovaných žiakov, ale aj osobitosťami v procese myslenia detí s iným ako slovenským materinským jazykom (deti rómskej etnickej skupiny). Všetky spomenuté ciele vedú k záverečnému: vytvoriť súbor úloh na rozvoj, stimuláciu procesov myslenia u žiakov s nízkou úrovňou exekutívneho fungovania. Štvrtá etapa výskumu predpokladá vytvoriť batérie úloh na stimuláciu exekutívnych procesov v predmetoch matematika a slovenský jazyk v primárnom vzdelávaní a integrovať postupy do prípravy učiteľov.

Testy

Na pôde Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity sa uskutočnila prezentácia výsledkov projektu *Exekutívne funkcie a rozvoj schopností učiť sa*. Programová manažérka **doc. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD.**, z Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity zhodnotila čiastkové výsledky riešenia výskumu:

„Tým sa dostávame k samotnému projektu a jeho realizácii za pätnásť mesiacov. Projekt sa zameriava na žiakov základných škôl, ktorí sa nachádzajú vo štvrtom roku školskej dochádzky, sú teda pred vstupom na druhý stupeň. Mali sme na zreteli dieťa, ktoré príde na druhý stupeň základnej školy a nároky na proces učenia a proces myslenia sú oveľa vyššie. Týchto žiakov sme podchytili na prvom stupni, aby učitelia získali potrebné odborné informácie, ako s nimi individuálne pracovať.

V priebehu pätnástich mesiacov sa nám podarilo získať nástroje americkej proveniencie, preložiť deväť plných testov, prispôsobiť ich slovenskému jazykovému kontextu. Tri takéto nástroje sa už pohybujú v tzv. verbálnej doméne. Vytvorili sme všetky podnetové materiály, ktoré sú potrebné, aby odborník mohol test administrovať (podnetové brožúry, záznamové hárky, pracovný materiál). Následne sme realizovali školenia našich odborníkov, externých spolupracovníkov, zberateľov údajov. Boli to napríklad psychológovia z prešovského Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, zaúčali sme študentov Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika (UPJŠ) v Košiciach. Dokopy sme administrovali batérie na 250 deťoch zo štandardných škôl a na 40 deťoch z talentových škôl. Chceme totiž získať čo najviac informácií o tom, čo sa skrýva za talentom. Zisťovali sme, ako talentované dieťa rozmýšľa, v čom sa líši jeho rozmýšľanie od rozmýšľania ostatných detí. Treba dodať, že administrácia batérie je časovo pomerne náročná, u jedného dieťaťa trvá asi tri hodiny. Ešte raz chcem podčiarknuť, že naším cieľom je skúmať vzťah medzi procesmi myslenia, ako je dieťa schopné učiť sa, ako reaguje na to, čo hovorí učiteľ, a ako to dokáže

Doc. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD.

zapracovať do svojich procesov myslenia. Na to sme použili holandskú verziu nástroja na meranie učenlivosti. Je to originálny test, jeho počítačová verzia, počas ktorej dieťa pracuje aj s interaktívnymi mediálnymi prvkami.“

Rodové rozdiely? Nepreukázali sa

Do projektu sú zapojené dve univerzity. Prešovská univerzita a UPJŠ v Košiciach. **Doc. PhDr. Ján Ferjenčík, CSc.**, z Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach sa počas hodnotenia projektu s nami podelil o poznatky, s ktorými sa stretol pri riešení niektorých úloh výskumu:

„Bolo zaujímavé sledovať rozdiely medzi hodnotením testu a hodnotením učiteľa. Je zrejmé, že keď učiteľ chce dobre pracovať s deťmi, musí mať na ne diferencovaný pohľad. Okrem testov, ktoré už boli spomenuté, sme použili aj hodnotiacu škálu pre učiteľov. Ich úlohou bolo na základe poznania dieťaťa čo najkomplexnejšie ho opísať. Ukázalo sa, že opisy boli oveľa zúženejšie než výsledky psychologických testov. Psychologický test deti rozložil na širokú škálu. Test naozaj veľmi pekne ukáže: ty si veľmi dobrý, ty si trošku slabší, ty si ešte slabší, ty si veľmi slabý. Hodnotenia učiteľov boli na úrovni dvoch stupňov, tretí bol zastúpený iba čiastočne.

Často sa hovorí o rodových rozdieloch medzi žiakmi. Testy tieto rozdiely nepreukázali. Existujú určité mýty. Nie je dobré, keď sa miešajú s vedou. Jedným z mýtov je, že dievčatá sa učia lepšie než chlapci. Na našej vzorke sa ani v slovenskom jazyku, ani v matematike takýto rozdiel neobjavil. Týka sa to štandardných škôl.

Doc. PhDr. Ján Ferjenčík, CSc.

Keď pozeráme na profil myslenia alebo myšlienkových procesov nadaných a štandardných deti, vidíme rozdiely. Nadané deti sa javia ako tie, ktoré majú tendenciu viac riskovať. Správajú sa systémom pokus – omyl. Nemajú zábrany odpovedať, aj keď si nie sú celkom isté, či je odpoveď správna. Štandardné deti sa uchyľujú viac k odpovedi: ‚Nie, neviem,‘ prípadne neodpovedajú, mlčia. Takáto reakcia sa u talentovaných detí takmer nevyskytuje. Možno je to tým, že sú viac stimulované. Možno je to motivačný faktor alebo faktor sebadôvery, ale určite existujú rozdiely.“

Vývoj žiaka

Kognitívny vývoj žiaka je aj v strede pozornosti psychológov. Usilujú sa pochopiť zmeny, ktorými žiak prechádza v priebehu školského procesu. Je to naozaj široký záber – od mentálnych schopností žiaka cez jeho fyziologickú zrelosť až po proces učenia, nadobúdania istých skúseností. Sú v tom zahrnuté kvalitatívne zmeny, ktoré prebiehajú v myslení, ale aj zmeny, ktoré spôsobujú rast vedomostí a schopností. Pre túto širokú dimenziu otázok a problémov boli do projektu zapojení psychológovia z Centra peda-

PhDr. Blažena Žabecká.

gogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Prešove. V čom spočívala ich priama účasť na realizácii tohto projektu, prítomných poinformovala **PhDr. Blažena Žabecká**:

„Boli sme zberačmi dát, ktoré boli podrobené ďalšej analýze. Nemali sme možnosť podrobnejšie sa zaoberať otázkami, či dieťa uspelo, do akej miery uspelo, aký to má vplyv na učenie, a to napríklad ani vo vzťahu k učiteľovi: v ktorej oblasti by sa mal dieťaťu viac venovať, kedy pristupovať diferencovanejšie a podobne. Boli sme teda priamo v teréne, v školách. Našou úlohou bolo pracovať s dieťaťom, prejsť s ním celú testovú batériu. Bolo to časovo náročné tak pre deti, ako aj pre nás. Pre niektoré deti to bolo zaujímavé, bavilo ich to, bolo to pre ne niečo nové. Pre nás to tiež bola nová skúsenosť, keďže s takýmito testami sa nestretávame každý deň. Ale čo sa týka podrobnejšieho rozboru, ten sme neriešili, to už bola parketa iných našich kolegov.“

Deti by mali čítať

Do riešenia úloh projektu boli zapojené základné školy Prešovského a Košického kraja. Jednou z nich bola aj Základná škola na Kúpeľnej ulici v Prešove. Učiteľka tejto školy **Mgr. Mária Tkáčová** na prezentácii výsledkov výskumu hovorila o svojich skúsenostiach a prínose tohto projektu:

Mgr. Mária Tkáčová.

„Prínosom projektu je, že spoločne hľadáme spôsoby, možnosti, ako docieliť, aby sa deti rady učili. Spomínali ste testy. Testy deti napíšu vtedy, keď naozaj vedia poriadne čítať a sú sústredené. S tým bezprostredne súvisí spôsob života v rodinách. Apelujeme na deti, aby veľa čítali. So schopnosťou čítania sa zvyšuje úroveň komunikácie. Ešte raz chcem zdôrazniť, že v tomto smere môže veľa napomôcť rodina. Keď otec, mamka čítajú, aj dieťa siahne po knihe.“

Projekt *Exekutívne funkcie ako základ schopností učiť sa* trvá tri a pol roka. Po diagnostike a stimulácii je v ďalšom období v popredí podrobná analýza zozbieraných dát. Pozornosť sa sústredí na zber dát u rómskych žiakov. Dôjde k vytváraniu noriem pre jednotlivé populácie. V procese výskumu sa účastníci projektu budú venovať analýze vzťahu medzi schopnosťou učiť sa a úrovňou exefungovania, v neposlednej miere vytváraniu stimulačných programov.

Ivan JACKANIN
Foto autor

Učebný proces a digitalizácia v školstve

ROZHOVOR

Súčasnosť prináša veľa zmien, a tak sa menia zaužívané procesy a nové technológie. Možno aj školstvo dospeje k väčšej efektívnosti aj vo vyučovaní a v rámci modernizácie školstva sa zavedie nový interaktívny spôsob výučby práve digitalizáciou. Práve o nej sme sa rozprávali s generálnym riaditeľom sekcie informatiky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Ľubomírom Šimáškom.

Program Digipedia 2020 má cieľ priniesť každému žiakovi na Slovensku možnosť vzdelávať sa aj digitálne. Aká je aktuálna situácia?

Moderné školstvo a veda sa dnes viac ako kedykoľvek predtým opiera o moderné technológie. Napriek nemalým investíciám zo štátneho rozpočtu, štrukturálnych fondov EÚ a z ďalších zdrojov je miera digitalizácie školstva a vedy rôznorodá. Kým v niektorých oblastiach, ako napr. vo vybavení škôl počítačmi, využívaní výpočtovej techniky učiteľmi či v pripojení škôl na internet, sme dosiahli dobré výsledky, v iných oblastiach len ťažko možno hovoriť o efektívnom využití potenciálu, ktorý digitalizácia prináša. Je nevyhnutné vnímať aj technologický pokrok a z toho vychádzajúce zastarávanie používanej techniky, softvéru, kvality internetového pripojenia. Ministerstvo školstva schválilo v apríli 2013 *Koncepciu informatizácie rezortu školstva s výhľadom do roku 2020 – Digipedia 2020*. V rámci tohto programu chceme priniesť slovenským žiakom, učiteľom, rodičom moderný spôsob vzdelávania zodpovedajúci svetovým trendom. Vzdelávanie za pomoci digitálnych technológií vnímame ako súčasť klasického vzdelávania, netreba sa obávať, že odstránime knihy alebo prestaneme učiť deti písať rukou a perom.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v nadväznosti na uvedenú koncepciu rozbehlo niekoľko projektov, ktoré majú plniť ciele vedúce k naplneniu jej zámerov. V priebehu roka 2013 sme napravili niektoré deformácie z minulosti, predovšetkým sme prehodnotili projekt na rezortný informačný systém, ktorý poskytne rezortu jednoznačné dáta o sieti škôl, základné registre školstva. Dôležitým prínosom tohto informačného systému bude poskytnutie jednoznačných informácií na výpočet normatívneho financovania. Ďalej sme spustili projekty ako *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva*, Planéta vedomostí, on-line maturitu a testovanie a ďalšie.

Cieľ je jasný. Ako sa zmení kvalita vzdelávania v praxi?

Kvalita vzdelávania je, pochopiteľne, asi najdôležitejším cieľom, ktorý musí mať na zreteli rezort školstva. Koncepciu sme síce urobili pre Slovensko, ale vychádzali sme zo skúseností zo zahraničia, či už z Európy (Veľká Británia, Rakúsko), alebo zo sveta (Austrália, Kórejská republika). Podľa skúseností zo zahraničia je zrejmé, že zavedením interaktivity prostredníctvom digitálneho vzdelávacieho obsahu do vyučovania niekoľkonásobne vzrastá záujem žiakov o vyučovanú látku aj v predmetoch, kde sa doposiaľ uplatňovali iba klasické metódy. Najmarkantnejšie sa to prejavuje v prírodovedných predmetoch, ako matematika, fyzika, chémia. Vzrastá nielen záujem o látku, ale aj jej pochopenie. Interaktivita pomáha učiteľovi najmä v názornosti a opakovateľnosti učiva.

Kvalitu vzdelávania vo väzbe na používanie digitálnych technológií však nechceme nechať na náhodu, budeme ju merať a vyhodnocovať a prijímať potrebné opatrenia. Jedným z nástrojov budú on-line maturity a testovanie. Ďalším krokom bude kontinuálne testovanie pomocou digitálnych technológií, ktoré by malo tak učiteľovi,

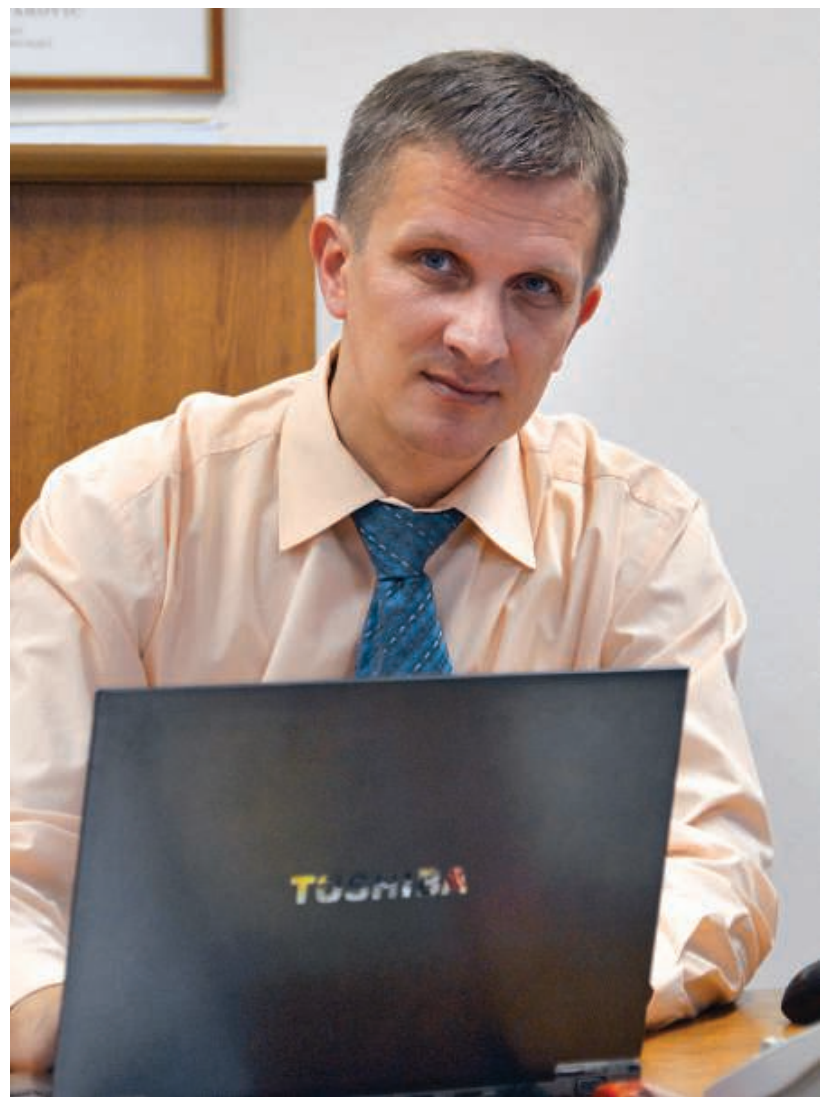

ako aj centrálnym orgánom ukázať, akým smerom sa vyvíja kvalita vzdelávania v danej oblasti.

Zámery ministerstva v oblasti digitalizácie vzdelávania sa vzťahujú na všetky stupne škôl?

Áno, na všetky, teda na materské, základné, stredné aj vysoké školy. Pochopiteľne, s prihliadnutím na potreby daného stupňa a autonómiu vysokého školstva.

Ako bude zabezpečený digitálny obsah pre regionálne školstvo?

Digitálny vzdelávací obsah (DVO) ministerstvo zabezpečuje prostredníctvom viacerých projektov. Časť DVO pre prírodovedné predmety zabezpečil rezort školstva prostredníctvom Planéty vedomostí v decembri 2012, ďalší DVO sa pripravuje v rámci národných projektov z operačného programu Vzdelávanie, ktorý realizujú priamo riadené organizácie ministerstva Štátny inštitút odborného vzdelávania a Ústav informácií a prognóz školstva. DVO pred uvoľnením do vzdelávacieho procesu kontinuálne prechádza kontrolou kvality, resp. súladu so štátnym vzdelávacím programom.

Podmienkou použitia DVO vo vzdelávacom procese je okrem spomínaného súladu aj vybavenie škôl primeranou technikou a dostatočne kvalitným pripojením na internet. Už dnes v rámci projektu Infovek 2 majú školy k dispozícii pripojenie na internet, je však zrejmé, že rýchlosť a kapacita dnes používaného pripojenia nebude na plné využitie DVO postačovať. Rezort školstva dnes stojí pred rozhodnutím, ako ďalej s potrebou dátového pripojenia škôl, akým spôsobom skĺbiť aktuálne používané pripojenie (Telekom, SANET) s potrebami digitalizácie a možnosťami nových technológií na Slovensku. V krátkom čase pripravíme detailnú analýzu potrieb dátového pripojenia vo väzbe na digitalizáciu vzdelávania a varianty riešenia na najbližšie obdobie.

Majú učitelia dostatok digitálnych zručností? Čo sa robí pre to, aby sa vzdelanostná úroveň pedagógov aj v tejto oblasti zvyšovala?

Existuje veľké množstvo učiteľov, ktorí už teraz využívajú digitálne technológie vo vyučovaní a ktorí sú dostatočne IT gramotní. Z pohľadu potreby digitálnych zručností v plošnom meradle je to menšina, a tu pred nami stojí skutočná výzva posunúť digitálne zručnosti učiteľov na požadovanú úroveň. Otázka nestojí tak, či sme schopní vyškoliť učiteľov na používanie IKT vo vzdelávaní, ale či ich vieme aj motivovať, aby tento spôsob používali. Nechceme si iba formálne odškrtnúť aktivity na zabezpečenie udržateľnosti výstupov projektov, v tomto prípade školenia pre učiteľov, ale aj reálne dosiahnuť stotožnenie sa širokého spektra učiteľov s využitím moderných technológií. Ak sa nám podarí skĺbiť používanie IKT vo vzdelávaní s meraním kvality výsledkov žiakov a zároveň s odmeňovaním učiteľov, myslím si, že pôjdeme správnym smerom.

Digitálny obsah vyučovania by mohol vzbudiť väčší záujem, ale na druhej strane treba rátať aj s potrebou individuálneho prístupu. Sú na to pedagógovia pripravení? Čo ak zlyhá počítačová technika?

Digitalizáciou vyučovania nechceme plne nahradiť klasický spôsob výučby, chceme poskytnúť výhody moderných technológií tam, kde ich použitie dáva zmysel. Naším cieľom je dosiahnuť synergiu klasického vzdelávania a digitálneho vzdelávania. Táto kombinácia dáva oveľa väčšie možnosti pri presadzovaní individuálneho prístupu k žiakovi, a to aj k žiakovi so špeciálnymi potrebami.

Prípady zlyhania techniky sú a budú, nie je to však nič také kritické, čo by mohlo zastaviť vzdelávanie, a už vôbec nie, keď sa obidva spôsoby navzájom dopĺňajú.

Dostanú sa k žiakom a študentom len kvalitné vzdelávacie materiály?

Dnes nenájdeme učebnicu, v ktorej by sa nenašli chyby. Digitálne materiály majú tú výhodu, že akákoľvek chyba je prakticky okamžite odstrániteľná, bez zbytočného zdržania a nákladov, ktoré spôsobuje tlač a distribúcia, a opravy možných chýb sú už zahrnuté v prevádzke digitálneho obsahu. Už pri implementácii projektu Planéta vedomostí sme išli cestou, že každý jeden digitálny objekt sa kontroluje poverenou autoritou na daný predmet, aby sme v čo najväčšej možnej miere zabezpečili kvalitu vzdelávania. Rovnaký mechanizmus nastavujeme v ďalších projektoch, kde sa tvorí DVO. Takisto učiteľská verejnosť má možnosť nahlasovať akékoľvek chyby, ktoré sú následne autoritami na vzdelávací obsah vyhodnocované, a následne budú odstránené, prípadne zapracované.

Aké projekty predstavuje *Koncepcia informatizácie školstva s výhľadom do roku 2020*?

Digipedia 2020 nie je súhrn IT projektov, ide o program digitalizácie školstva, ktorá stanovuje rámce, priority a ciele, kam by sa malo Slovensko postupne dostať v oblasti využitia IKT vo vzdelávaní. Isteže, prebieha už niekoľko projektov, ktoré začínajú napĺňať zámery tohto programu. Najaktuálnejším je národný projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva*, financovaný z operačného programu Informatizácia spoločnosti. Jeho výstupom bude cca tisíc digitálnych tried, kde sa bude uskutočňovať vyučovanie s využitím tabletov, interaktívnej tabule a DVO; do škôl bude dodaných 22-tisíc tabletov. Zároveň sa cez tento projekt do každej školy, ktorá prejaví záujem a splní nastavené kritériá, dostane 6 200 interaktívnych tabúľ, 6 200 notebookov a DVO. Kritériá sú jednoducho splniteľné, zabezpečia predovšetkým to, aby sa dodaná technika naozaj využívala vo vzdelávacom procese. Súčasťou projektu je spustenie vybraných elektronických služieb, predovšetkým pôjde o softvérový nástroj na tvorbu školského vzdelávacieho programu, keďže dnes si školský vzdelávací program tvorí učiteľ sám, bez akýchkoľvek optimalizačných mechanizmov, a údaje zo štátneho vzdelávacieho programu si musí hľadať a prácne ich prispôsobovať.

Je už projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* pripravený na realizáciu a kedy môžeme očakávať prvú techniku v školách? Môžete nám priblížiť kritériá výberu škôl?

Projekt vychádza zo schválenej *Koncepcie informatizácie rezortu školstva s výhľadom do roku 2020* a inicioval a podporoval ho štátny tajomník Ministerstva financií SR Peter Pellegríni, ktorý bol poverený Európskou komisiou vykonávaním roly digitálneho lídra pre Slovensko. Jednou z jeho priorít je aj digitalizácia vzdelávania.

Projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* je financovaný zo štrukturálnych fondov EÚ, z operačného

DIGIPEDIA

Súťaž pre učiteľov

Všetkým pedagógom registrovaným na portáli Planéta vedomostí s radosťou oznamujeme, že **1. decembra 2013** sme oficiálne spustili Veľkú súťaž pre učiteľov. Všetci pedagógovia môžu vďaka vlastnej aktivite hrať o **letecké zájazdy do Európy, letnú dovolenku v Chorvátsku a letecké zájazdy do New Yorku**.

Aktuality

- Veľká súťaž pre učiteľov je už spustená!
- Zúčastnite sa školenia alebo didaktickej dielne, vytvárajte úlohy a TUUL-y a lietajte s portálom planetavedomosti.iedu.sk po celom svete.
- Každý mesiac vyhráva jeden z vás!

Téma

Veľká súťaž pre učiteľov

Súťaž je určená pre všetkých pedagógov Slovenska, ktorí splnia nasledujúce podmienky:

- majú zriadený prístup na portáli planetavedomosti.iedu.sk,
- zúčastnia sa odborného metodického školenia alebo didaktickej dielne,
- budú aktívne používať portál planetavedomosti.iedu.sk na vyučovaní formou vytvárania úloh pre žiakov (každá úloha musí obsahovať aspoň 3 vzdelávacie materiály z obsahu Planéta vedomostí a musí byť vyriešená aspoň 10 žiakmi),
- budú vytvárať vlastné on-line vzdelávacie materiály na nástroji TUUL (každý TUUL musí byť štruktúrovaný a musí obsahovať aspoň 1 vzdelávací materiál z obsahu Planéta vedomostí).

Šancu vyhrať má každý pedagóg. Stačí, ak splní podmienky súťaže, a automaticky postúpi do vyhodnotenia.

12x letecký zájazd do metropol Európy

Vyhodnotenie bude prebiehať každý mesiac. Do žrebovania bude zaradených vždy 50 pedagógov s najväčším počtom vytvorených úloh a TUUL-ov za daný mesiac, z ktorých náhodným žrebovaním bude vybraný jeden výherca. Výhrou je letecký zájazd do jednej z metropol Európy.

5x letecký zájazd do New Yorku

Všetky TUUL-y vytvorené jedným pedagógom za obdobie od začiatku súťaže do 31. 8. 2014 sa zrátajú. Do vyhodnotenia postúpi 50 pedagógov s najväčším počtom TUUL-ov, z ktorých odborná porota vyberie 5 výhercov. Výhercovia získajú letecký zájazd do samotného srdca Ameriky – New Yorku.

1x letná dovolenka v Chorvátsku

Pedagóg, ktorý za obdobie od začiatku súťaže do 15. 6. 2014 vytvorí najviac úloh a TUUL-ov, vyhrá letnú dovolenku pri Jadranskom mori v Chorvátsku.

Všetky informácie o súťaži nájdete na portáli planetavedomosti.iedu.sk alebo na Facebooku.

Kvôli zriadeniu prístupu na portál Planéta vedomostí kontaktujte Centrum podpory používateľov Dátového centra rezortu školstva na telefónnom čísle **0800 138 033**.

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR

programu Informatizácia spoločnosti (OPIS). Jeho spustenie predchádzalo schválenie tzv. štúdie uskutočniteľnosti, ktorá bola schválená na Ministerstve financií SR v júli 2013. Následne Riadiaci orgán OPIS zverejnil výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (NFP). Zmluvu o poskytnutí NFP sme podpísali 18. 11. 2013, na strane poskytovateľa je to Úrad vlády SR a Ministerstvo financií SR, na strane žiadateľa Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Partnerom pri realizácii projektu je priamo riadená organizácia Metodicko-pedagogické centrum. Paralelne s procesom žiadosti o NFP sme realizovali výber dodávateľa v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní na dodávku predmetu zmluvy. Verejná súťaž, do ktorej sa zapojilo 24 spoločností, prebiehala od augusta a jej vyhodnotenie sa uskutočnilo prostredníctvom elektronickej aukcie, ktorej výsledkom bola ponuka s najnižšou cenou. Zmluvu o realizácii sme podpísali 20. 11. 2013, teraz pristupujeme k samotnej realizácii projektu. V decembri 2013 a januári 2014 zašleme všetkým školám (materským, základným, stredným) informácie, na základe ktorých sa budú uchádzať o dodávky techniky. Súčasťou žiadostí o poskytnutie digitálnych pomôcok bude aj splnenie požadovaných kritérií, ako napríklad učebňa s pripojením na internet, ktorá spĺňa bezpečnostné parametre, dodané hardvérové pomôcky budú využívané na digitálne vyučovanie na minimálne dva predmety, na použitie techniky budú identifikovaní aspoň dvaja učitelia, digitálne vyučovanie bude zahrnuté v školskom vzdelávacom programe pre daný predmet a ďalšie. Spomínané kritériá budeme vyhodnocovať elektronicky prostredníctvom informačného systému, ako aj inými formami, napríklad hlasovaním, súťažami a podobne. Ide nám predovšetkým o skutočné použitie interaktivity vyučovaného obsahu, aby sme čo najviac dokázali využiť dodanú techniku a jej možnosti.

Zariadenia budeme postupne distribuovať na úspešné školy hneď po vyhodnotení splnenia požadovaných kritérií. Začiatok distribúcie predpokladáme vo februári 2014.

Ako sa vám podarilo v takom krátkom čase, od apríla do novembra 2013, spustiť takýto náročný projekt?

Predovšetkým je to úspech celého tímu ľudí, ktorým záleží na tom, aby sme aj digitalizáciou vzdelávania posunuli kvalitu nášho školstva dopredu. Denne sme hľadali riešenia, ako veci pohnúť dopredu, a skutočne každý člen tímu sa snažil nájsť východisko z aktuálneho problému, nikto ani raz nepovedal, že sa to nedá. A tento prístup aplikovali všetci zúčastnení, či už zo sekcie informatiky a z odboru verejného obstarávania, Riadiaceho orgánu a Sprostredkovateľského orgánu OPIS (Úrad vlády SR a Ministerstvo financií SR), ako aj externý konzultant na tvorbu štúdie uskutočniteľnosti a práce na žiadosti o NFP.

Projekt ešte začiatkom októbra tohto roka nebol Európskou komisiou vnímaný pozitívne, vytýkali nám viacero „nedostatkov“, ktoré však pramenili z nedostatočnej informovanosti úradníkov v Bruseli tak o projekte, ako aj o programe Digipedia 2020.

Tu chcem predovšetkým zdôrazniť osobnú podporu pána ministra školstva Dušana Čaplovača oblasti digitalizácie školstva, teda aj tomuto konkrétnemu projektu. Rovnako tak je dôležitá zaangažovanosť digitálneho lídra SR Petra Pellegríniho, ktorý projekt obhajoval a presadzoval na pôde Európskej komisie.

Pripravuje rezort školstva v oblasti digitalizácie aj ďalšie aktivity?

Projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva*, ktorý je verejnosťou vnímaný najmä cez dodávku a používanie tabletov vo vyučovacom procese, považujeme za pilotný projekt digitalizácie. Zriadením cca tisíc digitálnych tried chceme vytvoriť vzorový model využitia digitálnych pomôcok (interaktívne tabule v spojení s tabletmi), moderných technológií, interaktívneho obsahu, individuálneho prístupu k žiakovi vo vyučovacom procese. Našou ambíciou je kontinuálne merať vplyv tohto modelu na kvalitu vzdelávania a využiť najlepšie skúsenosti na masové rozšírenie digitálnych technológií vo vzdelávaní v blízkej budúcnosti. Chcem však podotknúť že digitalizácia školstva nie je cieľ, ale len nástroj. Rovnako tak je potrebné uvedomiť si, že tradičné metódy, knihy a zošity naďalej zostanú vo vzdelávaní dôležité a budú sa s digitálnymi pomôckami vhodne dopĺňať tam, kde to bude mať zmysel, a tak, aby kvalita vzdelávania rástla.

Na záver chcem spomenúť, že program Digipedia 2020 je v súlade s digitálnou agendou Európa 2020. Rezort pripravuje rozpracovanie tejto koncepcie do materiálu na rokovanie vlády v januári 2014 a očakávame, že v druhom programovom období 2014 – 2020 budeme realizovať viacero projektov podobných *Elektronizácii vzdelávacieho systému regionálneho školstva*. Veríme, že pri ich realizácii pozdvihneme úroveň digitalizácie vzdelávania, ako aj kvalitu v školstve a že sa nám podarí presvedčiť o zmysluplnosti našej práce aj širokú učiteľskú verejnosť.

Lenka BELANOVÁ
Foto (min)

Čo všetko by mali žiaci vedieť o svojom regióne

GLOBÁLNE, NÁRODNÉ, REGIONÁLNE

V minulosti regionálna výchova plnila predovšetkým ciele vlasteneckej a národnej výchovy, v súčasnosti zahŕňa oblasť prírodovednej, geografickej, spoločenskej, kultúrnej, hospodárskej a ekonomickej situácie.

Región – regionalizmus – regionálna výchova

Do súčasnosti sa stretávame s nejednoznačnosťou a nejasnosťou výkladu tohto pojmu tak vo svete [napr. pri vypracovaní Charty európskeho regionálneho plánovania odborníkmi Rady Európy (Hamalová, Tvrdoň, Žárska, 1997)], ako aj v slovenskom jazyku. Táto nejednoznačnosť vyplýva z mnohoaspektového zastúpenia tohto pojmu v rôznych vedných disciplínach (napr. v histórii, geografii, ekonómii, sociológii, štatistike, etnografii a pod.). Pojem región pochádza z latinského slova *regio* (kráľovstvo), čo podľa J. Moschelesovej (1951) predstavuje územie štátov, prípadne národov (Bašovský, Lauko, 1990). Definovaním pojmu sa aj v minulosti zaoberali viacerí odborníci (A. Cholley, 1957; S. Lenczewicz, 1958; R. Hartshorna, 1959; L. Zapletal, 1961; V. de la Blache, 1962; V. A. Anučin, 1972, J. Drdoš, J. Urbánek, E. Mazúr, 1980; Ľ. Mičan, 1982, a i.), pričom mu prisudzovali rôzne dimenzie – integráciu, systematickosť, komplexnosť a pod. Pri všeobecnej charakteristike možno vychádzať z definície, že región predstavuje *„zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov“* (Bašovský, Lauko, 1990, s. 39).

Zavádzanie regionálnych prvkov do edukačného procesu vychádza z teórie dialektiky všeobecného a jedinečného, ktorá umožňuje vnímať **regionalizmus** ako dynamický vzťah k nadradenému celku (napr. národnému). Svoj význam má predovšetkým vo výchovnom pôsobení najmä u žiakov mladšieho školského veku.

Regionálna výchova, ako jeden z mála edukačných momentov, ponúka mnoho aspektov, variácií, prístupov, metód. Z tohto dôvodu, ale aj z dôvodu nejednotnosti aplikácie regionálnej výchovy v podmienkach základných škôl sa pedagógovia v Základnej škole (ZŠ) Sama Cambela s podporou Domu Matice slovenskej v Banskej Bystrici rozhodli obnoviť Združenie pedagógov zo škôl s vyučovaním regionálnej výchovy a ľudovej kultúry. Stanovili niekoľko kľúčových zmien:

- zmenu stanov združenia,
- názov združenia Združenie pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou,
- upravili podmienky členstva v združení,
- odhlasovali nové predstavenstvo (ZŠ Sama Cambela v Slovenskej Ľupči v spolupráci so ZŠ Spojová v Banskej Bystrici a ZŠ Hrochoť) a dozorný výbor združenia (ZŠ Jozefa Hanulu Liptovské Sliače, ZŠ Malatiná a ZŠ Valaská),
- vytvorili novú koncepciu združenia, navrhli model akreditácie a vzdelávania učiteľov v praxi v problematike regionálnej výchovy.

Združenie vo svojej činnosti spája učiteľov a pomáha im v uplatňovaní regionálnej výchovy, pri výmene skúseností, metodickou a didaktickou literatúrou, vo vlastnom obohatení sa.

Postavenie regionálnej výchovy

V súčasnosti samotná tvorba človeka a rýchly životný štýl prestali podporovať rozvoj jeho vlastných životných tendencií. Začal prevládať trend **globalizácie**, ktorý vedie k oslabovaniu miestneho, regionálneho a národného povedomia. Upúšťa sa od pestovania vzťahu k prírodnému a ku kultúrnemu prostrediu (Krížová, Krupová, 2007). Vzniká tendencia nekritického preberania cudzích vzorov vo všetkých oblastiach spoločenského života, stieranie jedinečnosti individualít národov, ktoré vedú k oslabovaniu miestneho, regionálneho a národného povedomia. Pod pojmom globalizácia je možné rozumieť *„odstraňovanie hospodárskych a finančných bariér pod tlakom teórie slobodného obchodu, otvorenosť politických, vedeckých a kultúrnych vzťahov, využitie technológií umožňujúcich univerzálnu komunikáciu“* (Skalková, 2000). Trend globalizácie prenikol aj do oblasti výchovy a vzdelávania na všetkých stupňoch škôl vzdelávacej sústavy vo svete i na Slovensku (Rosa, Turek, Zelina, 2000). Globálna výchova predstavuje súčasný svet ako zložitý mnohovrstevný a nejednoznačný systém a jej cieľom je naučiť žiakov takým schopnostiam, aby sa spolupodieľali na riadení tohto systému (Pike, Selby, 1994). Z takéhoto poňatia výchovy, kde je potrebné, aby človek poznal a chápal odlišnosti jednotlivých národov a kultúr, je, paradoxne, globálna výchova východiskom pre regionálnu výchovu. Avšak ostatné nepriaznivé tendencie potvrdzujú aktuálnosť takého vzdelávania a výchovy, ktoré už od I. stupňa ZŠ vedie žiakov k sebarozvoju a cez znalosť krajiny, histórie a kultúry vlastnej obce, kraja a štátu k základným ľudským hodnotám a postojom, k pevnému národnému vedomiu a vlastenectvu (Revajová, 2001), čo je cieľom **regionálnej výchovy**. Okrem uvedeného je potrebné utvárať regionálne povedomie, uplatňovať princíp regionalizmu (oblastných a miestnych zvláštností) v edukácii, ale i mimo nej.

Možnosti uplatnenia regionálnej výchovy

Začlenenie regionálnych prvkov do edukačného procesu je možné uskutočniť viacerými spôsobmi. Štandardným a podľa platnej legislatívy aj povinným, v praxi najčastejšie zaužívaným spôsobom je začlenenie týchto javov do tematických výchovno-vzdelávacích plánov jednotlivých predmetov v nadväznosti na konkrétne učivo. Takýmto spôsobom začleňujú spomínané javy do edukačného procesu aj vo viacerých školách, ktoré sú členmi Združenia pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou, ale aj v bežných školách. Na naplnenie spomínaného cieľa je potrebné viesť žiakov k znalosti prírodných hodnôt, histórie a kultúry svojej obce, kraja, ako aj formovať ich kladný vzťah k spomínanej problematike takým spôsobom, aby získavali poznatky ucelene a nadväzovali na už nadobudnuté vedomosti. Z toho dôvodu je nutné, aby sa v pôsobení regionálnej výchovy prejavovali nasledujúce tri princípy:

1. Komplexnosť – v uplatňovaní všestranného edukačného prístupu zahŕňajúceho rôzne stránky života (spoločenské, sociálne, historické, botanické a pod.), ktoré je možné implementovať do obsahu vzdelávania. Tento princíp umožňuje žiakom vnímať javy komplexne a uvedomovať si ich hodnotu.

2. Integrovanosť – vo vzájomnom prelínaní a prepájaní poznatkov v procese poznávania (predmetu, javu) z rôznych vedných disciplín v danom predmete. Na vytvorenie komplexného obrazu o jave a jeho neskoršie chápanie v súvislostiach je celostný prístup najbližší reálnemu životu a v regionálnej výchove sa tento princíp prejavuje najvýraznejšie.

3. Trvácnosť – v teórii vychádzať z vývinových zvláštností žiaka mladšieho školského veku a z konkrétnosti myslenia v tomto období, keď sa žiaci stretávajú s javmi a poznatkami z blízkeho prostredia a tie majú pre nich reálnu podobu a trvalú hodnotu (Cabanová, 2004).

Oboznámenie žiakov s regionálnymi špecifikami v ZŠ by sa malo niesť v duchu humanizácie, pretože **v humanisticky orientovanej výučbe** nejde len o sumár poznatkov a vedomostí, ale dominantne o osobnosť žiaka.

Regionálnu výchovu je možné uplatňovať aj v mimoškolskej činnosti, a to najmä v krúžkoch, prostredníctvom ktorých žiaci vo svojom aktívne zorganizovanom voľnom čase získajú vedomosti, zručnosti a najmä zážitky z tejto problematiky.

Avšak za intenzívne a najmä komplexné uplatňovanie regionálnej výchovy považujeme tvorbu samostatného predmetu.

Model návrhu uplatnenia regionálnej výchovy v primárnom školstve

Vychádzajúc z uvedeného, navrhujeme, aby si učitelia v rámci možností školského vzdelávacieho programu vytvorili samostatný vyučovací predmet regionálna výchova. Obsah regionálnej výchovy zasahuje do všetkých oblastí vzdelávania. Keďže je ho možné vnímať naozaj širokospektrálne, tematické oblasti sme rozdelili do nasledujúcich siedmich celkov:

1. Významné osobnosti v regióne,
2. Historické budovy a pamiatky,
3. Technické pamiatky a diela,
4. Prírodné zvláštnosti regiónu,
5. Folklór a zvykoslovie,
6. Ústna slovesnosť,
7. Tradičné remeslá.

Uvedené oblasti sme podrobne rozpracovali a začlenili do časového harmonogramu. Ako metódy práce odporúčame využiť najmä výskumné metódy, projektové vyučovanie, *brainstorming*, experimentálne činnosti, rôzne bádateľské aktivity a tvorivé praktické činnosti. Odporúčame z každej tematickej oblasti vytvoriť so žiakmi reprezentačný výstup – či už projekt, vývesnú tabuľu, noviny, slovník miestneho nárečia a pod.

Významné osobnosti v regióne predstavujú rôzne osobnosti, po ktorých sú pomenované ulice, námestia, majú v obci a jej okolí rodné domy, pamätníky či hroby. Ich činnosť môže byť orientovaná rôznym smerom (prírodovedci, umelci, matematici, lekári, architekti, spisovatelia a pod.) a záleží na šikovnosti učiteľa, aby informácie o nich začlenil do edukačného spôsobu vtedy, keď sa bude preberať príbuzné učivo na iných predmetoch.

Celok ***Historické budovy a pamiatky*** už obsahovo nabáda k tomu, že základné informácie o nich sa žiaci dozvedia v rámci vlastivedného vzdelávania. Na predmete regionálna výchova by však cieľom malo byť rozšírenie obzoru žiakov o hlbšie vedomosti, širšie súvislosti a pod. Vhodným spôsobom sa javí aj využitie vychádzky či stretnutie s odborníkmi.

Technické pamiatky a diela nachádzajúce sa v regióne poukazujú na technickú vyspelosť obyvateľstva na danom území.

Celok ***Prírodné zvláštnosti regiónu*** býva často potláčaný a málo preferovaný. V rámci tejto problematiky je potrebné spomenúť chránené územia v oblasti, chránené rastlinstvo a živočíšstvo, celkovo faunu a flóru. Dôležité je upozorniť aj na zaujímavé prírodné úkazy a unikáty.

Najznámejšou a najčastejšie využívanou tematickou oblasťou v školách je celok ***Folklór a zvykoslovie*** (pozri výskum Krížová, Krupová, 2006). Poznanie tradičného tanečného prejavu, hudby, ľudovej piesne či sólového nástroja a pod. je pre žiakov určite veľmi zaujímavé.

Celok ***Ústna slovesnosť*** má tiež zaujímavý charakter. Jeho náplňou je poznanie miestneho nárečia v ústnej či písomnej podobe, miestne názvy chotáru, pomenovania častí obce či okolitých kopcov, lúk a pastvín. Pri tejto problematike odporúčame využiť najmä výskumné aktivity so staršími obyvateľmi a výstupom by mohol byť napríklad slovník miestneho nárečia.

Téma ***Tradičné remeslá*** je aktuálna v každej oblasti Slovenska, pretože základy manufaktúrnej výroby a neskôr činnosti fabrík položili zvyčajne remeselníci. Ako sa v minulosti hovorilo, remeslo má zlaté dno, preto aj v súčasnosti má táto problematika svoje pevné miesto. Žiaci by mali poznať, aké remeslá sa v ich okolí v minulosti objavovali, ktorých činnosť pretrváva do súčasnosti a podobne. Mali by byť oboznámení s pracovnými postupmi remeselníkov, poznať ich prácu, a tak oživovať kultúrny odkaz minulých generácií pre súčasnosť. Pri poznávaní remeselnej výroby je možné navštíviť rôzne múzeá, galérie, ale aj samotných remeselníkov, či si remeslo prakticky vyskúšať v domoch remesiel či remeselných dielňach.

Uvedená problematika ponúka obrovské množstvo námetov. Pri takejto edukácii je tiež možné spolupracovať s rôznymi organizáciami či inštitúciami, napr. s Domami Matice slovenskej, múzeami, galériami, knižnicami, obecnými úradmi a pod., a aj konkrétna výučba sa môže uskutočňovať v exteriéri školy. Je však predovšetkým na učiteľovi, ako využije dostupné prostriedky, aké má možnosti, ale aj vedomosti a zručnosti. Vyučovať regionálnu výchovu je pre učiteľa náročné. Mnoho informácií musí získať vlastným výskumom a samoštúdiom, ale veríme, že jeho práca bude odmenená. Odmena bude spočívať vo vedomostiach a v zručnostiach jeho žiakov, ako aj v zachovávaní identity nášho národa.

PaedDr. Jana KRÍŽOVÁ, PhD.,
ZŠ Sama Cambela Slovenská Ľupča
Ilustračné foto archív školy

Kultúra prestáva „fičať“

EUROBAROMETER

Kultúrnosť je základnou črtou každého normálneho človeka. Jej prítomnosť v našej osobnostnej výbave je dôležitým formotvorným prvkom nášho videnia sveta, komunikácie, správania sa. Človek môže byť kultúrny viac, ale aj menej. Všetko závisí od prostredia, v ktorom žije, ale aj od vlastnej kultivácie – ako sa snaží „nasávať“ kultúrne hodnoty a ozdobovať nimi svoju osobnosť.

Európske prieskumy verejnej mienky Eurobarometer nedávno uskutočnili zisťovanie, ako sa vyvíja vzťah ľudí ku kultúre, akú má tento trend tendenciu. Posledný prieskum sa robil pred šiestimi rokmi, roku 2007. Roku 2013 bolo do prieskumu zapojených a na otázky odpovedalo takmer 27 000 ľudí, v malých štátoch najmenej 500, vo veľkých štátoch, ako Nemecko či Anglicko, 1 300 až 1 500 respondentov.

Televízia či kniha?

Najrozšírenejší spôsob, ako sa ľudia v súčasnosti dostávajú ku kultúre a kultúrnym hodnotám, je sledovanie kultúrnych programov v televízii a rozhlase či na internete. Takúto kultúrnu realizáciu si v tomto roku aspoň raz doprialo 72 % obyvateľov Európskej únie. V porovnaní s rokom 2007 je to o šesť percent menej.

Aspoň jednu knihu si v tomto roku v únii prečítalo 68 % ľudí.

Prieskum vo všeobecnosti ukázal, že o kultúru majú väčší záujem ľudia na severe Európy ako na jej juhu. Napríklad vo Švédsku označilo 43 % obyvateľov svoje kultúrne záujmy ako výrazné, v Grécku tak učinilo len 5 % opýtaných. Až 34 % respondentov uviedlo, že kultúrne podujatia navštevujú zriedkakedy alebo ich nenavštevujú vôbec. Oproti roku 2007 počet takto odpovedajúcich vzrástol o štyri percentá.

Najviac sa do kultúrnych podujatí aktívne zapájajú obyvatelia Dánska. Až 74 % Dánov sa zapája napríklad do tanečných aktivít, kreslenia, maľovania, hudobných aktivít alebo hereckých či iných umeleckých aktivít. Vo Švédsku, ktoré skončilo v meraní tohto parametra na druhom mieste, to je 68 % aktívneho obyvateľstva, vo Fínsku 63 %. Najnižší počet umelecky a kultúrne aktívnych ľudí vykazuje Bulharsko so 14 % a Malta s 18 %. Nasleduje Grécko, Portugalsko, Cyprus, Taliansko a Maďarsko. Výrazne ubudlo ľudí, ktorí napríklad fotografujú. Ich počet poklesol z 27 % v roku 2007 na súčasných 12 %. Trinásť percent obyvateľov uviedlo, že sa venujú tancu, a 11 % spevu.

Internet

Prieskum taktiež ukázal, že viac ako polovica obyvateľov Európy používa na kultúrnu realizáciu internet. Najčastejšie jeho prostredníctvom čítajú, hľadajú informácie o kultúre, počúvajú hudbu či rozhlas.

Na otázku, prečo sa nejakej kultúrnej aktivite – napríklad návšteve opery – nevenovali, respondenti najčastejšie odpovedali, že ich jednoducho nezaujíma. V únii je takýchto obyvateľov rovná polovica. Pri knihách bol najčastejším dôvodom nedostatok času.

Pokiaľ ide o výsledky prieskumu na Slovensku, možno spomenúť napríklad to, že najbežnejšou formou kultúrnej realizácie u nás je pozeranie kultúrneho programu v televízii alebo počúvanie v rádiu (77 %) a čítanie kníh (68 %). Pri sledovaní kultúrnych programov v televízii a rádiu bol na Slovensku oproti predchádzajúcemu meraniu zaznamenaný pokles o 15 %, pri čítaní o 12 %. Podobne sa obmedzili aj návštevy hradov, kostolov a iných pamiatok, kde došlo k poklesu o 15 %. O niečo vzrástol počet návštevníkov koncertov (o 3 %) a kina (o 1 %).

V oblasti kultúry pracuje v Európe zhruba 6,7 – 8,5 milióna obyvateľov. Kultúrny a kreatívny sektor prispieva k HDP Európskej únie vo výške 3,3 – 4,5 %.

Eurokomisárka pre vzdelanie, kultúru, viacjazyčnosť a mládež Androulla Vassiliou k výsledkom prieskumu okrem iného povedala: „Kultúra je zdrojom osobného naplnenia, kreativity a radosti. Som znepokojená, že čoraz menej občanov únie sa zapája do kultúrnych aktivít, či už ako účinkujúci, producenti, alebo konzumenti. Prieskum ukazuje, že vlády musia premyslieť, ako podporovať kultúru, aby stimulovali účasť verejnosti a potenciál kultúry ako nástroja na zamestnanosť a rast.“

V súvislosti so školami a školstvom treba azda dodať, že rozvoj kultúrnych zručností, aktívne zapájanie žiakov do kultúrnych aktivít je základom budovania ich vzťahu ku kultúre. Školy by mali implementovať kultúru medzi svoje hlavné záujmové a rozvojové aktivity. Vedenie každej školy, ktorá naozaj myslí na všestranný harmonický rozvoj svojich žiakov, permanentne každý rok uskutočňuje analýzu kultúrnych, športových a záujmových aktivít svojich žiakov. Na tomto základe treba postaviť plán rozvoja a podpory kultúrnych aktivít žiakov. S tým, samozrejme, treba oboznámiť aj predstaviteľov samospráv ako zriaďovateľov škôl.

Alžbeta ŠANDORFIOVÁ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Učiteľská profesia je ťažká

STATUS UČITEĽA

Na prelome tisícročí urobil anglický inštitút MORI v krajine prieskum o učiteľskej profesii medzi absolventmi vysokých škôl. Dvetisícsedemnásť respondentov sa vtedy vyjadrilo, že učiteľstvo je zle platené, má nízku prestíž a je to ťažká práca.

Anglicko

Aj ďalšie prieskumy vo Veľkej Británii na iných vzorkách obyvateľov preukázali, že v porovnaní s inými povolaniami je učiteľstvo vnímané ako málo atraktívne či skôr málo výnimočné. To sú faktory, ktoré absolventov stredných škôl znepokojujú a pre ktoré sa tejto profesii snažia vyhnúť. Väčšina dospelých (až 68 %) opisovala učiteľstvo ako ťažkú prácu. Tento názor zastávalo dokonca až 80 % ľudí s akademickými titulmi. Absolventi považovali učiteľský plat a profesionálnu vážnosť za málo primerané námahe a pracovnému zaťaženiu učiteľov. Až 47 % respondentov hodnotilo učiteľstvo ako biedne platené povolanie.

Ako to zmeniť? Až 73 % opýtaných si myslelo, že zlepšenie disciplíny v anglických školách by sa mohlo podpísať pod to, aby sa profesia učiteľa stala príťažlivejšou i váženejšou a povzbudilo aj učiteľov do toho, aby zostali verní svojej profesii aj naďalej.

K zlepšeniu prestíže učiteľskej profesie by mal prispieť aj:

- vyšší plat,
- menej byrokracie a papierovej práce,
- lepšie financovanie škôl,
- lepší status učiteľov v očiach verejnosti.

Vieme, že v nasledujúcich rokoch sa v Anglicku naozaj prijalo viacero opatrení na zásadné zlepšenie nielen disciplíny v školách, ale aj finančného statusu učiteľov i škôl.

Francúzsko

Približne v tom istom čase robila prieskum o zdravotnom stave francúzskych učiteľov aj Asociácia národného vzdelávania a výchovy (MGEN). Do dotazníkovej akcie sa zapojilo viac ako desaťtisíc členov asociácie. Vyšlo v nej, že tretina pedagógov má stavy úzkosti, až 60 % sa obáva silnej únavy z učiteľskej práce a vyše 40 % pocitu bezmocnosti, ako aj konfliktov a morálnej zodpovednosti za svojich žiakov.

Učitelia základných škôl sa obávali najmä svojich nadriadených, teda inšpektorov, služieb v jedálni počas obeda a stretnutí s rodičmi svojich žiakov. Učitelia rôznych stredných škôl sa tiež obávali dozoru počas veľkej prestávky, udržiavania disciplíny a riešenia konfliktov medzi žiakmi.

Pätina vyučujúcich prejavila obavy z rôznych foriem agresie. Viac ako polovica učiteľov vyjadrila strach z verbálnej agresie, pätina učiteliek dokonca z fyzickej agresie. Lekári zistili, že učitelia berú viac liekov na spanie, proti stavom úzkosti a proti depresii ako bežná populácia v krajine. Stres učiteľov sa prejavuje vo zvýšenej miere alergiami, nespavosťou, vredmi a migrénami. Vo Francúzsku sa kritizovalo, že nejestvujú špeciálni lekári na špecifické ochorenia učiteľov.

Slovensko

Na Slovensku sa už viac ako dvadsať rokov nerealizoval výskum, ktorý by sa venoval špecifickým zdravotným problémom učiteľov a problémom ich profesie. Výraznejšie sa ich problémy objavujú v kontexte rôznych medzinárodných meraní a porovnaní. Dokonca aj zákonom garantované finančné prostriedky na rekondičné zdravotné pobyty pre učiteľov boli prednedávnom zrušené, skôr ako vôbec boli uvedené do života. Dnes viac-menej tušíme, že naše učiteľstvo, jeho prestíž a zdravotný a psychický stav jeho aktérov, je na tom možno horšie, ako tomu bolo pred viac ako pätnástimi rokmi v Anglicku či vo Francúzsku.

Antónia BELANOVÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Bez materiálneho fundamentu nemožno garantovať vzostup duchovne zdravej spoločnosti

ĽUBOMÍR PÁLENÍK

Rozhovor s osobnosťou

Keď sme prehodnocovali doteraz prejdenú cestu k poznaniu, ktoré si aj v kontexte niekoľkých, a teda aj obsahovo, myšlienkovo i hodnotovo rôznych „obratoch“ – keďže Ľubomír Páleník práve týmto termínom označuje niekoľko kľúčových ekonomicko-politických zmien a dôsledky ich vývojových súvislostí, ktoré počas doterajších 62 rokov svojho života zažil – spája s poslaním i miestom psychológie i psychológov v našej spoločnosti, dospeli sme k téze, že vlastne všetko, čo nás formuje, ovplyvňuje, tvárni a činí v nás ľudskosť rôznej kvality, závisí a zároveň i súvisí s mierou vnímania a pocitovosti slobody.

Bez toho, aby sme sa obracali k velikánom filozofie vrátane Spinozu, zadefinoval riaditeľ Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave zrkadlenie našej duše, odjakživa túžiacej po slobodomyseľnosti a voľnosti, posolstvom o tom, že „sloboda je poznaním nevyhnutnosti“.

Ak v pokuse o priblíženie sa k vedomému prežívaniu tohto stavu skrze naše skutky a spoločenský vklad so zámerom meniť veci k lepšiemu oprieme v debate nosnú myšlienkovú motiváciu o oblasť nevyčerpateľného vedného odboru psychológie, potom nám z toho vychodí, že naším cieľom je v nadväznosti na výchovno-vzdelávací aspekt najmladšej generácie dospieť k náčrtu o stave našej spoločnosti s výsostným prihliadnutím na krehkosť jej duchovného sveta.

PhDr. Ľubomír Páleník, CSc., je telom i dušou Bratislavčan, hoci jeho rodičia pochádzali od Hlohovca. Vyrastal blízko centra, pre Bratislavčanov v známom prostredí zvanom 500 bytov. Prirodzene, že to ovplyvnilo aj jeho žiacke i študentské roky, voľnočasové a postupne aj profesijné smerovanie a aktivity. Prvých učiteľov svojho života obdivoval na ZDŠ na Kvačalovej a vzápätí na Kulíškovej ulici.

Práve tu, v prostredí školy známej jej športovou orientáciou, vďaka ktorej tu vzklíčili viaceré atletické talenty, ho zaujal prístup telocvikára Pavla Safka. „Učil ma, nie raz ma riadne vystískal za ‚krkovicu‘, ale najmä jemu vďačíme mnohí za to, že nám ukázal skutočnú hodnotu kedysi takého proklamovaného hesla, podľa ktorého iba v zdravom tele sa môže napevno zasídliť aj zdravý duch,“ vyznal sa Ľ. Páleník. Nie, neopantali ho napokon tretry, nenaháňal sa s ostatnými rovesníkmi o tradičnú atletickú Cenu Večerníka, lež – obul si korčule. A nie márne... „Skromne poviem, že som v doraste Slovana hral s Mariánom Šťastným či Ferom Hejčíkom, ktorí to podobne ako, žiaľ, už dlhšie nebohý Dušan Žiška dotiahli až k dnes už legendárnemu prvému titulu seniorského majstra Československa, ktorý získal slovenský klub. Bolo to roku 1979. V tom čase som vari po štrnástich hokejových sezónach , keď som to najvyššie dotiahol do rezervy belasých v Slovenskej národnej hokejovej lige, už korčule odložil a venoval sa vyštudovanej profesii,“ spomína na krásne športové časy stále aktívny rekreačný tenista, ktorý ešte predtým, ako si podal prihlášku na psychológiu, skončil vtedy trojročnú Strednú všeobecnovzdelávaciu školu na Metodovej ulici.

Povestná „Metodka“, už v tom čase s patričným prestížnym cvengom, bola skvelým odrazovým mostíkom k vysokoškolskému štúdiu. Na svoj milovaný hokej však naďalej nezanevrel. Naopak, vo vtedajšej Telovýchovnej škole, ktorá fungovala pri Slovenskom ústrednom výbore Československého zväzu telesnej výchovy, si urobil trénerskú hokejovú „dvojku“, aby potom priúčal bodyčekom hokejovú mlaď spoločne s bývalými hráčmi Slovana Vladom Lukscheiderom a Julom Černickým.

„Bez toho, že by som sa chcel rúhať tvrdím, že veci sa odvíjajú od materiálna, čo v kontexte priemernej rodiny znamená mať zamestnanie a následne strechu nad hlavou a čo do úst. Zabezpečenie toho vyžaduje čas, námahu, v dôsledku toho aj, žiaľ, nedobrovoľné zanedbávanie potomstva, výpadky vo výchove a následne po nástupe do školy imperatív smerom k učiteľom: naučiť a dovychovať!“

Po vysokej škole, ktorú mu odporučil v rámci vtedajšej poradenskej činnosti na psychologicko-výchovnej klinike profesor Požár, sa Ľubomír Páleník oženil, pričom partnerský život až doteraz – okrúhly 35. rok, zdieľa s manželkou Vierou, rovnako psychologičkou. Tešia sa dvom dospelým a profesijne aj úspešným dcéram – Zuzane a Kataríne, pričom Ľubomír Páleník, aj vzhľadom na svoj vek i rôčky svojich dcér, dobromyseľne pripomína, že v čase, keď už pomaly pomýšľa aj na odchod do dôchodku, by veru rád, podobne ako najmä mladšiu Katarínu, kedysi členku slovenskej reprezentácie v tenise, vodil vnukov na dvorce, aby sa priúčali volejom a fiftínom.

Lenže, a to bol aj dôvod našej návštevy v pokojnom pracovnom prostredí Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie na Cyprichovej ulici v Bratislave, ešte stále pre Ľubomíra Páleníka nedozrel čas na to, aby v nikde sa nekončiacom príbehu, v ktorom sa psychológovia na Slovensku desaťročia snažia svojím výskumom, odbornými výstupmi, dennodennou poradenskou činnosťou a mnohými ďalšími hmatateľnými odbornými a vedeckými úspechmi vrátane prevencie duševnej odolnosti a zdravia detí a mládeže v školách, rodinách i mimo nich presvedčiť – a často, žiaľ, paradoxne, aj márne – našu zdemokratizovanú spoločnosť o nevyhnutnosti ochrany a podpory duševného zdravia detí, si jedného rána povedal: hotovo. Motivácia doviesť so svojím tímom na Cyprichovej, ale aj s kolegami-psychológmi v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie na celom Slovensku do úspešného konca národný projekt *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí* je v odhodlaní Ľubomíra Páleníka úprimne prisilná na to, aby pomýšľal skôr na radosti „dôchodkového“ rekreačného rybára kdesi na Malom Dunaji v Malinove.

A tak sa pohrúžme spoločne do témy, ktorá je aj pre ľudí dívajúcich sa na pôsobenie psychológov u nás tak trochu s laickým odstupom možno stále nedocenená, avšak nepochybne chytľavá a obsahom svojich posolstiev v spoločenskom a vo výchovno-vzdelávacom kontexte aj výnimočná a záslužná.

Kým sa dostaneme k odborným témam, ktorými žijete v súčasnosti ako riaditeľ poprednej inštitúcie, predsa mi nedá. Kde možno hľadať impulz vášho rozhodnutia, že ste sa dali do profesijného napĺňania svojich ambícií a túžob v oblasti, ktorá rozhodne nepatrila – najmä v ideologickom kontexte desaťročí pred rokom 1989 – v našom prostredí k uznávaným, skôr k zatracovaným? Nevnímali ste akoby schizofréniu daného stavu?

Celkom určite sme nielen ja, ale aj mnohí moji ďalší kolegovia situáciu vnímali a aj vyhodnocovali ako schizofréniu stavu spoločnosti, v ktorej sme žili a pôsobili. Ak sme však chceli, aby psychológia prežila, museli sme sa naučiť s týmto vedomím a aj stavom žiť. A to nielen iba my pešiaci, ale aj tí v decíznych pozíciách. Veď práve aj vďaka tomu bola akceptovaná existencia národného podniku Psychodiagnostika, ktorý zásoboval psychodiagnostickými nástrojmi celý východný blok. Dnes, s odstupom desaťročí, to môžem vyhodnotiť v tom zmysle, že psychológia bola akceptovaná tíško, nie proklamatívne.

Na jednej strane bolo štúdium psychológie limitované číslami – stalo sa akoby prominentnou „výberovkou“, nebolo jednoduché sa na školu dostať. Na druhej strane bola práca psychológia nedocenená až podceňovaná: lekárovi, ktorý diagnostikoval chrípku či angí-

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Bez materiálneho fundamentu nemožno...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

nu, sa klaňali, kým na „liečiteľa ľudských duší“ sa dívali mnohí s dešpektom.
Sociológia a psychológia boli v istých rokoch vlastne aj vyhlásené div že nie za pavedy... Profesor Anton Jurovský, jeden z najplodnejších starších psychológov, sa raz vyjadril, že my psychológovia sme novodobí duchovní, sťaby kňazi. Takto sa zvyšovala akceptácia psychológie v radoch veriacich, kým v radoch „verchušky“ bola, ako som už uviedol vyššie, akceptovaná tíško.

Spomínate si na obdobie, keď ste sa začali vedomejšie zaoberať nuansami ľudskej duše, jej emotívnymi zákutiami?
Možno to vyznie ako pozoruhodnosť, ale už na základnej škole ma mimoriadne zaujímalo všetko, čo sa vôkol mňa dialo. Bol som aktívny žiak, čo sa týkalo záujmov – či už priamo v škole, alebo v mimoškolskej činnosti. Zároveň však zrejme aj vďaka tomu, že moja emotívnosť postupne odkrývala vo mne dušu introverta, som hĺbavejšie rozvíjal svoje pozorovateľské vnuknutia. Sledoval som život triedy, spolužiakov, všímal som si ich nálady, maniere, spôsoby reakcií... Jednoducho som v sebe akoby objavoval a postupne ukladal také normy, ako napríklad zmysel pre spravodlivosť, férovosť konania. Nevedel som sa zmieriť napríklad s tým, keď som videl, že spolužiaci sa vyvršujú na fyzicky slabšom, nebodaj postihnutom. Išiel som ho v takých prípadoch brániť, hoci proti presile. A vlastne až s odstupom rokov som si uvedomil, že sa vo mne takýmto spôsobom zakoreňoval prosociálny pud.

Mali tieto prežívania, vnuknutia súvislosť s vyučovacím procesom, aj v nadväznosti na to, či a ako vás dokázali zaujať učitelia?
Priznám sa, všímal som si ich aj z tej stránky, čo v nich je. Iste, v mojich školských rokoch prevažovali mentorské typy pedagógov, striktné, s vymedzenými normami na vnímanie správania žiakov, ale aj pri výklade učiva. Ruky za chrbát, látka na tabuli „opajcnutá“ z učebnice... Tak to chodilo. Ale, chvalabohu, mal som v škole šťastie aj na slobodomyseľnejších, tvorivých učiteľov. A tí vedeli zaujať, v tom najlepšom vtiahnuť žiakov do predmetu, vyučovacej hodiny. Ba aj cez prestávku či najmä po vyučovaní sa radi s nami stretávali, nabádali nás do tém, ktoré presahovali v dobrom striktný školský rámec vzťahu učiteľ – žiak. Preto si rád spomínam na roky v základnej škole.

Bol podobný „ťah na bránu“ v súvislosti s tvorivým prístupom pedagógov a ich otvoreným vzťahom k žiakom badať aj na „Metodke“?
Na strednej škole to už akoby nebolo ani také časté, možno ani natoľko otvorené, úprimné. Na druhej strane tam však bolo menej učiteľov, čím sa väzba medzi učiteľom a žiakom stávala intenzívnejšou. Malo to svoje čaro, pretože zopár pedagógov sa k nám takpovediac kamarátsky správalo nielen na oficiálnych školských výletoch, ale aj keď sme si napríklad niekam vyšli ako partia a učiteľ sa pridal. Lenže takých bolo skôr ako šafranu.

Predpokladám však, že pre vás v tých zaujímavých a zároveň aj pohnutých rokoch – veď na SVŠ ste študovali od roku 1967 do roku 1970 – boli práve takíto učitelia veľmi cenní...
Akiste aj preto, hoci v mojich časoch – na rozdiel od neskorších štvorročných gymnázií – bolo stredoškolské štúdium iba trojročné, si na časy v škole spomínam najradšej. Z hľadiska výchovno-vzdelávacieho procesu boli určite najkrajšie, nevraviac o ľudskej a študentskej dimenzii. Nechcelo sa mi ani veriť, že to boli iba tri roky, pretože ten čas bol náramne intenzívny.

Malo to však aj nevýhodu – mali ste totiž iba tri roky, aby ste sa stihli rozhodnúť, kam po maturite...
Určite nám v orientácii a ďalšom výbere – či už profesijného zamerania, alebo štúdia na vysokej škole – pomohla skutočnosť, že v tom čase už fungovali psychologické výchovné kliniky. Práve z nich chodili ľudia žiakom do škôl radiť, komunikovať s nimi o tom, kam a ako ďalej. Bolo to veľmi vhodné najmä pre tých, ktorí neboli rozhodnutí alebo netušili, kam by bolo vôbec načim najlepšie nasmerovať svoje študentské či iné ambície. Keď nás triedna učiteľka vyzvala, kto by sa chcel poradiť, väčšina z nás veru zodvihla ruku. A zhodou okolností sme si po rady chodili na Legionársku ulicu, kde už v tom čase, od roku 1964, fungoval aj náš výskumný ústav.

Čo vám vtedy poradili na psychologickej výchovnej klinike?
Do rúk ma chytil pán profesor Požár, pýtal sa ma na záujmy: teda k akým oblastiam inklinujem, čo ma dokáže nadchnúť. Prešiel som rôznymi testami, povypĺňal dotazníky, až mi na to povedal: keď robíte aktívne ten šport, odporučil by som vám celkom prirodzene hokej, alebo potom psychológiu. Teda rozhodovanie nanajvýš z dvoch alternatív.

Bolo ťažké rozlúsknuť takto nastolenú dilemu?
Hádam ani nie. Človek zo skúseností iných už dobre vedel, že hokej sa nedá hrať večne a treba sa živiť niečím „serióznym“. Čiže zvolil som správne. Hoci láska k hokeju zostala a prejavil som ju úspešným absolvovaním druhej trénerskej triedy.

Vaša manželka je takisto psychologička. Môže mať profesijné zameranie – a navyše v takej oblasti, akou je psychológia – pozitívny vzťah na kvalitu a harmóniu, vzájomné pochopenie a toleranciu v manželstve?
Ani by som to tak nepovedal. S odstupom času prichádzam na to, že v množstve vecí sme s manželkou mali odlišné pohľady. Jednak aj preto, že manželka pracuje ako klinická psychologička, kým ja v odbore sociálnej psychológie. Isteže, zásadné tézy, postupy, to sedelo, v nich sme sa stotožnili, ale iné veci – ani niežeby sme boli v kontrapozícii, ale, úprimne povedané, mňa klinická psychológia nejako zvlášť nezaujala. Hoci je iste aj pre mňa potrebné, aby som sa v nej ako psychológ vedel zorientovať. Pre mňa to bola oblasť patopsychológie, kým ja som bol skôr za salutogenetický prúd – teda orientáciu na zdravie, vývoj osobnosti a podobne. Obrazne povedané – oni sanovali niečo, čo už bolo poškodené, kým mňa viac zaujímalo rozvíjať niečo na postavenom fundamente.

Ako človek máte skôr introvertné povahové črty.
Dosť, naozaj. A iste nás je v našej brandži veľa pohrúžených viac do seba. Hoci na druhej strane ani netvrdím, že by to malo byť nejaké nepísané pravidlo. Výskum, ktorý by to vyjadril percentuálne, by bol isto zaujímavý. Sme však ľudia, ktorí komunikujú s množstvom klientov, pacientov, takže prijímame množstvo informácií. A tie musíme iba my sami aj stráviť, spracovať, precítiť a vyhodnotiť. Stačí, ak spomeniem množstvo prípadov, keď manželka príde domov totálne uťahaná, vyšťavená. Zakaždým mi vraví, že prežívala problémy svojich klientov, pričom individuálne a oddelene sa musela vcítiť do problémov každého z nich.

Dá sa s tým vyrovnať? Prežívať emócie klientov, ich osudy akiste nie je jednoduché.
Nuž, môže to prerásť aj do toho, že výkonný psychológ môže z povolania až ochorieť... Našťastie, to nie je náš prípad.

Človek, ktorý je bezmála dve desaťročia v kresle riaditeľa významného výskumného ústavu so zameraním na zdravý rozvoj mladej populácie, si zrejme ctí desaťročiami v praxi psychológa vycibrený zmysel pre poriadok vecí. Vnímate to podvedome alebo sa tento aspekt stal pevnou súčasťou každého vášho pracovného dňa?
Vo vede musí byť prístup k realite vecný, racionálny, a teda aj poriadkumilovný. Manželka o mne zvykne tvrdiť, že som v tejto oblasti nekompromisne prísny, že mám až príliš vyvinutý zmysel pre poriadok vecí. Ja to vnímam asi tak, že to harmonizuje s črtami mojej povahy. Zrejme to tak má jednoducho byť. A potom – zmysel pre mieru poriadku je dôležitý aj na pracovisku, v mojom kresle riaditeľa, ktorý vedie početný tím ľudí-kolegov, spolupracovníkov, s ambíciou čo najkvalitnejšie odvádzať svoju dennodennú prácu. Nevraviac o aktuálnom čase, keď máme počnúc jarou tohto roku zodpovednú kľúčovú úlohu – dohliadať na realizáciu národného projektu s názvom *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí.*

Priblížme našim čitateľom konkrétnejšie, čo je kľúčovou motiváciou a poslaním tohto náročného a svojím spôsobom aj ojedinelého projektu.
Náš Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave začal oficiálne realizovať tento národný projekt 18. marca 2013 pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, pričom jeho riešenie je naplánované na 33 a pol mesiaca od priameho vyzvania, teda na obdobie od 17. januára 2013 do 31. októbra 2015. Miestom uskutočňovania národného projektu je Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj.

Pre aké deti, žiakov škôl je projekt určený, na koho sa orientuje?
Cieľovou skupinou národného projektu sú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, psychológovia, špeciálni pedagógovia, výchovní poradcovia pracujúci v základných školách a v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, vybraní rodičia a zamestnanci verejnej a štátnej správy.

Skúsme si povedať čosi viac a konkrétnejšie aj o cieľovom zámere projektu, jeho nuansách, kvalitatívnych aspektoch a očakávaniach...
Cieľom národného projektu je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne žiakov základných škôl so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej aj „ŠVVP“) zefektívnením systému výchovného poradenstva a prevencie (ďalej aj „VPaP“) v záujme uľahčenia sociálnej integrácie týchto žiakov aj prostredníctvom zvyšovania pravdepodobnosti ich úspešného uplatnenia sa na trhu práce. Bude sa tak diať prostredníctvom celoživotného poradenstva, poskytovaného predovšetkým zamestnancami systému VPaP. Prioritou aktivít národného projektu je preventívna a poradenská starostlivosť o žiakov ohrozených sociálnopatologickými javmi. Táto pomoc bude zameraná na podporu ich sociálnej integrácie na základe rozvoja ich sebapoznania a poznania sveta práce, na rozvoj študijno-profesijných záujmov zvyšujúcich ich zamestnateľnosť, primeraných vzdelanostných ašpirácií a na ich efektívnu prípravu na vstup na trh práce. Významnou súčasťou projektu je aj podpora ďalšieho vzdelávania zamestnancov systému VPaP a inovácia ich metodologických nástrojov, poradenských metód, metodík a testov.

Samotný projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie. Ide teda o mimoriadnu zodpovednosť za účelne vynaložené prostriedky, aj v rámci verejného obstarávania. Aká je momentálna situácia takpovediac v štádiu rozbehu, prvej fázy realizácie projektu?
V prvom rade treba zdupľovať, že ide o obsahovo i finančne veľmi dôležitý a náročný projekt. Museli sme ho náležite personálne vybaviť, nabrať množstvo ľudí, aby boli zosúladené všetky potrebné aktivity a jednotlivé vstupy. Keďže ide o investičný projekt, nakupujú sa psychodiagnostické pomôcky, metodiky, testy, dotazníky, škály a podobné nevyhnutné komponenty projektu pre celú sieť poradenských zariadení na Slovensku – v každom zo 79 okresov na Slovensku. Jedno je už v rámci prvej fázy projektu isté: ide o zodpovednú úlohu, keďže jej súčasťou je aj čerpanie európskych peňazí. Dokončili sme verejné obstarávanie – niečo sa podarilo skvele, iné možno menej. Napokon, podľa toho nás aj hodnotia na ministerstve. Je to pre nás v ústave určite pre všetkých hektický čas a za seba i mojich spolupracovníkov môžem povedať iba toľko, že budeme spokojní, keď sa všetko obstará, vyrokuje a rozbehne tak, aby sme pomohli celému poradenskému systému na Slovensku – konkrétne teda centrám pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Dnes fungujú v každom okrese a náš ústav má za úlohu metodicky a odborne ich usmerňovať, pomáhať im.

Ako je známe, ciele tohto národného projektu sa budú priebežne napĺňať v rámci troch hlavných aktivít. Priblížme si postupne ich význam a obsahové zámery. Čo máme rozumieť pod inováciou procesov komplexnej diagnostiky v systéme výchovného poradenstva a prevencie pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami?
Cieľom inovácie komplexnej diagnostiky je podpora sociálnej inklúzie žiakov so ŠVVP prostredníctvom skvalitnenia ich včasnej diagnostiky a prevencie porúch učenia, porúch správania a prevencie sociálnej patológie. Zefektívňovanie poradenskej pomoci sa bude uskutočňovať aj skvalitnením metodologickej vybavenosti odborných a pedagogických zamestnancov systému VPaP, inováciou, aktualizáciou psychodiagnostických metodík a testov, ich reštandardizáciou a doplnením o nové moderné diagnostické metodiky (vlastný výskum a vývoj, adaptácia zahraničných diagnostických nástrojov).

Akou mierou má k tomu prispieť a celý projekt podporiť samotné vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov systému VPaP?
Cieľom vzdelávania odborných a pedagogických zamestnancov v systéme VPaP je rozvoj ich odborných kompetencií v záujme zefektívnenia poradenskej podpory sociálnej inklúzie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V rámci tejto aktivity sa autorsky spracujú viaceré učebné zdroje pre zamestnancov systému VPaP (monografie, metodické príručky), zabezpečí sa výmena skúseností medzi poradcami partnerských inštitúcií krajín Európskej únie.

Projekt, ako je známe, má vyústiť aj do tretej nosnej aktivity, ktorou je inovácia poradenských metód v systéme VPaP pre žiakov so ŠVVP pri zvyšovaní ich zamestnateľnosti. V čom spočíva a aké sú od nej očakávania?
Cieľom aktivity je inovácia a zefektívňovanie metód psychologického, špeciálnopedagogického a výchovného poradenstva v oblasti porúch učenia a porúch správania sa žiakov so ŠVVP a pri ich profesionálnom rozhodovaní sa. Dosiahnuté výsledky prispejú k uľahčeniu vstupu mladej populácie na trh práce a k ďalšiemu rozvoju systému výchovného poradenstva a prevencie.
Pripomeniem, že všetky aktivity projektu sú prioritne zamerané na optimalizáciu procesu rozhodovania sa o ďalšej profesii, na zvyšovanie zamestnateľnosti a prevenciu pred nezamestnanosťou žiakov so ŠVVP. Kariérne poradenstvo možno považovať za účinný nástroj sociálnej integrácie/inklúzie žiakov so ŠVVP, ich začlenenia sa do sveta práce v súlade s potrebami vedomostnej spoločnosti.

Predpokladajme, že podľa miery úspešnosti celého projektu sa postupne dostavia pozitívne predpoklady na zlepšenie celkovej situácie sociálnej inklúzie žiakov so ŠVVP prostredníctvom skvalitnenia ich včasnej diagnostiky a prevencie porúch učenia, porúch správania a prevencie sociálnej patológie. Skúsme si však na tomto mieste povedať čosi viac aj v kontexte s predsa len chúlostivou témou, ktorá ťaží našu spoločnosť, o celkovom duchovnom stave Slovenska.
Vedia a pozorne to vnímajú aj nepsychológovia – duchovný stav má klesajúcu tendenciu. Možno, že sú výnimky, ale neuberá sa to dobrým smerom. Krívajúce rodinné zázemie, neúplné rodiny, vysoké percento rozvodovosti, sociálny dopad nezamestnanosti, nezainteresovanosť rodičov, ktorí nevenujú deťom pozornosť, pretože všetku energiu a čas musia venovať tomu, aby zarobili na chlieb a postarali sa o základné fungovanie rodiny... A ďalšie a ďalšie negatívne faktory. To je však iba jedna strana mince – teda predmet a oblasť našej práce, odbornosti, poradenstva, prevencie a podobne.
Následne a v priamej úmere s celou problematikou je tu aj ďalší aspekt, týkajúci sa bytostne okolo šesťsto psychológov, ktorých máme na Slovensku. Čiže aktuálne hovorím o profesii psychológa. Zaznieva alarm z regiónov, ktoré sú najviac postihnuté vysokým percentom nezamestnanosti a nedostatkom financií, resp. úspornými opatreniami. Odtiaľ sa nám kolegovia-psychológovia ozývajú s apelom – robte niečo, veď nás idú prepúšťať, idú nám znižovať stavy... A to sú psychológovia, ktorí sa venujú problémovým deťom v školách i mimo nich, starajú sa o deti, ktoré majú problémy – o deti so ŠVVP, čo je takisto široká škála, keďže sem zahŕňame deti

„Možno, že sú výnimky, ale neuberá sa to dobrým smerom. Krívajúce rodinné zázemie, neúplné rodiny, vysoké percento rozvodovosti, sociálny dopad nezamestnanosti, nezainteresovanosť rodičov, ktorí nevenujú deťom pozornosť, pretože všetku energiu a čas musia venovať tomu, aby zarobili na chlieb a postarali sa o základné fungovanie rodiny... A ďalšie a ďalšie negatívne faktory. To je však iba jedna strana mince – teda predmet a oblasť našej práce, odbornosti, poradenstva, prevencie a podobne.“

od vysokonadaných až po tie, ktoré majú problémy iného druhu – so správaním, s poruchami učenia (dyslexiou, dysgrafiou, dysortografiou, atď.).

Pristavme sa pri vami spomenutých poruchách učenia. Pred rokom 1989 sa o nich akoby v toľkej miere nehovorilo. V súčasnosti je však všade samý problém. Prečo? Je to zapríčinené nedostatočnou pozornosťou rodičov po vstupe dieťaťa do školy v prvých ročníkoch? A či azda aj tým, že sme v niektorých prípadoch akoby príliš precitlivení? Možno iba v dobrom podotknem, že obaja sme z generácie, keď mama položila prútik či varešku na stôl, aby dieťa čo najkrajšie písalo...
Nehľadá sa za tým iba jeden moment, ale zvykne sa to vysvetľovať aj tak, že v našich časoch, keď sme ešte chodili do školy, diagnostické pomôcky, procedúry neboli na takom stupni vývoja a dokonalosti ako dnes. Napokon aj profesia psychológa prešla vývojom, zmenami. Veď roku 1957 sa to iba kreovalo, na Legionárskej ulici v Bratislave vznikla vôbec prvá psychologická poradňa. Až potom prišla myšlienka, že treba postaviť fundament na to, aby vznikol výskumný ústav, ktorý napokon zriadili roku 1964. Trochu som možno odbočil, ale vysvetľuje to aj akúsi postupnosť krokov.
Kedysi sa až tak nediagnostikovalo – už aj s ohľadom na to, že neboli na to vytvorené adekvátne podmienky a podpora. Ale ako som už poznamenal, z vlastnej skúsenosti žiaka som si zafixoval, že aj v časoch môjho školáctva som sám sledoval, ako niektorí spolužiaci majú problémy s čítaním, so správaním. Existujú teda aj tieto momenty. Jeden z nich je práve ten, že proces prevencie sa kedysi nepodarilo náležite odborne a vedecky podchytiť. Ten druhý, a to sa prejavuje práve v súčasnosti, spočíva v tom, že rodičia nemajú ani čas, ale ani nejaký výchovný katalyzátor – prútik, varešku. Pretože sú v robote, zarábajú peniaze na normálny chod a zabezpečenie rodiny, a potom nám uniká podstata výchovného aspektu najmladšej generácie detí a mladých ľudí. Je to však ozaj súbeh viacerých faktorov.

Čo všetko teda podľa vašich základných poznatkov ovplyvňuje dnes krehké duševné zdravie priemernej slovenskej rodiny? A v nadväznosti na to aj zdravý duševný vývoj dieťaťa, školáka? Ako všetko so všetkým súvisí?
Bez toho, že by som sa chcel rúhať, tvrdím, že veci sa odvíjajú od materiálna, čo v kontexte priemernej rodiny znamená mať zamestnanie a následne strechu nad hlavou a čo do úst. Zabezpečenie toho vyžaduje čas, námahu, v dôsledku toho aj, žiaľ, nedobrovoľné zanedbávanie potomstva, výpadky vo výchove a následne po nástupe do školy imperatív smerom k učiteľom: naučiť a dovychovať!

Skúste porovnať rozdiely v problémoch, ktoré skúmate a riešite, v období pred rokom 1989 a dnes. Čochvíľa si pripomenieme 25 rokov budovania občianskej spoločnosti – čo sme zanedbali, podcenili? Bije psychologická odborná obec vždy včas na poplach? Je vôbec akceptovaná?
Pred obratom novembra osemdesiatdeväť sa výskum psychického vývinu detí predominantne zameriaval na „normálnu" populáciu, hľadali sa činitele a podmienky, ktoré ho ovplyvňujú a podmieňujú. Po obrate sa pozornosť presunula na populáciu na okrajoch Gaussovej krivky, teda na deti s určitými hendikepmi alebo deti vysoko nadané a talentované – príznačný mantinelizmus.

„Bol som aktívny žiak, čo sa týkalo záujmov – či už priamo v škole, alebo v mimoškolskej činnosti. Zároveň však zrejme aj vďaka tomu, že moja emotívnosť postupne odkrývala vo mne dušu introverta, som hĺbavejšie rozvíjal svoje pozorovateľské vnuknutia. Sledoval som život triedy, spolužiakov, všímal som si ich nálady, maniere, spôsoby reakcií... Jednoducho som v sebe akoby objavoval a postupne ukladal také normy, ako napríklad zmysel pre spravodlivosť, férovosť konania."

Má to však aj svoj dôvod, počet detí s problémami narastá a venovať sa elitám sa tiež oplatí. Postupne sa však zvyšuje akceptovateľnosť názoru, že väčšiu pozornosť si zasluhuje stredný prúd, čiže bežná populácia.

Doťahujeme sa v tejto oblasti na európsku špičku? Možno o tom v tomto duchu vôbec hovoriť?
Inštitucionálne sme vybavení uspokojivo, sieť centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a špeciálnopedagogického poradenstva nám mnohé krajiny závidia, slabšie je to však s ich personálnym a materiálovým vybavením. Odborníkov máme dosť, nemáme však na nich dostatočné finančné prostriedky – centrá sú poddimenzované, a deťom sa tak nedostáva dostatok odbornej starostlivosti. Tu by mal byť nápomocný národný projekt, ktorého vedúcim zámerom je materiálne dovybaviť tieto centrá a naučiť ich zamestnancov pracovať s novými diagnostickými nástrojmi.

Pozorujeme podľa vás zdravý vývoj najmladšej generácie u nás? Aj z pohľadu vašich výskumov – na akom mieste sme sa ocitli? Možno to nazvať stavom až rázcestím medzi neistotou a voľbou návratu k hodnotám?
O zdravom vývine mladej generácie sa dá ťažko hovoriť, naopak, pôsobenie psychológie je v súčasnosti v prevažujúcej miere zamerané skôr na odstraňovanie nedostatkov, neduhov (porúch správania, porúch učenia) než na promovanie a vylepšovanie existujúcich pozitívnych vlastností a prejavov. O takomto nastavení psychológie (ale aj iných disciplín – pedagogiky, sociológie, práva) svedčia aj naším ústavom každoročne organizované odborné konferencie s príznačným názvom *Dieťa v ohrození* – tento mesiac sa koná už dvadsiaty druhý ročník.
Tento trend však možno vnímať aj v širšom celosvetovom kontexte, keď sa v psychologickej obci hovorí o negatívnej paradigme v psychológii (zdôrazňujúcej patologické stránky ľudského jedinca a ich odstraňovanie), ktoré je načim nahradiť pozitívnou paradigmou (zdôrazňujúcou salutogenetický prístup), o ktorej sa zvykne hovoriť ako o nástupe pozitívnej psychológie. V tomto kontexte nezaškodí ani trochu výrečnej štatistiky: na jeden odborný článok o pozitívnych stránkach ľudskej psychiky pripadá 24 článkov o negatívnych stránkach.

Ovplyvňuje svet krízy duševný vývoj a sebareflexiu mladého človeka?
Tu je odpoveď stručná a jednoznačná: určite áno, pričom negatívnym a spoločensky bolestivým spôsobom.

V čom môže byť psychologická veda a odborník deťom nápomocný – aj v súčinnosti s učiteľom, vychovávateľom?
Nechcem použiť bežné klišé o pozitívnom nastavení a myslení, ale celkom určite nejako v tomto duchu, aj s odkazom na pozitívnu psychológiu.

Na akej úrovni vnímate v súčasnosti úroveň, stav a prepojenosť vašich výskumných a metodických aktivít, možností osvety, prevencie a praktickej pomoci priamo s jednotlivými typmi škôl v regiónoch Slovenska?
Žiaľ, dosah výskumných i praktických aktivít smerom k regionálnemu školstvu sa deje prevažne v zmysle vyššie spomenutej negatívnej paradigmy, teda k školám a poradenským zariadeniam, ktoré sa „starajú" o deti z oboch okrajov Gaussovej krivky. Dôraz sa kladie na pôsobenia, ktoré majú viac preventívny než nápravný charakter.

Čo je v súčasnosti najdôležitejšie, na čo sa pracovníci a odborníci z vášho výskumného ústavu najviac koncentrujú?
Úprimne povedané, všeobecne sa najviac zameriavame na preukázanie potrebnosti psychologickej disciplíny vo výchovno-vzdelávacom procese. To v širokom slova zmysle. V užšom ponímaní sa sústreďujeme (podľa ročných plánov hlavných úloh) na pomoc: rôznym spôsobom postihnutým deťom (mentálne, senzoricky, zdravotne), deťom postihnutým a ohrozeným sociálnou patológiou, mimoriadne nadaným deťom, deťom vyrastajúcim v znevýhodnených sociálnych podmienkach, deťom ohrozeným virtuálnym prostredím internetu, a v neposlednom rade na vývin a adaptovanie psychodiagnostických metód.

Ako vyznieva spolupráca s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR v premietnutí do výchovno-vzdelávacieho procesu v školách?
Ústav je skôr užitočný vo výchovnom než vo vzdelávacom procese, a preto aj jeho ingerencia je nasmerovaná na tieto zložky školskej politiky – školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a jeho zložky, ako centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a špeciálnopedagogického poradenstva, výchovný poradca, školský psychológ, špeciálny školský pedagóg, koordinátor prevencie.

Ako vnímate súčinnosť praktického poznania a výskumu ústavu so samotnými pedagógmi? Na akej úrovni sa uskutočňuje výmena skúseností tak, aby sa premietli v ich práci so žiakmi, v kontaktoch a spolupráci s rodičmi žiakov?
Priamy dosah na pedagógov nemáme, iba sprostredkovaný cez vyššie uvedené súčasti výchovného poradenstva a prevencie. Bezprostredný kontakt s učiteľskou verejnosťou sa uskutočňuje následne prostredníctvom lektorskej činnosti v súčinnosti s metodicko-pedagogickými centrami, ale aj osvetou priamo v školách.

Môžete vymenovať niektoré z príkladov potvrdenia správnosti komunikácie škôl, ich riaditeľov a pedagógov s poznatkami odborníkov-psychológov z vášho výskumného ústavu?
Určite tu patrí najmä odborná pomoc športovým školám pri výbere žiakov, pomoc pri vypracúvaní individuálnych výchovno-vzdelávacích plánov detí so štatútom integrovaného žiaka z dôvodu porúch učenia, správania, ale aj mimoriadneho nadania. Integrované deti sú takmer vo všetkých plnoorganizovaných základných školách. Možno uviesť aj pozitívne príklady spolupráce a výsledkov, ktoré dosahujeme v partnerstve s vysokými školami – na naše praktické pracovisko i na úsek výskumu pravidelne chodia na povinnú prax poslucháči psychológie, špeciálnej pedagogiky.

Vymenujme najčastejšie príčiny a dôsledky psychických porúch, ktoré sa prejavujú u detí, žiakov, v najmladšej generácii. V čom je ich podstata? Ako tlmiť tento stav? Máme prostriedky na účinnú prevenciu?
Sčasti sme už o tom hovorili, primárna je rodina a jej problémy, ktoré uvádzate. Ďalej školské prostredie, v ktorom funguje fenomén transferu. Negatívne prejavy v správaní priťahujú ostatné deti a tie z labilného rodinného prostredia si ich osvojujú. Prevencia je údajne lacnejšia než náprava, ale nemáme prostriedky ani na ňu – centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie sú materiálne aj personálne podvyživené. Mediátory prevencie (programy) pritom existujú, napr. *Cesta k emocionálnej zrelosti* z produkcie ústavu, ďalej stimulačné programy na zvyšovanie sociálnych i kognitívnych zručností rómskych detí...

Roku 2014 si pripomeniete 50 rokov činnosti Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. Čo mu zaželáte aspoň do ďalšej polstoročnice?
Ako súčasný i bývalý riaditeľ mu poprajem najmä pokojnú atmosféru na jeho činnosť. Zamestnancom ústavu zasa úprimne želám pohodových kolegov a dobré vedenie. Najmä by som však ústavu i jeho osadenstvu doprial viac dôvery v jeho poslanie, jednak zo strany tých, ktorým je jeho činnosť na úžitok, ale aj zo strany zriaďovateľa.

Za rozhovor ďakuje Ľudo POMICHAL
Foto Ján SÚKUP

I.

II.

III.

Ako objavovať Dobšinského prostredníctvom komiksu

OCENENIE ŽIAKOV ZŠ S MŠ ŠTEFANOV

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, aj v školskom roku 2012/2013 sa žiaci ZŠ s MŠ Štefanov zapojili do literárnej súťaže Klasici v komikse, ktorú už štvrtý rok vyhlasuje Stredná odborná škola záhradnícka v Piešťanoch. Naši žiaci si túto netradičnú súťaž veľmi obľúbili a každý rok s napätím očakávajú vyhlásenie témy súťaže. Minuloročná súťažná téma znela *Pavol Dobšinský v komikse*. Žiaci môžu v súťaži uplatniť svoju kreativitu, skúsenosti s prácou na počítači, výtvarné nadanie či literárny talent.

V ZŠ s MŠ Štefanov sa do súťaže pravidelne zapájajú žiaci celého druhého stupňa, a tak postupne z roka na rok mladší v spolupráci so staršími žiakmi dokážu vytvoriť čoraz krajšie diela. Táto súťaž je prínosom nielen pre ich tvorivosť, ale dokážu si počas nej osvojiť aj poznatky a vedomosti, ktoré by možno na hodinách literatúry považovali za nezáživné. Keďže osobnosť Pavla Dobšinského i jeho dielo je našim žiakom dobre známe, plní elánu sa pustili do tvorby.

Mladší žiaci pod vedením pani učiteliek Mgr. Veroniky Hubačovej a Mgr. Alexandry Veselej si prečítali rozprávky, ktoré Pavol Dobšinský zozbieral, vybrali jednu z nich a následne ju upravili do podoby komiksu. Dej rozprávky spracovali do slovných „bublín“ a obohatili ho vlastnými ilustráciami.

Žiaci deviateho ročníka sa rozhodli vytvoriť moderný rozprávkový komiks na počítačoch, pričom využili zručnosti, ktoré nadobudli na hodinách informatiky. Text pretransformovali do jazyka, ktorý používa dnešná mladá generácia.

Žiaci majú zmysel pre invenciu

Najvýraznejší úspech však dosiahla skupina zložená z mladších i zo starších žiakov, ktorí prostredníctvom fotografií spracovali do formy komiksu životopis samotného Pavla Dobšinského a tak ho priblížili ostatným žiakom. V prvej etape realizácie komiksu zhromaždili fakty, ktoré získali na hodinách, a obohatili ich o informácie z kníh a internetu. Následne vytvorili osnovu pozostávajúcu z najvýznamnejších životných míľnikov Pavla Dobšinského. Žiaci z rôznych ročníkov koordinovane spolupracovali, zháňali rekvizity, oblečenie typické pre danú dobu a zmapovali miesta, kde jednotlivé obrázky komiksu nafotili. Všetci priložili ruku k dielu, snímky upravili a doplnili „bublinami“. Iniciatíva a entuziazmus, s ktorým žiaci pristupovali k práci, im dopomohli k získaniu druhého miesta spomedzi 288 zúčastnených v kategórii *Práce vytvorené na počítači*. Ocenenie si prevzali na slávnostnom vyhlásení výsledkov súťaže Klasici v komikse, ktoré sa konalo v Piešťanskom informačnom centre v septembri 2013 počas výstavy Victoria Regia. Úspech našich žiakov bol odmenou aj pre pani učiteľky, ktoré ich počas realizácie komiksov usmerňovali.

Mgr. Zuzana VIZVÁRYOVÁ

IV.

V.

VI.

Výnimočnosť Gymnázia A. Einsteina v Bratislave

S CERTIFIKÁTOM ZELENÁ ŠKOLA

V jednom z predchádzajúcich čísiel Učiteľských novín bol uverejnený zoznam škôl, ktorým bol udelený medzinárodný certifikát Zelená škola. Ako jediné gymnázium z Bratislavy je v zozname uvedené Gymnázium Alberta Einsteina, ktoré sa environmentálnej problematike venuje už mnoho rokov.

S Centrom environmentálnej a etickej výchovy Živica, organizátorom súťaže, gymnázium spolupracuje od jeho vzniku, prvé programy centrum realizovalo práve v tomto gymnáziu. Gymnázium bolo nositeľom titulu Ekoškola, preto považovalo za prirodzené stať sa Zelenou školou. Zapojilo sa už do pilotného ročníka v školskom roku 2004/2005.

Koordinátorka environmentálnej výchovy v gymnáziu má v aprobácii biológiu, o environmentálnu problematiku prejavila záujem, spolupracuje s vedením školy, učiteľmi, najmä s učiteľom environmentálnej výchovy, riadi všetky environmentálne aktivity v škole. Environmentálna problematika je implementovaná do školského vzdelávacieho programu, v prvom ročníku je samostatným predmetom.

Ako formovať u mladých ekovedomie

Environmentálnym otázkam sa v rámci medzipredmetových vzťahov venujú vyučujúci v rámci jednotlivých predmetov a tiež v environmentálnom krúžku. Každoročne po vyhodnotení environmentálneho auditu gymnázium vypracuje environmentálny akčný plán, obsahujúci aktivity zamerané na zníženie ekologickej stopy školy.

Gymnázium má svoj kódex, kolégium. V posledných rokoch sa zameriavalo na témy *Odpad*, *Energia*, *Voda*, v zmysle ktorých realizovalo množstvo aktivít.

Koordinátorka environmentálnej výchovy v gymnáziu RNDr. Vlasta Kolompárová pri preberaní certifikátu Zelená škola.

Separuje odpad, zbiera papier, plasty, baterky. Ako reakciu na environmentálny audit venuje pozornosť úsporám energie. Žiaci nainštalovali fólie za radiátory, nálepkami upozorňujú na šetrenie elektrickou energiou a vodou.

Množstvo zaujímavých aktivít realizuje gymnázium v rámci Dňa Zeme, keď do gymnázia pozýva aj deti z blízkej materskej školy. Pripravuje pre ne formou rovesníckeho vzdelávania aktivity zamerané na environmentálnu výchovu, z ktorých deti zaujalo najmä ekodivadlo. Študenti školy sa starajú o čistotu Pečnianskeho lesa a o areál školy, každá trieda v ňom zasadila svoj strom. V posledných rokoch bol areál revitalizovaný aj s prispením absolventov školy, ktorí sú známi z televíznej relácie *Hurá do záhrady*.

Úspešne reprezentujú seba i Slovensko

Škola je zapojená aj do iných environmentálnych programov, napr. Klimatická aliancia, Európske solárne dni, Pomáhame vyrásť, Zelená planéta, Enviroprojekt, zúčastňuje sa aktivít v rámci Ekotopfilmu. Na konferencii zameranej na aplikovanie environmentálnej výchovy do praxe vystúpila so svojimi skúsenosťami koordinátorka environmentálnej výchovy v škole RNDr. Vlasta Kolompárová.

Gymnázium bolo úspešné aj na podujatí Zelené školy na Hrad. Spolupracuje s množstvom environmentálnych organizácií, napr. Vlk, Strom života, Stredisko ekologickej výchovy a etiky Rýchory. S ekologickým hnutím Zelená planéta v Moskve kooperuje už deväť rokov. Výtvarné a literárne práce študentov školy boli niekoľkokrát ocenené. Aj nedávno sa vrátila z Astrachánu študentka bilingválnej slovensko-ruskej sekcie Anna Pernischová, ktorá v tomto ruskom meste prevzala ocenenia pre seba a svojich spolužiakov – na 11. ročníku ich Gymnázium Alberta Einsteina získalo deväť. Z nich dva diplomy boli za formovanie ekologickej kultúry mládeže a ochranu kultúrneho dedičstva rodného kraja. A v januári sa študenti bilingválnej sekcie opäť pripravujú na súťaž do Ruska, tentoraz do Moskvy. Družobné gymnázium ju vyhlásilo pri príležitosti roku 2013 ako Roku ochrany životného prostredia.

PhDr. Eva VRBANOVÁ
Foto autorka

Inšpektorky hľadali súvislosti školských problémov

JUBILEJNÉ ROKOVANIE NA KYSUCIACH

Na základe dobrej spolupráce školských úradov a Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI) sa koncom októbra v priestoroch Obecného úradu Skalité uskutočnilo jubilejné 10. pracovné stretnutie riaditeľov a zriaďovateľov základných škôl, materských škôl a školských zariadení, ktoré sú v územnej pôsobnosti Spoločného školského úradu Raková, Spoločného školského úradu Krásno nad Kysucou a Školského úradu Turzovka, so zástupcami Školského inšpekčného centra ŠŠI Žilina.

Stretnutie bolo zamerané na oblasť hodnotenia výchovy a vzdelávania, analýzu výsledkov inšpekčnej činnosti v základných a materských školách a na problematiku práce s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Pracovnú časť otvorila starostka obce Skalitého PaedDr. Andrea Šimurdová, ktorá po privítaní účastníkov na domácej pôde pripomenula dôležitosť spolupráce škôl, školských zariadení, obcí ako zriaďovateľov a ostatných organizácií, ktoré sa podieľajú na výchove a vzdelávaní.

Najdôležitejšie poznatky z inšpekčných zistení v materských školách za minulý školský rok analyzovala vo svojej prezentácii inšpektorka Mgr. Daniela Filková. Zdôraznila okrem iného dodržiavanie platných právnych predpisov v dokumentácii škôl, v rozhodovaní riaditeľov, v organizovaní poldennej, celodennej výchovy a vzdelávania, účinnosť vnútornej kontroly školy a zohľadňovanie výchovno-vzdelávacích potrieb detí v predprimárnom vzdelávaní.

Rovnako podnetná bola prezentácia inšpektorky Mgr. Edity Majcherovej k zisteniam v oblasti úrovne kvality pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v kontrolovaných základných školách v Žilinskom kraji vrátane posúdenia súladu školského vzdelávacieho programu so štátnym vzdelávacím programom, akceptácie rámcových učebných plánov, vypracovania a plnenia učebných osnov s následným dopadom na úroveň edukácie v základnej škole.

Inšpektorka Mgr. Jozefína Šarlajová informovala prítomných o stave výchovy a vzdelávania začlenených detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských a základných školách v minulom školskom roku. Upozornila na pozitívne inšpekčné zistenia, ale aj na oblasti, ktoré vyžadujú pri edukácii týchto detí zlepšenie. Potrebná je zvýšená miera tolerancie, ohľaduplnosti, empatie, trpezlivosti, porozumenia, vzájomnej podpory a pomoci zamestnancov škôl, intaktných detí a ich rodičov.

Súčasťou programu bola prezentácia riaditeľky žilinského školského inšpekčného centra PaedDr. Beáty Ftorkovej, ktorá informovala o sťažnostiach prešetrovaných Štátnou školskou inšpekciou. Poukázala na najčastejšie námietky a príčiny podávania sťažností, osoby, proti ktorým podania smerujú, opodstatnenosť sťažností. Zároveň upozornila na dodržiavanie platnej legislatívy pri prešetrovaní a evidencii sťažností.

V závere účastníci stretnutia diskutovali o problémoch súvisiacich s prezentovanou problematikou.

RNDr. Edita BRISUDOVÁ,
Spoločný školský úrad Raková
Foto autorka

VII.

VIII.

KONIEC

Hriešne zaobchádzanie človeka nerozumného s planétou Zemou

O NEDUHOCH ĽAHOSTAJNOSTI

Kontaminácia životného prostredia spôsobená znečisťujúcimi látkami produkovanými ľudstvom dosahuje na úsvite tretieho tisícročia vysoké koncentrácie, vplývajúce negatívne na živé organizmy, a to nielen v aglomeráciách ľudských sídiel, ale aj na kontinentoch vzdialených stovky kilometrov od zdrojov znečistenia, akými sú Arktída alebo Antarktída.

Ovzduším sa emisie šíria na veľké vzdialenosti, podobne aj cudzorodé látky vo vode sa premiestňujú od zdroja riekami do morí a oceánov. Rastlinstvo a živočíšstvo je nedobrovoľne vystavené ataku škodlivých látok v prírodnom prostredí, a to tak súše, ako i morí. Ani rastliny a živočíchy obývajúce najodľahlejšie cípy zemského povrchu v oblasti pólov nie sú nijako ušetrené od vplyvu znečisťujúcich látok v ovzduší a vo vode. Ani toto prostredie nie je, ako by sa mohlo na prvý povrchný pohľad zdať, „čisté“ a „panenské“, ako tomu bolo ešte na počiatku 20. storočia. Aj v týchto, od ľudskej civilizácie stovky kilometrov vzdialených kútoch Zeme sa za ostatných sto rokov v prírodnom prostredí nahromadilo veľké množstvo cudzorodých škodlivých látok, ktorých pôvodcom sú neustále narastajúce hospodárske aktivity človeka rozumného (*Homo sapiens*). Príjmom vody a živín z pôdy, ako aj dýchaním sa imisie dostávajú do organizmov rastlín. Prostredníctvom potravového reťazca sa cudzorodé látky akumulujú v telách živočíchov a spôsobujú im rôzne choroby, majú za následok zníženie plodnosti, nižšiu životaschopnosť a vyššiu úmrtnosť mláďat, genetické deformácie potomkov, čo sa odzrkadľuje v postupnom zmenšovaní a napokon vymieraní populácií jednotlivých živočíšnych druhov...

Následky hospodárskych aktivít človeka doliehajú na životné prostredie nielen v bezprostrednom okolí podnikov, ale aj v tisícky kilometrov vzdialených destináciách. Aj životné prostredie na póloch je drasticky zasiahnuté aktivitami živočíšneho druhu *Homo sapiens*. Vplyvom globálneho otepľovania, na ktorom sa podstatnou mierou podieľa ľudstvo, sa rapídne zmenšuje životný priestor medveďov bielych, tučniakov, tuleňov. Rýchlosť topenia ľadovcov na južnom a severnom póle nápadne prekračuje prognózy simulované počítačovými programami. Ak topenie ľadovej pokrývky na póloch urýchlene nepribrzdíme, vzácne a jedinečné prostredie večného ľadu a snehu nezachránime. Z medveďov, tučniakov a tuleňov tak my ľudia čochvíľa učiníme bezdomovcov, ktorých jestvovanie sa v blízkej budúcnosti na našej planéte smutne zavŕši.

Odpadom predávkované živočíchy

Nedávni predkovia albatrosov, čajok a rybárov viedli kedysi priam podľa rozprávkového scenára napísaný romantický život v panenskom prostredí pobreží morí a oceánov. Dnešné generácie týchto morských operencov sú odsúdené nie na romantické žitie, lež na hororové živorenie v nehostinnom prostredí zamorenom ľudskými nečistotami. Na úsvite tretieho milénia sú totiž pobrežia morí a oceánov doslova i obrazne „zaplavené“ odpadkami. Pre tieto mierumilovné a sociálne operence je jestvovanie medzi starými televízormi, rádiami, videoprehrávačmi, dekami, pneumatikami, poistkami, zapaľovačmi či bábikami preukrutným

trestom dobrovoľného pobytu v doživotnom vyhnanstve, ktorý si tieto stvorenia vôbec nezaslúžia. Menšie súčasti takýchto odpadkov sa dostávajú aj do potravy, ktorou sa kŕmia. V ich tráviacich ústrojenstvách sa postupne tieto „nečistoty“ hromadia, až ich celkom naplnia. Napokon organizmus zvieraťa už nemôže prijímať nijakú potravu a hynie na „predávkovanie“ nepotrebným odpadom, vyprodukovaným človekom rozumným. Pohľady do tráviacich traktov takto postihnutých vtákov evokujú u človeka milujúceho prírodu a súcitiaceho s jej obyvateľmi pocity hlbokého zármutku, ba až zúfalstva. Žalúdky uhynutých operencov prepchaté drôtmi, guľôčkami, kahancami, náušnicami, prsteňmi, špagátmi, šraubami, žiarovkami, baterkami... Hrôzostrašné snímky ako z hororového filmu možno uvidieť na pobrežiach všetkých morí a oceánov, hoci vzdialených od najbližšej ľudskej civilizácie tisícky kilometrov.

Drastickým vyrúbavaním tropických pralesov pripravuje človek o životný priestor nespočetné množstvá rastlinných a živočíšnych druhov, ktoré tu majú svoje odveké domovské práva od prvopočiatku pozemského sveta a nedokážu sa presídliť do iného typu životného prostredia, a tak im vystavuje jednotlivo na druhové mená, ba i skupinovo na celé čeľade úmrtné listy. Ak sa *Homo sapiens*, ktorý sám seba násilnícky pasoval do roly vrcholového manažéra prírodných systémov na zemeguli, čoskoro nespamätá a neuhasí svoje megalomanské chúťky v mimoriadne citlivých ekosystémoch tropických pralesov, môže apokalypticky narušiť ekologickú rovnováhu, ktorú tieto „zelené pľúca“ zabezpečujú pre celú našu zázračne oživenú modrú planétu.

Aj samoočista pôdy má limity

Za ostatné polstoročie zamoril človek vodné médium do takej miery, že jarčeky, potôčiky a rieky sa poniže ľudských sídel zmenili doslova na jedovaté stoky, v ktorých sa drasticky znížila biologická diverzita, ba v mnohých vodných tokoch život prakticky úplne vyhasol. Zátočiny riek, ktoré boli kedysi pozemským rajom pre raky a pstruhy, sú dnes zaplienené rôznymi človečími odpadkami. Vo vodných zátišiach niet dnes po kedysi prekypujúcom živote nijakých stôp. Nánosy nečistôt, produkovaných človekom v obrovských množstvách, v močiaroch a umelých vodných nádržiach dosahujú hodnoty gigantických mierok. Pre človeka ako správcu ustanoveného Stvoriteľom nad všetkým pozemským životom by to mali byť alarmujúce informácie, vyvolávajúce u neho prinajmenšom zdesenie, následne na to zamyslenie sa nad svojím nesvedomitým počínaním voči prírode a napokon radikálne prehodnotenie svojho doterajšieho neuvedomelého, ľahostajného a koristníckeho správania voči svojej pramatke živiteľke. Žalostný stav životného prostredia na zemeguli na prahu 21. storočia však o takejto sebareflexii živočíšneho druhu *Homo sapiens* vôbec nesvedčí, skôr naopak. Ľudstvo akoby si neuvedomovalo, že samočistiaca schopnosť pôdy, vody i ovzdušia má svoje limity a človek svojimi prehnanými hospodárskymi aktivitami na úsvite tretieho milénia tieto hraničné parametre jednotlivých zložiek prírodného prostredia planéty Zeme vysoko prekračuje. Ak sa čím skôr nespamätá, zamorí celú planétu Zem odpadkami. Človek postupne všetky panenské zátišia na súši i v mori zaprace haldami nepotrebného odpadu, ovzdušie načisto otrávi nedýchateľným smogom, pôdu a životodarné vodné médium kontaminuje jedovatými látkami, a tak napokon vytisne aj sám seba na svoje nedozerné „ľudské smetisko“, na ktorom už nebude prežívať nijaké pozemské stvorenie, a odsúdi sa tak na živorenie v takto znetvorenom životnom prostredí, nezlučiteľnom s pokojným a so zdravým životom.

Kam vedie koristníctvo človeka

V dávnych časoch, keď sa človek rozumný (*Homo sapiens*) správal k svojej živiteľke-prírode priateľsky a uvedomelo, si toto pomenovanie naozaj zaslúžil. Ako sa však u neho postupne stále viac prejavuje koristnícky prístup k neobnoviteľným i obnoviteľným zdrojom pramatky prírody, ktoré majú svoje limity, nie je už veru viac hodný byť nositeľom tohto vznešeného mena. Mal by sa sám premenovať na človeka nerozumného, ľahostajného a koristníckeho, čo by mu v dnešných časoch jeho samopašných činov najviac slušalo. Neuvedomelé, ľahostajné a koristnícke počínanie najrozumnejšieho tvora k prírode na planéte Zemi na to dáva plné právo.

Boh uviedol človeka na tomto pozemskom svete do života v najkrajšom prírodnom prostredí – rajskej záhrade, ktorá oplývala prelestnými panenskými zátišiami. Stvoriteľ tu svojmu najrozumnejšiemu stvoreniu poskytol všetko, aby mohol spokojne a bez obáv žiť svoj časný pozemský život a správne formátovať svoju dušu na jestvovanie vo večnosti v blízkosti Nebeského Otca. Človek sa však postupom času spreneveril svojmu poslaniu, ktorým ho poveril Hospodin, aby rozumne spravoval prírodné bohatstvo na planéte Zemi. Rolu poslušného správcovstva prírody a vzájomne prospešného spolunažívania s ňou si zamenil za koristnícky a parazitický postoj k svojej pramatke. Kedysi rajskú záhradu drancuje, vyháňa z nej život a postupne ju hyzdí množstvami odpadkov. Bohom úmornou prácou pripravené životné prostredie človek znetvoruje na nepoznanie, čím sa prehrešuje voči svojmu dobrotivému Stvoriteľovi. Na tomto úžasnom Božom diele pácha ľudstvo neodpustiteľný hriech, ktorý sa aj jemu samotnému stane napokon osudným. A to nie je veru vôbec scenár z fiktívneho filmu s apokalyptickým koncom, lež reálny dej, odohrávajúci sa už niekoľko desiatok rokov na scéne tohto nášho pozemského jestvovania. Väčšina ľudí sa však tvári, akoby sa stále nič nedialo, akoby to boli len fikcie, ktoré sa nikdy nemôžu naplniť, lebo príroda je dostatočne silná, aby si dokázala sama poradiť so všetkými negatívnymi vplyvmi z okolia. Väčšina z nás sa spolieha na to, že keď sa príroda vyrovnala s gigantickými prírodnými katastrofami, ktoré ju postretli v časoch dávnych geologických dôb, dokáže odolať aj súčasným agresívnym atakom zo strany človeka rozumného. Je to však neospravedlniteľný omyl. Čím skôr sa zriekneme názoru o všemohúcnosti prírody, v súvislosti s jej vyrovnávaním sa s roztopašnými ľudskými aktivitami, tým skôr môže byť každý jeden z nás nápomocný pri jej ochrane a napokon aj samotnej záchrane ľudstva.

Ako zľaviť zo životných nárokov

Vedci by sa mali zamerať na výrobu predmetov z recyklovateľných materiálov, ktoré sa po opotrebovaní znovu navrátia do výroby, alebo z takých látok a ich zlúčenín, ktoré sa vo voľnej prírode ľahko rozkladajú a ktoré nijako alebo len málo zaťažujú životné prostredie.

Každý jeden z nás bez rozdielu musí v prvom rade najmä výrazne zľaviť zo svojich prehnaných životných nárokov, aby sme to svoje konto v prírode, ktoré nám dobrotivý Prapôvodca života vystavil pri počatí na meno, zaťažili pokiaľ možno čo najmenšou ekologickou stopou a ušetrili z neho nezištne pokiaľ možno čo najviac pre budúce generácie. Čím som ja sám striedmejší a šetrnejší k neobnoviteľným i obnoviteľným prírodným zdrojom, tým väčšiu zásluhu budem mať osobne na tom, že ich zachovám jednak pre väčší počet ľudských potomkov, ako aj na tom, že sa budem významne podieľať na ich dlhšom pretrvaní v budúcnosti.

Musíme značne skorigovať našu ľudskú nezdravú nadradenosť nad ostatným tvorstvom pozemského sveta, z ktorej pramení naše ľahostajné a koristnícke správanie sa k rastlinstvu a živočíšstvu. Musíme sa naučiť spolunažívať so všetkými rastlinnými a živočíšnymi stvoreniami, bez ktorých prítomnosti je zdravý duševný a fyzický život ľudského organizmu na planéte Zemi nemožný. Dobrotivý a prezieravý Stvoriteľ odkázal totiž hneď na prvopočiatku ľudstvo na súžitie so všetkými prírodninami tohto pozemského sveta. A tejto Božej vôli by sme sa my, jeho najdokonalejšie stvorenia, nemali ani v najmenšom protiviť. V konečnom dôsledku sa to obráti proti nám už tu na pozemskom svete, ale po časnosti aj vo večnom prebývaní, v ktorom sa môžeme ochudobniť o najvzácnejšiu možnosť trvalého blaženého jestvovania v zasľúbenom nebeskom kráľovstve v Božej prítomnosti.

Miroslav SANIGA

Hodnotná rukoväť do života

DO KNIŽNICE UČITEĽA

Jaroslav Chovanec, Mojmír Mamojka, Igor Palúš, Anna Zachová:

Základné ľudské a občianske práva a slobody v Slovenskej republike

Úlohou školy v oblasti formovania odborných a vecných kompetencií a zručností je okrem iných povinností aj príprava človeka na život v našej spoločnosti. V médiách je často frekventovaná téma ľudských a občianskych práv a slobôd, ktoré dostali pred 25 rokmi novú dimenziu. Vo všetkých vyspelých krajinách sveta ide o vážnu tému, ktorá je často a podrobne diskutovaná v školských vyučovacích jednotkách ako základ na formovanie fungovania demokratickej spoločnosti.

Monografia kolektívu pod vedením hlavného autora prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc., analyzuje a hodnotí v deviatich kapitolách problematiku vzniku a vývoja inštitútu základných ľudských a občianskych práv a slobôd, podáva ich analýzu v súvislosti s Ústavou Slovenskej republiky. Významnú pozornosť venujú autori aj téme slobody prejavu a politickým právam.

Monografia venuje osobitnú pozornosť právam a ochrane práv národnostných menšín a etnických skupín na našom území. V záverečnej kapitole sú analyzované a hodnotené orgány ochrany práva, ktoré zohrávajú významnú úlohu pri budovaní slovenskej občianskej spoločnosti.

Obsah monografie môže byť dobrou študijnou literatúrou pre učiteľov občianskej náuky i dejepisu, ale aj ďalších predmetov, a najmä pre učiteľov, ktorí plnia aj úlohy výchovných poradcov a triednych učiteľov.

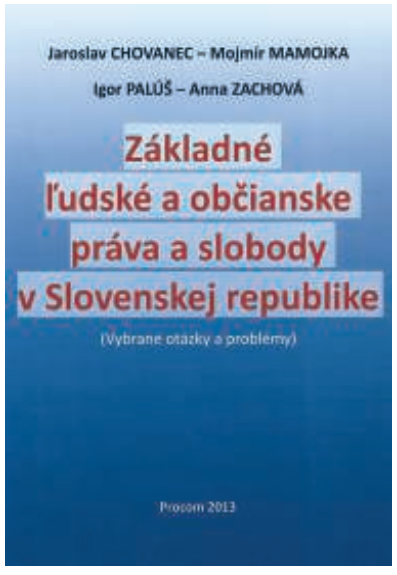

Inštitút základných občianskych práv a slobôd vznikol v období buržoáznych revolúcií a bol založený na myšlienkovom odkaze Voltaira, Diderota, Rousseaua a Montesquieua. Títo filozofi hlásali prirodzenú rovnosť ľudí a ich slobodu, čo spájali s požiadavkami politickej slobody ako slobody vlastníkov. Keďže buržoázia chcela nastoliť nový spoločenský poriadok a odstrániť výsady šľachty a feudálov, potrebovala získať podporu širokých ľudových más, teda občanov. Preto ideológovia buržoázie vyzdvihli idey rovnosti, slobody, bratstva, o ľude ako suverénovi v štáte. Od týchto základov sa odvíjal ďalší rozvoj a koncepcia ľudských hodnôt a slobôd, o ktorých sa čitateľ bližšie dozvie v novom diele vyššie spomínaných autorov. **(lupa)**

Využitie informačno-komunikačných technológií v práci špeciálneho pedagóga

SPOJENÁ ŠKOLA V ŠALI

V dnešnej technicky vyspelej dobe si už život bez informačno-komunikačných technológií (IKT) nevieme ani predstaviť. Nie je to tak dávno, keď boli v školách iba magnetofóny, meotary, videá a zopár počítačov. Neuplynulo ani štvrťstoročie a naše školy vo vyučovacom procese plne využívajú internet, DVD nosiče, USB kľúče, digitálne fotoaparáty, prezentácie v PowerPointe či interaktívne tabule. A práve používanie interaktívnych tabúľ patrí vo vyučovacom procese medzi najefektívnejšie. Už dávno neplatí, že to, čo sa napíše na tabuľu a potom zotrie, zapadne do nenávratna. Úlohy, programy a prezentácie pripravené pomocou IKT sa dajú využiť nespočetnekrát.

Aj naša škola, v ktorej sa vzdelávajú žiaci s ľahkým, stredným aj ťažkým mentálnym postihnutím, v ktorej je trieda pre žiakov s autizmom a trieda praktickej školy, sa môže pochváliť takýmto výdobytkom. Šikovnosťou jednej z učiteliek, ktorá vypracovala projekt do programu Nadácie Volkswagen Slovakia, sme získali dve interaktívne tabule Triumph Board Portable Slim. Ide o mobilné zariadenie, ktoré pomocou infračervenej a ultrazvukovej polohovacej technológie okamžite premení bielu tabuľu alebo dokonca povrch steny na interaktívnu tabuľu. Na správne fungovanie kompletu potrebujeme ešte počítač alebo notebook a štandardný projektor. Spoločne s tabuľou sa dodáva ergonomické elektronické pero, ktoré je vybavené tlačidlami simulujúcimi funkcie po kliknutí na ľavé a pravé tlačidlo. Elektronické pero je napájané štandardnými batériami, bežne dostupnými na trhu.

Keď je pre deti hodina zážitkom

Pozitívom zariadenia je bohaté softvérové vybavenie: Triumph Board Comenius so zdrojmi a s mnohými nástrojmi v 26 jazykoch, MyScrypt Stylus (softvér na rozpoznávanie pravopisu) a RM Easiteach (kompletný vzdelávací a výučbový softvér s nástrojmi na text, jazyk, reč, počítanie, s multimediálnou bankou s viac ako 4 500 položkami vrátane videí a so špeciálnymi efektmi a obsahom s viac ako 1 700 lekciami a aktivitami).

Súčasťou projektu na zakúpenie interaktívnych tabúľ bolo, samozrejme, aj školenie pre pedagógov školy. Školenie bolo zamerané priamo na aktivity, ktoré vieme využiť v praxi – na vyučovacích hodinách. Učili sme sa zapájať jednotlivé časti interaktívnych tabúľ, správne pracovať s elektronickým perom, učili sme sa používať jednotlivé záložky na lište, vytvárať prezentácie. V súčasnosti využívame prácu s interaktívnymi tabuľami najmä na hodinách IKT. Žiaci vzdelávaní podľa variantu A vytvárajú za pomoci učiteliek programy, ktoré ponúka najmä softvér RM Easiteach. Vymyslieť tu možno tajničky, osemsmerovky, doplňovačky, hádanky.

V našej škole sa vzdelávajú aj deti, ktoré sa možno nikdy nenaučia písať, čítať alebo počítať (variant C, žiaci vzdelávaní v autistickej triede). Interaktívne tabule ponúkajú široké možnosti na prácu aj s touto skupinou detí – skladajú a priraďujú obrázky, určujú farby, tvary, hrajú pexeso a cítia sa s interaktívnym perom v ruke nesmierne dôležité. Niektoré deti k nám prichádzajú z príjmovo slabších rodín a práca s IKT a interaktívnymi tabuľami je pre ne veľkým zážitkom a silnou motiváciou k učeniu sa. Celkovo žiaci sú na hodinách oveľa aktívnejší, smelší, prekonávajú rečové bariéry.

Tým, že naučíme aj mentálne postihnuté deti ovládať informačné technológie, priblížime ich viac k spoločnosti. Zabezpečíme ich integráciu a vytvoríme zároveň aj širší priestor na využitie ich schopností.

Ako možno využiť interaktívnu tabuľu v matematike

5. ROČNÍK ŠZŠ – VARIANT A

Povedzme si na tomto mieste na konkrétnych príkladoch a úlohách, ako je možné čo najprirodzenejšie a najefektívnejšie využiť interaktívnu tabuľu v predmete matematika.

1.

Úloha: Aký silný je vláčik?
Predmet: matematika, 5. ročník, variant A
Tematický celok: sčitovanie a odčitovanie prirodzených čísiel do 100 bez prechodu cez desiatku
Cieľ: upevniť si učivo
Pomôcky: interaktívna tabuľa, pracovný list

Postup:
Motivácia: Vláčik bol chorý, ale jedol veľa vitamínov a teraz chce vyskúšať, koľko nákladu odnesie vo svojich vagónikoch. Pomôžme mu to vyrátať!
Opis práce s jedným žiakom: Pracujeme pri interaktívnej tabuli. Žiak počíta príklady a do jednotlivých vagónikov zapisuje správne výsledky. Následne výsledky z vagónikov zapíše pod seba do tabuľky a urobí súčet výsledkov všetkých vagónikov.
Opis práce s celou triedou: Pracujeme pri interaktívnej tabuli, kde sa žiaci striedajú pri počítaní príkladov vo vagónikoch. Zároveň si do pracovných listov značia výsledky. V pracovnom liste potom každý sčíta súčet výsledkov jednotlivých vagónikov. Víťaz urobí zápis na interaktívnu tabuľu.

2.

Úloha: Kto nazbieral najviac jabĺk?
Predmet: matematika, 5. ročník, variant A
Tematický celok: sčitovanie a odčitovanie prirodzených čísiel do 1 000 s prechodom cez desiatku
Cieľ: upevňovanie učiva
Pomôcky: interaktívna tabuľa, elektronické pero

Postup:
Motivácia: Je jeseň a pred nami dlhá zima. Vieme, že jablká majú v sebe veľa vitamínov. Poďme nimi naplniť košíky. Keď vyrátaš príklady, zistíš, ktorému dieťatku sa podarilo nazbierať najviac jabĺk.
Opis práce: Na interaktívnej tabuli sa v každom jabĺčku nachádzajú príklady. Treba ich vyrátať a dané jablko aj s vyrátaným príkladom presunúť do košíka toho dieťaťa, ktoré má príslušný výsledok napísaný na košíku. Príklady sú rôzne, výsledky sa opakujú. Deti majú určiť, ktorý košík je najzaplnenejší jablkami.

3.

Úloha: Čím sa živia zvieratká?
Predmet: matematika, 5. ročník, variant A
Tematický celok: sčitovanie a odčitovanie prirodzených čísiel do 100 s prechodom cez desiatku
Cieľ: upevňovanie učiva
Pomôcky: interaktívna tabuľa

Postup:
Motivácia: Jožko Pletko Polepetko šiel kŕmiť zvieratká. Vo svojej popletenej hlavičke opäť všetko poplietol a zabudol, ktoré zvieratko si na čom najradšej pochutí. Pomôžme mu nájsť vhodnú potravu, aby zvieratká neboli hladné.
Opis práce: Na interaktívnej tabuli sú v hornej polovici pri jednotlivých zvieratách napísané príklady. Deti príklady počítajú a následne správne výsledky priradia k už napísaným výsledkom v dolnej polovici tabule, pri ktorých je zároveň druh potravy, ktorou sa zvieratká živia. Tak súčasne vypočítajú príklady a priradia potravu k danému zvieratku.

Mgr. Marcela VINCZEOVÁ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

ZŠ Raslavice obnovila družbu so ZŠ Troubky nad Bečvou

OVOCIE SPOLUPRÁCE ŠKÔL SR A ČR

Koncom októbra 2013 sa uskutočnilo stretnutie učiteľov zo Základnej školy (ZŠ) Raslavice s učiteľmi zo ZŠ Troubky nad Bečvou. Hostí z Českej republiky na pôde raslavickej školy privítal jej riaditeľ Mgr. Igor Drotár. Po prezretí si priestorov školy nasledovala obhliadka mesta Bardejova a Bardejovských Kúpeľov. V druhý deň stretnutia sa učitelia z oboch škôl zúčastnili otvorenej hodiny hudobnej výchovy v VI. C triede. Hodinu pripravila Mgr. Monika Balážová, učiteľka hudobnej výchovy, spoločne so žiakmi a v spolupráci so školským metodickým oddelením a s občianskym združením Modrý motýľ pri ZŠ Raslavice.

Mozart – umenie?! – tak znela téma otvorenej hodiny. V rámci témy bol realizovaný obsah v týchto sekvenciách: Základné znaky slohu 18. storočia; Život a dielo – osvojenie si hudobných ukážok; Mozart – zázračné dieťa – výnimočný talent skladateľa; Umenie klasicizmu; Odkaz súčasnosti – je Mozart stále moderný?; Estetická hodnota hudby; Hudobná dramatizácia. Vyučovacia hodina mala dynamický priebeh – počúvanie hudby, tanec žiakov v dobových kostýmoch z čias života a tvorby Mozarta, výmena názorov na hudbu skladateľa, predovšetkým však na tézu, či je Mozart moderný aj v súčasnosti.

Žiaci boli v priebehu vyučovania vedení k samostatnosti, ale aj k vzájomnej spolupráci, k preberaniu zodpovednosti za svoje učenie. Na záver otvorenej hodiny si žiaci v sprievode hudby zaspievali Mozartovu pieseň *Zaspinkaj princ, malý môj*. Prítomní kladne hodnotili prípravu a priebeh otvorenej hodiny, jej nápaditosť, odborné vedomosti a taktiež efektívne využitie IKT vo vyučovacom procese. Hodina bola pre nich ukážkou zdokonaľovania učiteľského povolania a tým aj skvalitňovania výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov.

Riaditelia družobných škôl sadia lipu, symbol priateľstva.

Žiaci VI. C triedy tancujú v dobových kostýmoch na hudbu W. A. Mozarta.

Lipa ako symbol priateľstva

Po otvorenej hodine nasledovala práca učiteľov družobných škôl v sekciách (podľa vzdelávacích oblastí) a prehliadka Raslavíc. Na znak obnovenia družby riaditelia obidvoch škôl Mgr. Petr Vrána a Mgr. Igor Drotár v prítomnosti učiteľov vysadili v areáli školy lipu (dar ZŠ Troubky nad Bečvou). Poobedňajšie stretnutie pokračovalo v školskej jedálni kultúrnym programom, ktorý pripravili žiaci VI. C triedy. V hudobnej dramatizácii prítomným ukázali históriu Raslavíc (a propos – s týmto programom sa žiaci predstavili v júni vo finálovom kole súťaže Supertrieda a umiestnili sa na prvom mieste). Po príhovoroch riaditeľov škôl nasledovala družná debata medzi pedagogickými pracovníkmi obidvoch družobných škôl, spomienky bývalých učiteľov na „bývalú“ družbu. Bolo to stretnutie ľudí z dvoch bratských národov práve v období pripomienky 95. výročia vzniku Československej republiky s predsavzatím pokračovať v spolupráci najmä v oblasti školstva – výmenou skúseností, stretnutiami žiakov a pedagogických pracovníkov družobných škôl.

PaedDr. Mikuláš DENIS, školský metodik
Foto Mgr. Gabriela GABUŽĎOVÁ

Ako pasovali princezné a rytierov tretej školy zvolenskej

VÍTANIE PRVÁČIKOV V ZŠ

Stať sa prvákom je veľká vec. Treba si zvyknúť na toľko nových ľudí, povinností, pravidiel... Začína sa nová etapa života malého človiečika, taká prelomová, pamätná. Aby na toto obdobie deťom zostali krásne spomienky, čaká na prvákov slávnostný deň: Pasovanie za rytierov a princezné.

Tradične aj tento rok pri príležitosti Dňa boja za slobodu a demokraciu sa v Základnej škole na Ul. P. Jilemnického vo Zvolene uskutočnila táto prvácka slávnosť.

Slávnosť predchádzali celotýždňové aktivity žiakov v prváckych triedach. Žiaci písali, čítali, počítali a kreslili ako inokedy, avšak všetci sa zaviazali sľubom svojim učiteľom, škole a rodičom o zodpovednom plnení svojich povinností múdro používať slová, pomáhať si a prejavovať odvahu aj trpezlivosť. Vyvrcholením týchto predsavzatí bol piatok 15. novembra. Dopoludnie trávili prváci v škole oblečení do krásnych kostýmov s korunkami na hlavách. V tento deň sa vyučovacie predmety zmenili na prvácke remeslá (krasopísanie, krasočítanie, počítanie a krasokreslenie). Slávnosť pokračovala na Zvolenskom zámku za prítomnosti rodičov a starých rodičov. Na nádvorí čakal kráľ, ktorý deti poveril úlohou nájsť ukrytý zlatý dukát a priniesť ho. Chlapci si preverili svoje rytierske zdatnosti v súboji s kráľom a dievčatá svoju zručnosť v hode krúžkov na kopiju. Keďže deti preukázali svoju šikovnosť, mohli sa odobrať do rytierskej siene k slávnostnému aktu.

Pasovanie sa začalo slávnostným príhovorom zástupkyne primátora mesta Zvolena Mgr. Alžbety Staníkovej, ktorá žiakov povzbudila do usilovnej práce v škole. Potom už postupne zaradom predstúpili pred kráľa princezné, ktoré boli pasované krásnou červenou ružou, a rytieri, ktorých pasovali mečom. Každý si po zložení sľubu odnášal v ruke krásny pamätný diplom s titulom Princezná, resp. Rytier tretej školy zvolenskej.

Sľub prváka: *„Týmto sľubom sa zaväzujem dodržiavať rytierske zásady a cnosti, akými sú čestnosť, odvaha, skromnosť, spravodlivosť, pravdovravnosť, pomoc slabším, usilovnosť a prvácke remeslá, aby som rástol ku cti a k sláve svojej, rodičov i školy.“*

Reakcie detí

„... najkrajší deň v mojom živote.“
„... páčil sa mi súboj s kráľom.“
„... najlepšia ‚žúrka‘ v mojom živote.“
„... páčilo sa mi zbieranie kráľovských koruniek v škole.“

Reakcie rodičov

„... akcia bola veľmi vydarená.“
„... pekne zorganizované podujatie, chcela by som sa poďakovať kolektívu učiteliek prváckych tried.“
„... veľmi pekná motivačná akcia pre deti, so zmysluplným programom, na ktorý určite nezabudnú.“
„... v očiach detí a rodičov žiarili iskierky radosti a šťastia.“

Mgr. Miroslava LIETAVOVÁ, Mgr. Mária MOZOĽOVÁ, Mgr. Katarína ŠALÁTOVÁ, triedne učiteľky
Foto archív školy

Cez múdrosti riadkov k úsmevom

ZŠ S MŠ PRI ZDRAVOTNÍCKOM ZARIADENÍ V NITRE

Kniha bola kedysi tým jediným, čo spájalo pacienta ležiaceho v nemocnici s okolitým svetom. Cez príbehy v poviedkach či románoch sa preniesol do rodného kraja, neznámych končín, do osudov ľudí či ríše zvierat. Podobne ako dospelí boli na tom aj detskí pacienti a i pedagógovia v nemocničných školách. Kniha bola pre nich základnou a niekedy aj jedinou učebnou pomôckou. Učiteľ pracoval s učebnicou a vychovávateľ s detskou literatúrou.

Odvtedy sa veľa zmenilo. Edukácia v školách pri zdravotníckych zariadeniach dnes využíva množstvo audiovizuálnych pomôcok, počítače, tablety, ale aj veľa odbornej i umeleckej literatúry. Okrem tradičných učebníc sú to rôzne cvičebnice, pomocníci, ale najmä encyklopedická literatúra, rôzne atlasy a albumy. V záujmovej činnosti deti môžu siahnuť po knihách s rozprávkami, básničkami, dobrodružnou, napínavou, komediálnou či romantickou tematikou. Ponuka je pestrá a bohatá, len čitateľov ubudlo.

Je známe, že ľudia dnes čítajú menej ako kedysi. Viac času trávia pred televízorom či obrazovkou počítača, deti nevynímajúc. V nemocniciach je situácia trošku iná, keďže počítače a televízory sú na väčšine izieb nedostupné – kniha tu stále zostáva verným priateľom.

Mesiac október v znamení čítania

Pedagógovia v nemocnici organizujú počas školského roka množstvo aktivít, ktorých cieľom je pritiahnuť deti a žiakov k čítaniu. Mesiac október bol zvlášť bohatý na aktivity zamerané na prácu s knihami. V jeho úvode žiaci dostali možnosť prejaviť a ukázať svoju kreativitu pri vytváraní záložiek so svojím obľúbeným literárnym hrdinom. Neskôr nasledovalo podujatie pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc.

Dopoludnie 28. októbra sme si celé vyhradili pre knihu. Malé deti počúvali, pozerali rozprávky a dokonca niektoré sa zahrali na ilustrátorov a nakreslili obrázky k známym detským knihám. Väčší žiaci písali spoločne príbeh, ktorý sa odohrával v ich súčasnom náhradnom domove – nemocnici. Potom ich čakal kvíz. V ňom si preverili svoje vedomosti z literatúry a nakoniec sa zahrali na rozhlasových hercov. Čítali svoje obľúbené príbehy, ktoré nahrávali do počítača. Výsledkom bolo CD s názvom *Rozprávky z nemocničnej postieľky*, ktoré budú počúvať malí detskí pacienti pripútaní na lôžko, aby si spríjemnili pobyt v nemocnici.

Vyvrcholením práce s knihou bolo podujatie projektu *Číta celé Slovensko*, do ktorého sa zapojili aj pedagógovia a žiaci nitrianskej nemocnice. Z kníh čítali nielen deti, ale aj lekári, sestry, terapeuti a ďalší personál. Popoludní sa k čítajúcim pripojili aj klauni z nadácie Červený nos. Na detskom oddelení koordinátorka projektu pani Janáková predstavila deťom spisovateľku Ruženu Smatanovú a hercov Divadla Andreja Bagara a Bábkového divadla v Nitre. Chorým deťom spoločne prečítali úryvky zo svojich obľúbených detských knižiek. Podujatie spestrilo vystúpenie žiakov Základnej umeleckej školy z Mojmíroviec. Deti predškolského veku, ale aj žiaci mali možnosť prežiť deň plný zábavy, zaujímavých aktivít, ale aj poučenia. Na nudu nebol čas. A potom že v nemocnici sa iba leží...

Janka HERINGHOVÁ, ZŠ s MŠ pri zdravotníckom zariadení v Nitre, foto autorka

Terézia Čokynová (vpravo) a Kristína Vranová v sprievode svojej učiteľky Moniky Bogyovej.

Cyril a Metod by nám povedali, že...

LITERÁRNA SÚŤAŽ ŠTUDENTOV

Čo by nám Cyril a Metod povedali dnes? Taký bol názov celoslovenskej študentskej literárnej súťaže, ktorú začiatkom leta spoločne vyhlásili Slovenský syndikát novinárov a Akadémia médií Bratislava, vysoká škola mediálnej a marketingovej komunikácie. Súťaž zorganizovali pri príležitosti 1 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Slávnostné vyhodnotenie sa uskutočnilo v polovici novembra v bratislavskom Dome novinárov. Spomedzi približne 80 stredoškolákov sa na prvom mieste umiestnila Terézia Čokynová, druhá bola Kristína Vranová , obe z Gymnázia Vráble. Tretí skončil Róbert Baláž zo Súkromnej strednej odbornej školy ELBA v Prešove. V širšom finále boli aj Adam Gregor (Spojená škola, Mokrohájska 3, Bratislava), Juraj Valentovič (Gymnázium Nová Baňa), Erik Merva (Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií v Bratislave) a Júlia Hrinkaničová so Zuzanou Výrostekovou (obe Pedagogická a sociálna akadémia Prešov).

A čo by nám podľa slovenských stredoškolákov Cyril a Metod povedali dnes? Veľká časť študentov sa zhodla v názore, že súčasnou situáciou by príliš nadšení neboli. Je otázkou, či by sa vôbec dostali k slovu. Aj preto je nevyhnutné šíreniu ich posolstva pomôcť aj v súčasnosti.

Pavol VITKO, riaditeľ súťaže
Foto autor

ŠKOLSTVO ODBORNE

36/2013, 12. december 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Budúcnosť obnoviteľnej energie

Trvalo udržateľný rozvoj má súčasným i budúcim generáciám zachovať možnosť, aby uspokojovali svoje základné životné potreby pri uchovaní rozmanitosti prírody a životného prostredia pre ďalšie generácie v čo najmenej pozmenenej podobe. To si vyžaduje využívať prírodné zdroje, ktoré sa dajú obnovovať prirodzene – obnoviteľné zdroje energie (OZE). Ich využitie sa v súčasnosti realizuje aplikovaním rôznorodých technológií. Význam OZE na dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja sa okrem odbornej verejnosti úzko dotýka priamo alebo nepriamo každého z nás, osobitne mladej generácie. Táto oblasť využívania energie sa bude stávať neoddeliteľnou súčasťou jej života.

V rámci Programu celoživotného vzdelávania, podprogram Leonardo da Vinci, sa od decembra 2011 v mnohostranných programoch nazvaných Prenos inovácií realizuje projekt REFUGE (REnewable Energy for FUture GEnerations – v preklade Obnoviteľná energia pre budúce generácie). REFUGE je zameraný práve na odbornú prípravu v oblasti OZE. Realizátorom a hlavným partnerom projektu je EkoFond, neinvestičný fond zriadený Slovenským plynárenským priemyslom (SPP), jeho partnermi sú: školiaca a konzultačná firma IDEC z Grécka, Integrovaná stredná škola Sokolnice z Českej republiky; Stredná odborná škola (SOŠ) elektrotechnická Trnava, Spojená škola Banská Bystrica-Kremnička, SOŠ technická Prešov a Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV).

Spoločným úsilím identifikujú a analyzujú možnosti nových povolaní v oblasti obnoviteľnej energie. Hľadajú cesty, ako ich prispôsobiť našim pomerom, pripraviť školenie pre výchovných poradcov a kariérnych poradcov o nových povolaniach, zostaviť učebné texty pre oblasť obnoviteľných zdrojov použiteľné pre študijný odbor technik energetických zariadení budov.

Problematikou OZE sa na Slovensku zaoberá mnoho firiem, odborne na vysokej úrovni. Projekt REFUGE je orientovaný na sektor školstva, kde odborné vzdelávanie všeobecne zaostáva za potrebami praxe. Cieľovými skupinami projektu sú výchovní a kariérni poradcovia, učitelia odborných technických predmetov, najmä odboru technik energetických zariadení budov. A, prirodzene, žiaci SOŠ, keďže jednou z aktivít projektu je prenos inovácií a poznatkov do odbornej prípravy mladých ľudí. Sú to poznatky získané a zúročené od gréckej školiacej a konzultačnej firmy IDEC, ktorá v minulosti špecifikovala povolania v oblasti OZE v Grécku, vo Francúzsku a v Taliansku. Grécke poznatky sme na Slovensku v rámci projektu REFUGE využili pri tvorbe Príručky pre výchovných a kariérnych poradcov.

Príručka povolaní v oblasti obnoviteľných zdrojov je jedným z hlavných výstupov projektu a má pomôcť najmä výchovným poradcom na základných školách (ZŠ), aby sa oboznámili so základnou problematikou OZE. Väčšina výchovných poradcov na ZŠ totiž nemá technické vzdelanie a nie všetci majú o tejto problematike dostatočné informácie. Obsah príručky tvorí jed-

(pokračovanie na strane 21)

Cvičná firma Garden Rose, pôsobiaca pri SOŠ záhradníckej v Malinove, získala na 16. ročníku Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem v Bratislave druhé miesto za tvorbu katalógu. **Foto Ján SÚKUP**

Dva dni plné prezentácií a hodnotení

V tomto roku sa v Bratislave konal už 16. Medzinárodný veľtrh cvičných firiem (MVCF). V dňoch 27. a 28. novembra sa ho v Národnom tenisovom centre zúčastnilo 49 slovenských cvičných firiem (CF) a 17 zahraničných (z Českej republiky, Fínska a Rumunska). Veľtrh organizuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) v spolupráci s Nadáciou na podporu odborného vzdelávania a prípravy a Ekonomickou univerzitou v Bratislave. Čo veľtrh prináša žiakom a aká je jeho hlavná myšlienka, sa nedá zahrnúť do niekoľkých viet. Ponúkam vám preto podrobnejší opis diania počas neho, čo sa požaduje od žiakov, aké sú základné kritériá súťaží, čo všetko porotcovia hodnotia a s čím je potrebné pri prezentácii a súťažiach počítať.

Pre žiakov CF je MVCF dejiskom, kde prezentujú svoju CF, jej produkt aj svoju osobnosť. Ich príprava sa odohráva celé mesiace vopred. Musia sa dokonale stotožniť s vybratým predmetom podnikania, ovládať stratégie ponuky, predaja a samozrejmosťou je zvládnuť úskalia elektronickej prezentácie a jej moderovania. Žiaci sú postavení nielen pred odbornú komisiu, ktorá hodnotí ich pripravenosť. Stánkami prejdú stovky návštevníkov a záujemcov o ich tovary alebo služby. Niektorí žiaci sa zúčastnia na veľtrhu dvakrát. Ak prípravu stihli v treťom ročníku, vo štvrtom už vedia, do čoho idú, a ich prezentácia na veľtrhu je oveľa lepšia. Preto je v súťažiach CF medzi víťazmi viac žiakov štvrtého ročníka. Nie je to však pravidlo, veľakrát príjemne prekvapili aj žiaci s úplne začínajúcou CF, úroveň stánkov CF a prezentujúcich žiakov rastie vysokým tempom.

Šestnásť ročníkov MVCF nám nepopierateľne dokazuje, ako rýchlo sa žiaci zdokonaľujú a neustále zlepšujú. Skúsenosti po-

(pokračovanie na strane 23)

Švajčiarske skúsenosti uplatňované na Slovensku podnetom pre ďalších

Zástupcovia Švajčiarskej konfederácie – vedúci divízie nových členských štátov EÚ Švajčiarskej agentúry pre rozvoj a spoluprácu (SDC) Federálneho ministerstva zahraničných vecí Ulrich Stürzinger, vedúci Kancelárie pre implementáciu švajčiarskeho príspevku pre Českú republiku a Slovensko Anton Hagen, programový manažér švajčiarskeho Štátneho sekretariátu pre hospodárske záležitosti (SECO) Federálneho ministerstva hospodárstva, vzdelávania a výskumu Martin Scherer, programový manažér SDC Ralph Friedländer a zástupca Kancelárie pre implementáciu švajčiarskeho príspevku pre Slovensko Lajos Szabó – navštívili 7. novembra Nitriansky samosprávny kraj, aby zhodnotili priebeh a výsledky švajčiarsko-slovenského projektu *Odborné vzdelávanie a príprava pre trh práce*, financovaného z prostriedkov Švajčiarskeho finančného mechanizmu.

Slovenskú stranu zastupovala Anna Jurkovičová z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Viera Žatkovičová zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania a František Tamašovič, riaditeľ Strednej odbornej školy (SOŠ) technickej Šurany, ktorá je do projektu zapojená. Spoločne navštívili firmu Mühlbauer v Nitre, ktorá so školou úzko spolupracuje. Výkonný riaditeľ firmy Ladislav Paškrta zdôraznil, že každý absolvent, ak má záujem, môže po ukončení štúdia nájsť prácu v ich spoločnosti. Vedúci praktického výcviku konštatoval, že spoločne dokážu pripraviť kvalitných absolventov presne podľa očakávaní trhu práce, pričom škola zabezpečuje, aby sa absolventi vedeli uplatniť aj v iných spoločnostiach.

Počas návštevy SOŠ technickej Šurany Anna Jurkovičová uviedla, že legislatívne zmeny v slovenskom školstve boli inšpirované aj švajčiarskym duálnym systémom odborného vzdelávania. Riaditeľ školy konkretizoval využitie metodiky uplatňovanej vo Švajčiarsku vo výučbe a v praktickej príprave. V našich podmienkach je pri zapájaní podnikovej praxe do tvorby a hodnotenia študijných programov niečím novým. Jej analytický prístup a zároveň komplexnosť posudzovania vplyvov na dané povolanie zreálňuje prípravu žiakov podľa súčasných a budúcich trendov v danom odbore s ohľadom na uplatnenie sa na trhu práce. Je cenným prínosom do metodológie pedagogickej praxe na celoštátnej úrovni. Zástupcovia zamestnávateľov sa stávajú súčasťou tvorby učebných dokumentov a cieľov odborného vzdelávania a prípravy.

Na základe tejto metodiky zisťovali počas workshopov požiadavky zamestnávateľov na obsah vzdelávania absolventov a formovanie obsahu výchovno-vzdelávacieho procesu. Hostia zdôraznili, že vo Švajčiarsku je práve úzke prepojenie odborných škôl s reálnou praxou v súkromných firmách jedným zo základných predpokladov zamestnanosti mladých ľudí. Zamestnávatelia považujú túto spoluprácu za prospešnú, ale aj ekonomicky výhodnú. Vedúci švajčiarskej delegácie Ulrich Stürzinger uviedol, že v nových členských štátoch EÚ rastie záujem o švajčiarsky model odborného vzdelávania a prípravy. Implementácia projektu na Slovensku má potenciál slúžiť ako modelový príklad pre ostatných, ktorí majú záujem transponovať určité črty efektívne fungujúceho švajčiarskeho duálneho systému odborného vzdelávania a prípravy do svojho systému vzdelávania.

Mgr. Anna HAVLASOVÁ
SOŠ technická Šurany

Stredoškolák 2013

Strany 18 a 19

Vzťah učiteľ – žiak v menších skupinách je podstatne bližší

Hovoríme s riaditeľom Strednej priemyselnej školy vo Svidníku Mgr. Pavlom Olejárom

Strany 20 a 21

Možnosť pre nové inšpirácie

Strana 22

Prvý profesionálny novinár, vydavateľ, zakladateľ odbornej školy

Daniel Gabriel Lichard

Strana 24

Kyslosť horčice bola ťažkým orieškom

SOŠV KOŠICE-BARCA

Ako káže tradícia, aj tento rok sa 18. až 20. novembra štyria študenti Strednej odbornej školy (SOŠ) veterinárnej Košice-Barca zúčastnili v školiacom stredisku Štátneho veterinárneho ústavu ČR v Prahe súťaže O pohár ústredného riaditeľa Štátnej veterinárnej správy ČR. Štvorčlenné súťažné tímy boli zložené zo študentov 4. ročníka stredných odborných škôl s veterinárnym zameraním. Z Českej republiky súťažili tímy z Českých Budějovíc, Hradca Králové, Kroměříža, Boskovic a Třebíča, Slovenskú republiku reprezentovali popri našich študenti z Nitry.

Košický tím po skončení súťažných disciplín.

Súťažilo sa v štyroch disciplínach. V pondelok doobeda študenti predstavili svoje mesto a školu v materinskom a anglickom jazyku, poobede písali vedomostný test. Tvorilo ho 32 otázok, 20 s veterinárnou tematikou a 12 testovalo ich všeobecný spoločenský prehľad a logické uvažovanie. V utorok nasledovala praktická časť skúšky v chemickom a mikrobiologickom laboratóriu a v pitevni. Túto časť môžeme nazvať Achillovou pätou nášho družstva. Tento rok bola téma zameraná na vyšetrenie kyslosti horčice. Naši študenti sa počas študijného pobytu v Štátnom veterinárnom ústave v Košiciach o tejto problematike naučili všetko teoreticky a získali aj praktické zručnosti pri laboratórnych vyšetreniach. Boli presvedčení, že to zvládnu na výbornú. Ale na ich prekvapenie sa český postup nezhodoval so slovenským... V stredu tímy súťažili v obhajobe svojej ročníkovej práce. Táto disciplína sa každoročne teší veľkej obľube. Všetci boli zvedaví na nápady a spracovanie jednotlivých škôl. Porovnávali si svoje výsledky a hľadali možnosti, ako sa ešte zlepšiť.

Súťažiaci sa na súťaži snažili podať čo najlepší výkon. Avšak pobyt v Prahe nebol len o vedomostiach a súťažení. Každý deň v podvečerných hodinách bol pre účastníkov pripravený bohatý program. Nadviazali sa nové priateľstvá a spolupráca. Pri prehliadke Prahy sa okrem množstva pojmov a dojmov na vlastnej koži naučili, že na Pražskom hrade je o 3 stupne chladnejšie ako v celom meste a ešte tam aj fúka. V Štátnom veterinárnom ústave ČR si prezreli laboratóriá. Navštívili tiež zoologickú záhradu, kde sa dozvedeli, že pridlhé krky sú problémové pri celkovej anestézii. Pri podstúpení tohto kroku v súčasnosti umiera polovica žiráf. Po prehliadke najnovších pavilónov mali žiaci možnosť vypočuť si prednášku o gorilách.

Náš školský tím sa umiestnil na 5. mieste, avšak Róbert Király získal ocenenie Najlepší jednotlivec za bravúrnu prezentáciu mesta a školy v anglickom jazyku. A čo dodať na záver? Už teraz sa tešíme na budúci ročník, na perfektnú atmosféru, ktorá na podujatí vládne, a v neposlednom rade na legendárnu sviečkovú.

Helena MORVAYOVÁ
Foto autorka

Učitelia sú úzko spätí s históriou každého mesta, obce...

Dve päťky na výbornú

SOŠ KRUPINA

Piatok 22. novembra bol sviatočným dňom pre žiakov a pedagogických pracovníkov, ale aj pre bývalých zamestnancov našej Strednej odbornej školy (SOŠ) v Krupine, ktorí si už užívajú zaslúžený odpočinok. Škola oslavovala 55. výročie svojho vzni-

Víťazné družstvo vedomostnej časti súťaže zo ZŠ Pugačevova.

Hrnček plný medu

HUMENNÉ

Priblížiť prácu včelárov a život včiel mladej generácii si dali za cieľ organizátori vedomostnej a výtvarnej súťaže Hrnček medu – včely a včelári očami detí. V spolupráci s humenskou Základnou organizáciou Slovenského zväzu včelárov ju pripravujú odbory kultúry a školstva Mestského úradu v Humennom a ďalšie mestské organizácie. Slávnostné vyhodnotenie piateho ročníka súťaže sa uskutočnilo 15. novembra v mestskom kultúrnom stredisku. Predseda miestnej včelárskej organizácie Ing. Jozef Mati pripomenul, že priemerný vek slovenských včelárov je 62 rokov, a preto je dôležité získať mladú generáciu, ktorá by pokračovala v tejto ťažkej, no krásnej práci. Pochválil sa aj úspechmi slovenských včelárov na medzinárodnej včelárskej výstave Apimondia na Ukrajine, kde Slovensko v konkurencii mnohých krajín sveta získalo za med, medovinu či iné včelie produkty najviac medailí, až pätnásť.

Súťaž Hrnček medu sa uskutočnila v Centre voľného času Dúha v Humennom. V peknom prostredí kvízovej miestnosti nechýbali farebné panely znázorňujúce „úle“ súťažných družstiev či včelárske pomôcky. Súťaž sa od počiatku nesie v dvoch rovinách – vo vedomostnej a výtvarnej. Vedomostná časť súťaže rozšírila a preverila vedomosti žiakov o včelách a o práci včelárov. Súčasťou prípravy bola aj beseda s humenskými včelármi (Ing. Jozef Mati a Ján Kočan), na ktorej sa žiaci dozvedeli zaujímavosti o ich práci počas celého roka, o biológii včely, o živote a deľbe práce vo včelej rodine, o dorozumievaní a mnohorakom úžitku týchto malých krehkých tvorov.

Po vedomostnom teste nasledovala „sladká“ prestávka, počas ktorej sa ochutnávali rôzne druhy medu a perníky vlastnoručne upečené a ozdobené žiakmi Základnej školy (ZŠ) na Pugačevovej ulici. V súťažno-zábavnej časti sa preverili vedomosti žiakov o včelách a súťažilo sa aj v poznávaní medonosných rastlín a živočíchov našej fauny, v skladaní obrázkov a triafaní loptičkou do úľa. Tímová práca, pamäť a sústredenosť sa oplatila pri Hádanke zo včelárovho stola, ktorej úlohou bolo zapamätať si názvy včelárskych pomôcok. Vyrovnané výkony svedčili o šikovnosti žiakov aj o poctivej príprave ich učiteľov. Prvé miesto obsadilo družstvo zo ZŠ Pugačevova, druhé patrilo ZŠ J. Švermu a tretí skončili súťažiaci zo ZŠ Dargovských hrdinov.

Predsedníčka poroty výtvarnej časti súťaže Mgr. Drahoslava Zalaiová ocenila kvalitu a originalitu žiackych kresieb, malieb, koláží, kombinovaných techník, priestorových prác, keramických reliéfov, batiky či grafiky. Porota v piatich kategóriách udelila 19 cien a 21 čestných uznaní. V prvej kategórii (žiaci do 7 rokov) súťažilo 8 materských škôl (MŠ). Prvú cenu získali žiaci z MŠ na Družstevnej ulici, ďalšie žiaci z MŠ Podskalka a MŠ Partizánska. Práce žiakov šiestich základných škôl hodnotila porota v dvoch kategóriách. V kategórii 6 až 9 rokov sa najviac darilo ZŠ na Hrnčiarskej a ZŠ na Pugačevovej ulici. V kategórii 10- až 15-ročných porota udelila cenu žiakom zo ZŠ Hrnčiarska, ZŠ Pugačevova a ZŠ Laborecká. V kategórii žiakov základných umeleckých škôl (ZUŠ) vo veku 5 až 9 rokov boli udelené 4 ceny a v kategórii 10 až 15 rokov päť cien žiakom ZUŠ Mierová. Ocenení si odnášali nielen diplomy a medaily z pravého včelieho vosku, ale aj sladkú odmenu v podobe hrnčeka medu a voňavých „pugačevkárskych“ perníkov.

Ing. Jana VAJSOVÁ
Foto autorka

Dielo La Bohème autorky Nátálie Horňanskej uspelo v súťaži o najlepší exponát výstavy.

Stredoškolák 2013

VÝSTAVA

V areáli výstaviska Expo center v Trenčíne vo štvrtok 14. novembra slávnostne otvorili výstavu Stredoškolák, ktorá plynule nadväzuje na jedno z najpopulárnejších a najnavštevovanejších podujatí v tomto výstavnom areáli, niekdajšiu výstavu Učeň. V inovovanej podobe je výstava zameraná na propagáciu stredných odborných škôl, gymnázií, konzervatórií a iných vzdelávacích inštitúcií a priamo ponúka žiakom základných škôl informácie o možnostiach ich ďalšieho štúdia.

Súčasťou sprievodného programu bola aj súťaž o najlepší exponát výstavy, do ktorej v tomto roku vystavujúce školy prihlásili celkovo 13 výrobkov svojich žiakov. Ocenenie nakoniec získala odlievacia panvica autorov Richarda Galka, Adriána Kubáňa a Adama Husára zo Strednej priemyselnej školy Dubnica nad Váhom, artefakt La Bohème autorky Nátálie

Odborná exkurzia v štátnom archíve

OA KOŠICE

Exkurzie sú neoddeliteľnou súčasťou vyučovacieho procesu. Ich hlavnou úlohou je prepojenie teoretického vyučovania s praxou. A práve na splnenie tohto cieľa sa v rámci odborného predmetu administratíva a korešpondencia (ADK) pri téme archivácia a registratúra písomných záznamov podujali panie profesorky Ing. Mihoková a Ing. Grešová.

Pre žiakov III. B a III. C triedy našej Obchodnej akadémie na Watsonovej ul. v Košiciach pripravili exkurziu do Štátneho archívu v Košiciach, ktorého úlohou je všestranná starostlivosť o archívne dokumenty, ich vedecké spracovanie a sprístupnenie. V štátnom archíve sa uchovávajú dokumenty trvalej archívnej hodnoty štátnych orgánov, poisťovní, právnických osôb a celospoločensky významných in-

ku. Slávnosť sa začala v obradnej miestnosti krupinského mestského úradu, kde všetkých privítal primátor mesta Ing. Radoslav Vazan. Slávnosť pokračovala zápisom do kroniky mesta a odovzdávaním pamätných listov a pamätných medailí všetkým zamestnancom školy. Nakoniec si prítomní svorne zaspievali študentskú hymnu *Gaudeamus igitur*.

Oslavy za účasti pozvaných hostí pokračovali v kinosále kultúrneho domu. Program slávnostnej akadémie sprevádzali tancom a spevom členovia folklórneho súboru Hont, dopĺňali ho prezentácie z histórie a zo súčasnosti školy, informácie o úspechoch žiakov školy a vtipné scénky o tom, ako to nemá vyzerať na vyučovaní odborného výcviku cukrárov, automechanikov či obrábačov kovov. Záver patril všetkým zúčastneným bývalým riaditeľom, zástupcom a pedagogickým pracovníkom školy, ktorí sa podieľali na jej chode v minulosti, aj pedagogickým pracovníkom a žiakom SOŠ, ktorí slávnostnú akadémiu pripravili.

Mgr. Anna BORBULIAKOVÁ,
riaditeľka školy
Foto archív školy

Horňanskej zo Strednej odbornej školy (SOŠ) sklárskej Lednické Rovne, ako aj učebná pomôcka inteligentnej elektroinštalácie z autorskej dielne Adama Kovára a Milana Zemka z SOŠ Stará Turá a iná učebná pomôcka – PLC – autorov Pavla Binčíka a Filipa Kopeckého z SOŠ, Pod Sokolicami, Trenčín.

Osobitnú Cenu predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja získal programovateľný a samoučiaci sa pohybový systém pre mobilné roboty, ktorého autorom je Martin Dodek z SOŠ na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom.

Študenti pripravili aj sprievodný kultúrny program, aby ukázali, čo všetko sa v školách učia a čomu sa venujú vo svojom voľnom čase. Hudobné, tanečné vystúpenia, módna prehliadka, ukážky barmanskej zručnosti – to všetko bolo možné vidieť počas dvoch dní na výstavisku v Trenčíne.

Súčasne s výstavou Stredoškolák sa uskutočnil aj veľtrh pracovných príležitostí a vzdelávania Job Forum, kde si mohli študenti, ale aj iní uchádzači o prácu otestovať svoje znalosti z cudzích jazykov, počítačové zručnosti či prípravu na pracovný pohovor. Spojenie výstavy Stredoškolák s výstavou Job Forum je šťastný nápad, ktorý pomáha študentom zistiť nielen možnosti o štúdiu po skončení strednej školy, ale tiež možnosti uplatnenia sa na pracovnom trhu v profesii, ktorú si zvolia. **(tsk)**

štitúcií. Všetky činnosti plní štátny archív v zmysle platnej právnej úpravy zákona o archívoch a registratúrach, vyhlášky o administratívnej bezpečnosti, zákona o účtovníctve a daňových zákonov.

Od lektorky pani Miklošovej sa žiaci dozvedeli napríklad o matrikách súdnej správy, školskej správy (fondoch stredných a vysokých škôl) a matrikách feudálnych panstiev a rodov. So záujmom si vypočuli obsah registratúrneho poriadku (príjem, triedenie registratúrnych záznamov, pridelenie čísla spisu, používanie pečiatok, vybavovanie spisov) a s nie menším záujmom si prezreli armálesy (darovacie listiny) z roku 1480, ktoré boli napísané zlatým písmom na pergamene a opatrené pečaťou. V depozitári sa dozvedeli o jednoznačných kritériách a podmienkach, ktoré musí depozitár spĺňať, aby sa písomné archívne dokumenty nepoškodili.

Na odbornej exkurzii tretiaci získali reálny obraz o tom, ako registratúra a archivácia funguje v praxi, čo určite prispelo k lepšiemu pochopeniu teórie získanej počas štúdia.

Ing. Milena VALENTÍKOVÁ,
vedúca predmetovej komisie ADK

Rybárstvo

REMESLÁ

Dnes je rybárstvo či rybárčenie predovšetkým koníčkom. Niekdajší rybári však predstavovali svojský druh pradávneho povolania, ktoré sa ani v minulosti nepovažovalo jednoznačne za remeslo.

Na význam rybárov v starej Bratislave poukazuje aj skutočnosť, že popri obchodníkoch, lodníkoch a vinohradníkoch sa práve oni spomínajú v najstaršom privilégiu, ktoré 2. decembra 1291 udelil mestu uhorský kráľ Ondrej III.: *„Aj rybári nech majú tie isté práva, ktoré užívali už od dávnych čias, totižto, že z ulovených výz a rýb, chytených spopod ľadu alebo za pomoci siete spustenej do hlbín, odovzdajú tunajší rybári jednu tretinu bratislavskému županovi. Títo rybári, či už každý jeden, alebo všetci, nech sa tešia spolu s bratislavskými mešťanmi aj z ostatných výsad a slobôd.“*

Dom cechu rybárov a lodníkov, postavený okolo roku 1760, stojí dodnes na Žižkovej ul. v bratislavskom Podhradí.

Cechu bratislavských rybárov vydali štatút roku 1511. Keďže pri jeho výklade sa vyskytli nejasnosti a nepresnosti, richtár, mešťanosta a mestská rada v Prešporku vydali prešporským rybárom a predajcom rýb 16. decembra 1543 ďalší štatút, ktorého regest publikoval Anton Špiesz v práci *Štatúty bratislavských cechov*.

V prvom bode sa určuje počet a druh rybárskych lodí, ktoré môže vlastniť každý majster; v druhom bode sa stanovuje, že rybári môžu ryby aj kupovať; v treťom a vo štvrtom bode sa upravujú podmienky predaja rýb pre ľudí, ktorí ich do mesta dovážajú; v piatom bode sa určuje, že ryby z mesta možno vyvážať len so súhlasom mešťanostu; v šiestom bode sa požaduje, aby každý člen cechu nadobudol mešťianske práva; v siedmom bode, že obchodníci majú ryby predávať na Rybnom námestí; ôsmy bod sa zaoberá rôznymi spormi medzi rybármi a predajcami rýb; deviaty bod určuje, že predajcovia nesmú držať živé ryby do zásoby; desiaty bod stanovuje, že ryby možno predávať iba celé a na váhu, nie po jednej alebo dokonca po kúskoch; v jedenástom bode sa píše, že tovariši nesmú sami od seba kupovať ryby; v dvanástom bode sa zakazuje mešťanom predávať ryby ľuďom prichádzajúcim do mesta; trinásty bod určuje, že právo prezerať ryby dovážané do mesta majú iba rybári, najmä ich cechmajster, a nie predajcovia ani mäsiari; štrnásty bod zakazuje skupovať na trhu ryby od tých, ktorí ich do mesta privážajú a potom ich predávajú na Rybnom námestí; pätnásty bod zaväzuje rybárov poslúchnuť všetky nariadenia mestskej rady vo veci rybolovu a posledný, šestnásty bod určuje, že na čele cechu má byť jeden rybár a jeden obchodník s rybami, ktorí majú spoločne kontrolovať, či sa požiadavky určené štatútom plnia, najmä pokiaľ ide o vývoz rýb. Na to museli dokonca skladať prísahu.

Uhorský rybár (Vischer) na stredovekej hracej karte.

Doklady o ďalších štatútoch pre rybárov či predajcov rýb zo 16. a 17. storočia nie sú známe. Až roku 1765 sa bratislavskí rybári uchádzali o nový štatút, lebo štatút z roku 1563, ktorý používali, nevydal kráľ, takže vlastne stratil právnu platnosť.

Cech rybárov oficiálne zanikol roku 1872, no dodnes nám ho pripomína Dom cechu rybárov a lodníkov, postavený okolo roku 1760, ktorý sa nachádza na dnešnej Žižkovej ul. 1 v Podhradí. Omnoho staršiu pamiatku na rybárstvo v Bratislave však predstavuje už spomenuté Rybné námestie, ktoré sa tak nazývalo už v stredoveku, a to podľa toho, že sa tu konal trh s rybami.

Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Úspech na stretnutí mladých vedcov

GYMNÁZIUM Ľ. ŠTÚRA ZVOLEN

Žiaci Gymnázia Ľudovíta Štúra vo Zvolene Jozef Ondriga a Filip Čonka si na celoštátnom Festivale vedy a techniky, súťažnej prehliadke vedecko-technických projektov žiakov základných a stredných škôl s medzinárodnou účasťou, prevzali z rúk dekana Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave Cenu Prírodovedeckej fakulty UK.

V kategórii Chémia súťažili v dňoch 14. – 16. novembra so svojím projektom *C_{60}, CNT a ich funkcionalizované štruktúry*. Ich veľký trojrozmerný model fulerénov vzbudil zaslúženú pozornosť nielen poroty, ale aj medzi zahraničnými účastníkmi z Belgicka, zo Španielska a z Ruska, pred ktorými dokázali obhájiť svoju prácu aj v anglickom jazyku. Zvolenskí gymnazisti uspeli v ťažkej konkurencii 96 predvádzaných študentských prác.

Na festivale neboli jedinými reprezentantmi Gymnázia Ľudovíta Štúra. Okrem nich svoj fungujúci *Teslov transformátor* predvádzali aj žiaci Tomáš Laško a Richard Václav. Aj im sa dostalo výnimočnej pocty – o odkúpenie ich modelu prejavilo vážny záujem Múzeum školstva a pedagogiky v Bratislave.

PhDr. Eva CHYLOVÁ,
riaditeľka školy

Zvolenskí gymnazisti počas prezentácie svojho úspešného projektu.

Z projektového stretnutia v Lipsku.

Študentské spoločnosti v Lipsku

OA POPRAD

Žiaci Obchodnej akadémie Poprad sa v dňoch 10. – 13. novembra v rámci programu celoživotného vzdelávania Leonardo da Vinci/Partnerstvá zúčastnili stretnutia členov študentských spoločností v nemeckom Lipsku. Do projektu s názvom *Partnerstvo pre silnejšiu Európu – mladí podnikatelia vedú medzinárodné študentské spoločnosti*, ktorý je zameraný na podporu odborného vzdelávania, je zapojená aj Mendelova stredná škola z českého Nového Jičína, nórska stredná odborná škola Askim videregående skole, ako aj vzdelávacie inštitúcie zamerané na odborné vzdelávanie z Lipska a Nového Jičína. Na prvom spoločnom stretnutí členov študentských spoločností a cvičných firiem sa oboznámili s obsahom činností jednotlivých organizačných útvarov firmy, prakticky si vyskúšali prijímací pohovor do zamestnania v anglickom jazyku a realizovali ďalšie aktivity zamerané na rozvoj podnikateľských spôsobilostí, komunikačných schopností v anglickom jazyku a nadviazali aj kontakty so študentmi z iných krajín. Najbližšie stretnutie študentských spoločností bude vo februári v nórskom Askime.

Ing. Magdaléna ZAVACKÁ
Foto archív školy

Vzťah učiteľ – žiak v menších skupinách je podstatne bližší

ROZHOVOR

Hovoríme s riaditeľom Strednej priemyselnej školy vo Svidníku Mgr. Pavlom Olejárom.

Stredná priemyselná škola vo Svidníku má za sebou vyše tridsaťročnú históriu. A nezanikla ani napriek tomu, že mesto a región na severovýchode Slovenska už nie sú symbolom odevného priemyslu. Škola naďalej vychováva odevných dizajnérov, k nim pribudli propagační grafici, stylisti či študenti marketingu. Ako sa história odráža v súčasnosti školy?

Tradícia školy sa začala datovať roku 1980. V čase jej vzniku aj v nasledujúcich troch desaťročiach vychovávala žiakov v odbore odevníctvo nielen pre podniky na východnom Slovensku. Keďže v tomto období boli len dve školy s týmto zameraním, a to vo Svidníku a v Trenčíne, pokrývala vysoký dopyt po tomto druhu vzdelávania a praktickej prípravy v rámci celého Slovenska. V krátkom časovom horizonte sa škola vykryštalizovala materiálne, technicky a odborne. Dôkazom opodstatnenia školy bol obrovský záujem žiakov o štúdium v klasických odevných odboroch so zameraním na technológiu a konštrukcie odevov.

Po roku 1989 sa škola musela prispôsobiť potrebám trhu a zmene záujmu rodičov a žiakov. V čom sa to prejavilo najvýraznejšie?

Od roku 1991 škola svoje pôvodné odbory inovuje a rozširuje. Odborná príprava žiakov sa začína profilovať smerom k umeleckým študijným odborom, ktoré sú stále zamerané na oblasť odevného výtvarníctva, modelovania a navrhovania odevov. Návrhárstvo a modelárstvo odevov je nový študijný odbor, ktorý súbežne rozvíja technické myslenie a dáva ho do širších súvislostí s umeleckým navrhovaním a spracovaním odevu. Vyvolal ohromný záujem žiakov, na štúdium sa hlásili nielen z východného Slovenska, ale aj zo vzdialených okresov a krajov stredného Slovenska. Škola v snahe pokryť potrebu a uspokojenie trhu práce aj záujem žiakov postupne pripravuje a zároveň zriaďuje nový študijný odbor technické a informatické služby so zameraním na odevníctvo. Inovácie odborov pokračovali aj v nasledujúcich rokoch. Škola otvára odbor scénická a kostýmová tvorba, a tak sa v tomto období v rámci dopytu a ponuky orientuje predovšetkým na umelecké študijné odbory. V celkovej ponuke už prevažujú nad technickými odbormi.

Čo to znamenalo v celkovom formovaní obsahu výučby?

Riaditeľ SPŠ vo Svidníku Mgr. Pavel Olejár.

„Ponúkame umelecké študijné odbory, hľadáme talenty. Je nám jasné, že nikdy nebudeme mať pôvodný stav žiakov, ale vždy sa budeme usilovať, aby sme ich dobre pripravili do života.“

Pod postupným vplyvom zmien v spoločnosti sa zmenil i samotný vzdelávací proces. Pôvodný študijný odbor odevníctvo bol pre nezáujem postupne z ponuky vyradený a pribudli odbory ako propagačná grafika, propagačné výtvarníctvo, grafický a priestorový dizajn. Popritom však stále udržiavame pôvodnú tradíciu odevníctva v umelecky zameranom odbore odevný dizajn. Ten si po viac ako troch desaťročiach aj napriek zmenenému názvu stále udržiava pozíciu vlajkovej lode, keďže budujeme na úspechoch školy, ktoré sa nesú celou jej históriou. Odevný dizajn je pomyselnou pupočnou šnúrou s pôvodnou školou, ktorej názov bol Stredná priemyselná škola odevná. Keďže tá s prívlastkom odevná už neodrážala momentálny stav v študijných odboroch, zmenil sa jej názov na Stredná priemyselná škola vo Svidníku, bez bližšej špecifikácie v prívlastku. Oproti bývalej škole, ktorú v minulosti navštevovalo až 380 žiakov, má súčasná s približne 130 žiakmi komorný profil. Podľa tohto sa dá predpokladať, že patrí medzi najmenšie nielen v tomto regióne. Na druhej strane individuálny prístup sedemnástich pedagógov k žiakom prináša ovocie v podobe vyššej kreativity, možnosti zvýšeného obojstranného záujmu o poznanie.

Ako sa darí udržať stabilný status umeleckej odbornej školy v tomto regióne?

Nevyhneme sa mnohým ťažkostiam, ktoré sú vlastné takmer všetkým odborným školám na Slovensku. Súčasný stav nás síce radí k najmenším školám a v čase, keď sa mnohé školy spájajú, združujú do väčších, často nekompatibilných celkov, môže jej veľkosť pôsobiť ako anomália. Avšak vývoj v školstve a celom vzdelávacom systéme priniesol množstvo zmien, ktoré sa dotkli toľko diskutovanej populačnej krivky, ale aj sociálneho rozmeru. Ten má za následok, že žiaci v súčasnosti študujú predovšetkým v blízkosti bydliska, čím sa potenciál študujúcich citeľne zúžil na malý región. Pritom treba rátať s tým, že špecifikum školy zameranej na umelecké študijné odbory sa odvíja od talentovaných žiakov, ktorých počet nemôže ani zďaleka dosahovať väčšie čísla.

Okrem toho treba brať do úvahy aj fakt, že po roku 1989 sa zmenilo prostredie ponuky študijných odborov v rámci kraja i Slovenska.

Už zďaleka nie sme jedinou školou v regióne, ktorá ponúka štúdium v umeleckých odboroch. Súbežne s tým však treba zdôrazniť, že s úzkou špecializáciou na výsostne umelecké odbory a navyše v doslova mikroregióne sme školou s vysokou odbornosťou. Jej veľkosť, resp. malosť nemôžeme vnímať len v negatívnom svetle. To ma oprávňuje povedať, že sme školou takpovediac rodinného typu. Umelecká škola je oproti iným školám špecifická aj tým, že vyučovanie v umeleckých odborných predmetoch prebieha výlučne v rámci delenia na menšie skupiny a interaktívny vzťah učiteľ – žiak je podstatne bližší ako v školách s vysokým počtom žiakov. Výučba si zároveň vyžaduje špeciálne vybavenie odborných učební a ateliérov. Všetky tieto skutočnosti postupne vyprofilovali školu do súčasnej podoby, kde ponúkame možnosti štúdia v štvorročnej dennej forme s maturitou v odboroch odevný dizajn, propagačná grafika a grafický a priestorový dizajn. Okrem toho už tretí rok pokrývame záujem o špecializačné pomaturitné štúdium v študijných odboroch grafika vizuálnych komunikácií a modelárstvo. A návrhárstvo odevov v dvojročných a trojročných študijných programoch.

Ako sa škole pri orientácii na umelecké študijné odbory darí prepájať výučbu s praxou?

Vedeniu školy nemôže byť ľahostajné, čo budú absolventi robiť po jej ukončení. Preto hľadáme a zabezpečujeme čo najužšie prepojenie odborného vzdelávania s praxou. Darí sa nám to v odboroch so zameraním na propagačnú grafiku, grafiku vizuálnych komunikácií aj v ostatných odboroch. Žiaci sa zapájajú do praktických umelecko-odborných činností v grafickom štúdiu Grafit. Zriadili sme ho pri škole s potrebným materiálno-technickým vybavením, žiaci v ňom získavajú skúsenosti s konkrétnymi grafickými činnosťami, realizujú praktické grafické produkty, tlačoviny a reklamné propagačné predmety určené na predaj pre zákazníkov zo školy aj mimo nej. Výtvarné workshopy zamerané na výrobu umelecko-remeselných výrobkov realizujú aj v ostatných odboroch (odevný dizajn, modelárstvo a návrhárstvo odevov). Obľube sa teší maľba na hodváb, na textil, sklo, práca s hlinou, navrhovanie a výroba umeleckých šperkov a iných umeleckoremeselných výrobkov, ktoré prezentujeme na výstavách a ponúkame na predaj. Medzi školské aktivity patrí spolupráca odevných dizajnérov na módnych prehliadkach. S odevnými či obchodnými firmami sa vieme dohodnúť na ich realizovaní a prezentovaní produktov rôznych značiek. Príkladom sú prehliadky v priestoroch známeho nákupného centra v Košiciach, kde naši žiaci predviedli široký sortiment odevných tovarov a doplnkov. Vzdelávacie programy všetkých študijných odborov počítajú aj s odbornou praxou v spolupráci s kultúrnymi organizáciami. Celé roky sa nám osvedčili kontakty s Poddukliansky osvetovým strediskom a Poddukliansku knižnicou vo Svidníku v rámci workshopov, výstav, inštalácií či iných aktivít.

Škola je aktívna v projektoch, ktoré umožňujú sebarealizáciu študentov v rámci študijných pobytov v zahraničí. Prekvapil ma nielen ich počet, ale aj kontinuita nadviazaných kontaktov.

V súčasnosti sa mnoho rozpráva o školstve, o úrovni vzdelávania, o jeho modernizácii. Často to znamená veľa slov a málo skutkov. V našej škole sme dávnejšie cítili potrebu vniesť do stredoškolského vzdelávania nový rozmer a žiakom už niekoľko rokov poskytujeme nové formy štúdia a vzdelávania. Škola sa aktívne zapája do veľkých i menších projektov. Najdlhšiu tradíciu má program Leonardo da Vinci/Mobilita, ktorý v rámci Programu celoživotného vzdelávania vyhlasuje Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu a je financovaný z európskych fondov. V tomto školskom roku to bude v poradí už siedmy projekt. V ňom do partnerskej školy v zahraničí vycestuje dvadsať študentov. Po dvojročnej spolupráci so školou v Ústí nad Orlicí a so školou v Stalowej Woli v Poľsku už piaty rok úzko spolupracujeme s krakovskou školou KSA (Krakow-

VIZITKA

Mgr. Pavel Olejár vyštudoval Prírodovedeckú fakultu UPJŠ v Košiciach, odbor matematika – fyzika. Riaditeľom školy je od roku 2004. Jeho krédom je kreativita, nadanie, talent, otvorenosť a nápad. Za posledné obdobie považuje za najvýznamnejšiu udalosť oslovenie a vzápätí nadviazanie spolupráce s prestížnou Krakovskou umeleckou školou a realizáciu projektov v rámci programu Leonardo da Vinci.

ŠTUDIJNÝ ODBOR

8298 6 odevný dizajn

Študijný odbor je koncipovaný ako umelecký odbor profesijnej prípravy na dizajnérske profesie so zameraním na vývoj a tvorbu v odevnej a textilnej sfére či pre iné umelecké profesie zamerané na kultúru a estetiku odievania. Podmienkou prijatia absolventov 9. ročníka základnej školy je zloženie talentovej skúšky z výtvarníctva. Počas štvorročného maturitného štúdia sa žiaci pripravujú na výtvarno-technické činnosti, učia sa navrhovať a modelovať, naučia sa koncepčne zvládnuť prácu odevného návrhára od inšpirácie cez návrh až k samotnej realizácii. Dôraz sa kladie na rozvoj tvorivosti a originality. Odevný dizajn rozvíja kreatívne myslenie žiakov, rozširuje ich vedomosti z dejín výtvarnej kultúry a odievania, konštruovania strihov a odevnej praxe. Významnou zložkou štúdia je vzdelávanie podporované počítačovými technológiami. Dôraz sa kladie na zvládnutie grafických programov balíka Adobe – Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe InDesign, a programu 3ds Max, ktoré slúžia na komplexné grafické využitie a vizualizáciu návrhov. Vďaka znalostiam grafických programov sú absolventi schopní realizovať mediálne produkty a propagačné materiály na podporu vlastnej prezentácie. Pozornosť sa venuje i príprave portfólia, záverečnej fotodokumentácie a prezentácie modelu vo forme módnej prehliadky.

Odborné vzdelávanie sa realizuje v dizajnérskych štúdiách a vo výtvarných ateliéroch. V praktickej príprave si žiaci súbežne s využívaním súčasných technológií osvoja princípy výtvarnej a grafickej tvorby, čo smeruje k tvorbe a spracovaniu odevu, kostýmu alebo trojdimenzionálneho objektu. Majú pritom možnosť zúčastňovať sa na odevných workshopoch, seminároch, prednáškach o móde. Študijný odbor odevný dizajn je zameraný na osvojenie si takých pracovných postupov vo výtvarnej, v grafickej a odevnej tvorbe, aby jeho absolventi mali čo najširšie uplatnenie v praxi. Na profesionálnej úrovni zvládajú prácu odevného návrhára od inšpirácie cez návrh dizajnu a použitých materiálov až po samotnú realizáciu odevu.

Absolventi školy sa uplatnia v prevádzkach odevného priemyslu, pri tvorbe scénických kostýmov, v divadelnom a vo filmovom priemysle, v podnikateľskej sfére, vo výtvarných, v aranžérskych a propagačných dielňach, v inštitúciách zaoberajúcich sa kultúrou odievania. V rozvíjaní svojich tvorivých schopností môžu pokračovať štúdiom na vysokej škole. **(aj)**

Za jeden z najvýraznejších úspechov uplynulého roka v SPŠ vo Svidníku považujú jedinečnú ponuku od prvej dámy slovenskej módy. Svidnícki študenti svojou tvorbou oslovili práve Lýdiu Eckhardtovú, ktorá je okrem svojej tvorby známa aj tým, že už niekoľko rokov pomáha otvárať dvere do sveta módy a šoubiznisu mladým talentom. Vďaka jej pozvaniu mohli byť súčasťou prezentačného večera plného kreatívnych modelov. Malo to pre nich násobný prínos. Prezentovali sa na móle spolu s modelmi z dielne značky Lýdia Eckhardt a ich vlastné modely mali úspech aj u publika. Predstavili sa dvanástkou módnych kreácií.

skie Szkoły Artystyczne). Tá už v januári prijme desiatich študentov odboru odevný dizajn na dvojtýždňovú stáž pod vedením poľských lektorov v ateliérových štúdiách a v experimentálnych tvorivých dielňach. Počas nej budú vytvárať originálne a predovšetkým netradičné modely z papiera, ktorých filozofiou je recyklácia a ekológia. Pre žiakov je to obrovská skúsenosť, pretože škola patrí k najprestížnejším nielen v Poľsku, spolupracuje so školami zvučných mien z celej Európy. Završením stáže je predvedenie modelov na veľkej módnej šou v Krakove. Druhá desiatka študentov z odboru propagačná grafika absolvuje druhý turnus projektu na jar. Ten bude zameraný na fotografiu a jej žánrové podoby, ako i na moderné fotografické postupy, ktorých výsledky potom priblížia na prezentačných výstavách.

Čo považujete za najväčší prínos takejto spolupráce?

Medzinárodné skúsenosti vnímame spolu s našimi študentmi ohromne pozitívne. Každý projekt je motiváciou pre všetkých, ktorí chcú spoznať samých seba z inej perspektívy a neboja sa pritom nových výziev. Tak je to aj pri druhom veľkom projekte pod názvom *Breaking the Barriers – understanding and sharing lifestyles and identities*. V ňom naša škola spolupracuje so školami z talianskeho Milána, francúzskeho Lunelu, zo španielskej Valencie a z anglického Liverpoolu. V priebehu dvoch predchádzajúcich školských rokov mali naši študenti a pedagógovia jedinečnú možnosť navštíviť niektorú zo spomínaných partnerských škôl a privítať našich partnerov na domácej pôde. Priateľstvá, ktoré sme nadviazali, chceme ďalej udržiavať a spolupracovať plánujeme aj v budúcnosti. Na poslednom stretnutí sme hovorili už o novom spoločnom projekte.

Ako prispievajú vaše projektové aktivity k vybaveniu učební či ateliérov školy?

V uplynulých rokoch škola realizovala aj rozvojové projekty, ktoré vyhlasovalo ministerstvo školstva. Získala nimi finančné prostriedky na zvýšenie kvality materiálno-technického zabezpečenia. Spomeniem napríklad program Otvorená škola, v rámci ktorého sme z príspevku 8 100 eur vybavili spomínané grafické štúdio Grafit, ďalšími programami boli Grafické systémy v odbornom vzdelávaní, Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc, Jazykové laboratóriá pre základné a stredné školy či enviroprojekt Zelená zeleni.

Ako hodnotíte spoluprácu so zriaďovateľom a s mestom Svidníkom?

Pre Prešovský samosprávny kraj (PSK) sme už niekoľkokrát zabezpečili program na Deň otvorených dverí PSK či pri odovzdávaní cien Pedagóg PSK a Žiak PSK. Škola aktívne spolupracuje s inštitúciami sídliacimi vo Svidníku pri výstavných aktivitách študentov v kultúrnom stredisku či knižnici aj pri módnych prehliadkach a prezentačných a predajných akciách. Ocenili by sme však väčšiu ochotu a podporu zo strany mesta, lebo našimi činnosťami pre verejnosť nereprezentujeme len školu.

INEKO

Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy (INEKO) začiatkom decembra 2013 zverejnil aktuálne rebríčky najlepších základných, stredných a odborných škôl a gymnázií na Slovensku. Stredná priemyselná škola odevná vo Svidníku sa umiestnila medzi strednými odbornými školami na 7. mieste a spomedzi všetkých základných a stredných škôl na Slovensku celkovo na 13. mieste.

Študenti v priebehu školského roka absolvujú niekoľko prezentácií. K atraktívnym patrí módna prehliadka Junk Fashion Show v Krakove. V nekonečnom kolobehu módnych prehliadok by sa mohlo zdať, že už nie je čo vymyslieť, svidnícki odevní dizajnéri sa jej však zúčastnili už štvrtýkrát. A aj na 18. ročníku prestížnej prehliadky predviedli jedenásť unikátnych papierových modelov realizovaných počas svojho krakovského študijného pobytu. Modely predviedli v samostatnom vstupe, ktorý bol súčasťou veľkolepej šou, realizovanej prestížnou krakovskou umeleckou školou.

Môžete priblížiť mimoriadne výsledky žiakov na celoslovenských súťažiach či za hranicami Slovenska?

Pravidelne máme svoje želiezka v ohni v odevných súťažiach Módna línia mladých v Prešove, Prostějovská zlatá ihla, Hry s umením – Módne inšpirácie v Poprade a zúčastňujeme sa Stredoškolskej odbornej činnosti v kategórii Kultúra a umenie. V súťaži Prostějovská zlatá ihla sme v školskom roku 2010/2011 získali mimoriadnu cenu poroty. V súťaži Módna línia mladých v Prešove v minulom školskom roku sme triumfovali v kategórii Kabáty za kolekciu atraktívnych a precízne vypracovaných chlapčenských kabátov a viest (tie získali aj Cenu poisťovne Union), v najpočetnejšie zastúpenej kategórii Voľná tvorba a v kategórii Historická a scénická tvorba s kolekciou pôsobivých extravagantných modelov sme obsadili zhodne druhé miesto. V uplynulom školskom roku sa nám mimoriadne darilo v súťaži Hry s umením – Módne inšpirácie v Poprade, v dvoch kategóriách sme obsadili po dve prvé aj druhé miesta a rovnako dve tretie miesta. Študentka odboru odevný dizajn Lucia Krosnerová na štvrtom ročníku programu Talenty novej Európy získala od Stredoeurópskej nadácie finančný grant tisíc eur za popredné umiestnenia v celoslovenských a medzinárodných súťažiach v oblasti odevného dizajnu.

Samostatnú kapitolu študijných programov tvoria poznávacie exkurzie. Čo sledujete nimi?

Ich cieľom je pútavou a zážitkovou formou sprístupňovať učivo z dejín výtvarnej kultúry. Takými boli zahraničné exkurzie do talianskej Florencie, Pisy, francúzskeho Paríža. Nezabúdame ani na náš slovenský región. V rámci projektov podporených Nadáciou Orange spomeniem exkurzie Po stopách slovenskej moderny, Po stopách spišskej gotiky či návštevu expozície v Múzeu moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach.

Hovorili sme o transformácii školy z pôvodnej odevnej priemyslovky na súčasnú. So všetkými plusmi i mínusmi. Ako vnímate súčasné postavenie školy v regióne?

Že škola prešla za obdobie tridsiatich troch rokov mnohými zmenami, je prirodzené. Mení sa doba, menia sa podmienky, menia sa požiadavky rodičov a žiakov. Chodiť po vyšliapaných chodníkoch by nikam neviedlo, preto škola vždy hľadala nové možnosti a prichádza s ponukou nových študijných odborov. Pritom však chcem zdôrazniť, že vždy staviame na našej značke, ktorá má svoju tradíciu a skúsenosti s odbormi umeleckého zamerania. Preto je prirodzené, že súčasná ponuka študijných odborov sa vyprofilovala práve týmto smerom. Výhodou môže byť fakt, že v našom regióne sme jedinou školou s umeleckým zameraním a perspektívne poskytujeme kvalitné vzdelanie, ktoré je podopreté skúsenosťami pedagógov, dosiahnutými výsledkami, ponukou atraktívnych aktivít, projektov a súťaží, ako aj víziou a chuťou pokračovať a udržať sa v neľahkej konkurencii ostatných škôl.

Aké je teda uplatnenie absolventov Strednej priemyselnej školy vo Svidníku?

V rámci denného štvorročného štúdia získavajú žiaci absolutórium maturitnou skúškou. Zamestnať sa môžu v reklamnej tvorbe, v aranžérskych a reklamných agentúrach, v tlačiarňach a grafických štúdiách, v oddeleniach reklamy a propagácie, v neposlednom rade v samostatnej umeleckoremeselnej a výtvarnej tvorbe. Absolventom odevného dizajnu sa otvárajú možnosti uplatnenia v odevnej tvorbe, v dizajnérskych štúdiách, v módnych a modelingových inštitúciách, ale aj v samostatnej podnikateľskej činnosti. Druhou možnosťou je pokračovanie v štúdiu v rámci vyššieho odborného vzdelávania, ktoré v dvoch odboroch poskytuje naša škola a ktoré následne rozširuje možnosti uplatnenia absolventov v samostatnom podnikaní povedzme v pedagogickej činnosti v základných umeleckých školách či v záujmových útvaroch. Alebo žiaci môžu pokračovať v štúdiu na vysokých školách umeleckého alebo humanitného zamerania.

Azda najvýraznejším svedectvom o úspešnosti školy sú absolventi, ktorí šíria jej dobré meno...

Počas existencie školy vyšlo z jej lavíc množstvo úspešných ľudí, ktorí sa uplatnili vo svojich študijných odboroch, budovali svoju kariéru systematicky ďalším štúdiom alebo v praxi. Mnohí z nich sa prezentujú doma i v zahraničí. Za zmienku stoja Jana Pištejová, Camilla Solomon, Peter Barényi, Jana Poláková či Gabriela Sykorová-Hyllová, ktorí sa venujú odevnému dizajnu a móde. Úspešných je určite omnoho viac, v každom prípade život praje tým, ktorí sú pripravení a dokážu chytiť príležitosť do vlastných rúk. To všetko je zásluha pedagógov a zamestnancov školy, ktorí tu pôsobia alebo pôsobili. Im patrí moja úcta a veľké poďakovanie.

Marián ŠIMKULIČ
Foto autor a archív školy

Budúcnosť...

(dokončenie zo strany 17)

noduchý informačný prierez jednotlivými druhmi energie, podrobnejšie sú v nej spracované obnoviteľné zdroje energie a v závere príručky sú uvedené príklady povolaní v oblasti energetiky a OZE.

Príručka pre výchovných a kariérnych poradcov je najaktuálnejším materiálom pre tých, ktorí majú pomôcť a poradiť žiakom pri výbere štúdia a následnej príprave na ich budúce povolanie, a taktiež pre tých, ktorí hľadajú zamestnanie v oblasti OZE.

V rámci projektu REFUGE sa od februára do mája 2013 uskutočnili tri školenia v troch regiónoch Slovenska určené pre výchovných poradcov ZŠ. S obsahom príručky a novými povolaniami v oblasti OZE sa oboznámilo viac ako sto poradcov. Ďalším výstupom projektu sú učebné texty pre študijný odbor technik energetických zariadení budov. Odbor možno študovať na troch stredných školách zapojených do projektu REFUGE. Je určený chlapcom a dievčatám, čo majú záujem stať sa kvalifikovanými strednými technickými odborníkmi pre oblasť stavebníctva a energetiky budov v nadväznosti na montáž, údržbu, opravu energetických zariadení na plyn, elektrinu, a obnoviteľné zdroje energie.

Vytvorené učebné texty pre tento odbor sú tematicky zamerané na oblasť obnoviteľných zdrojov energie a šetrenia energiou v malých podnikoch a domácnostiach. Spomeňme aspoň Energetické služby a poradenstvo, ktoré budú prvým z radu ucelených pripravovaných učebných textov pre túto oblasť na Slovensku. Pevne dúfame, že projekt REFUGE má dostatočnú pridanú hodnotu pre jeho cieľové skupiny. Výchovným a kariérnym poradcom by mal pomôcť získať všeobecné povedomie o rozsahu pracovných príležitostí v oblasti OZE a energetiky, čo by malo prispieť k skvalitneniu ich služieb a poradenstva pre žiakov ZŠ. Učiteľom a žiakom stredných škôl by mal priniesť skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu v tejto oblasti.

Ing. Peter PRIHODA

Možnosť pre nové inšpirácie

SPŠE PREŠOV

Vlani Stredná priemyselná škola (SPŠ) elektrotechnická v Prešove oslávila 60. výročie svojho vzniku, nedávno v nej znovu zavládla slávnostná atmosféra. Dôvod? Dvadsiateho novembra v nej otvárali Centrum odborného vzdelávania a prípravy (COVP) pre elektrotechniku, informačné technológie a podnikanie.

SPŠ elektrotechnická má medzi strednými školami v Prešove jedinečnú prednosť. Nesporne patrí k najatraktívnejším. Ale nič v nej nedávajú zadarmo. Za dobrými výsledkami treba vidieť systematické a vytrvalé štúdium. COVP pre elektrotechniku, informačné technológie a podnikanie otvára ďalšie možnosti na realizáciu tvorivých nápadov. Ako zdôraznil riaditeľ školy Ing. Slavomír Kožár, poslaním centra je v spolupráci s odborníkmi na vybrané oblasti z radov učiteľov a absolventov školy, zamestnávateľov, stavovských organizácií poskytovať záujemcom nové vedomosti a zručnosti. Zriadili ho pre žiakov školy v profilových predmetoch štúdia, bude otvorené žiakom ďalších stredných odborných škôl, bude napomáhať vyhľadávanie talentovaných a nadaných žiakov prostredníctvom súťaží, bude zabezpečovať vzdelávanie učiteľov školy aj učiteľov z iných škôl či zamestnancov firiem.

Jedna z učební, kde bude fungovať COVP pre virtuálne technológie.

Spolupráca s podnikateľskou sférou

Spolupráca sa bude uskutočňovať v niekoľkých rovinách. Jednou z nich je vychovávať a vzdelávať žiakov pre potreby trhu práce. Vzhľadom na záujem a potreby východoslovenského regiónu a blízkosť klastra IT Valley škola, využijúc princíp duálneho vzdelávania, od 1. septembra 2014 zavádza pomaturitné vyššie štúdium v odbore počítačové systémy. Strategickým cieľom projektu je prispieť prestavbou vzdelávania školy k zvýšeniu adaptability absolventov na trhu práce a v procese vysokoškolského vzdelávania s ohľadom na potreby spoločnosti. Medzi špecifické ciele patrí skvalitnenie procesu vzdelávania žiakov SPŠ elektrotechnickej inovovaním odborných učební a laboratórií, ich vybavením modernými učebnými pomôckami a celkovou inováciou výučby. Zároveň chcú v škole odborne pripraviť a motivovať pedagógov na zavadzanie zmien, ktoré sú potrebné na premenu tradičnej školy na modernú.

Ukážky tvorivej činnosti žiakov SPŠ elektrotechnickej Prešov.

Slávnostné okamihy otvorenia Centra odborného vzdelávania pre elektrotechniku, informačné technológie a podnikanie pri SPŠ elektrotechnickej Prešov. Zľava Ing. František Kollarčik, predseda rady školy, Ing. Karol Lacko, PhD., vedúci odboru školstva Prešovského samosprávneho kraja, a Ing. Slavomír Kožár, riaditeľ SPŠ elektrotechnickej Prešov.

Široká škála hlavných úloh

Pre potreby COVP sú k dispozícii všetky priestory školy, ktoré sú určené na vzdelávanie: učebne, laboratóriá a odborné učebne vybavené modernou didaktickou technikou s príslušnými technológiami. Je to priestor aj na špecializované odborné kurzy, napríklad z elektrotechniky, elektroniky, priemyselnej informatiky, elektroenergetiky, telekomunikačných systémov. A reálne vyzerajú aj laboratóriá odborného vzdelávania pre virtuálne technológie.

Zámerom predpokladaného projektu je v spolupráci s prestížnou slovenskou firmou v oblasti informačno-komunikačných technológií (T-Systems Slovakia), so zriaďovateľom (Prešovský samosprávny kraj) a štátom (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR) vybudovať v COVP SPŠ elektrotechnickej jeden segment virtuálnych technológií. Aby bol kompletný, terajšiu výbavu školy treba doplniť zariadeniami vhodnými na výučbu moderných operačných systémov, serverových, databázových, sieťových či aplikačných technológií v dvoch laboratóriách. Z hľadiska aktuálneho vývoja IKT po konzultácii so spomínanou partnerskou firmou zvolili technológiu tzv. cloudu, čo znamená riešenie na báze virtualizácie hardvérového vybavenia.

Robot-tanečník, výsledok práce tímu študentov SPŠ elektrotechnickej Prešov.

Školský klaster

Výstupom tohto projektu je miniklaster s vysokou škálovateľnou výpočtovou kapacitou, ktorý má dve základné schopnosti. Slúži ako serverové pole na riadenie a oživenie virtuálnych učební, ktoré pozostávajú z tzv. tenkých klientov (navrhovaný klaster dokáže podporovať dve učebne, každú s 15 tenkými terminálmi). A môže poskytovať priestor na výučbu spomínaných predmetov, ale aj pokročilých technológií, napríklad serverové klastrovanie, federované databázy, zálohovacie systémy a podobne. Tieto technológie sú základom moderného portfólia IKT služieb, ktorých poskytovateľom je na globálnej úrovni aj firma T-Systems Slovakia.

Počas otvorenia COVP sa opakovane hovorilo aj o vzájomnej spolupráci s podnikateľmi a firmami. SPŠ elektrotechnická v Prešove je jednou z piatich partnerských stredných škôl, s ktorými dlhodobo spolupracuje košická spoločnosť Východoslovenská energetika (VSE). Dochádza tu k bezprostrednému prepojeniu teórie s praxou. Vďaka tejto spolupráci majú absolventi SPŠ elektrotechnickej Prešov po možnosti osobne spoznať VSE dokonca príležitosť pracovať v tejto spoločnosti. A pre tých, ktorí chcú pokračovať v štúdiu na vysokej škole, odporúča VSE silnoprúdové odbory na Fakulte elektrotechniky a informatiky Technickej univerzity v Košiciach (elektroenergetika a riadenie elektrotechnických systémov).

Ivan JACKANIN, foto autor

Cesta za svetovým uznaním na súťaži RoboCup

TECHNICKÉ VZDELÁVANIE

RoboCup Junior je medzinárodná súťaž pre žiakov základných a stredných škôl v stavbe a programovaní robotov. Už viac ako desať rokov motivuje mladých záujemcov o robotiku a podporuje ich úsilie vytvoriť najlepší robotický futbalový tím, robotickú tanečnú prezentáciu či najdokonalejšieho robota-záchranára. Každá z kategórií má vlastné pravidlá a dokáže prilákať široké spektrum robotických nadšencov.

Keďže mnohých máme aj v našej škole, pokúsili sme sa aj my zapojiť do tejto prestížnej súťaže. Prvýkrát sme skúsili šťastie v školskom roku 2008/2009. Bez výraznejšieho úspechu, ale cesta za vytúženým cieľom býva tŕnistá. Prvé tri roky sme sa pokúšali postúpiť na vrcholné robotické podujatie s našimi robotickými futbalistami. Boli sme neskúsení začiatočníci, ktorí prekvapili svojou vlastnou, nie stavebnicovou konštrukciou robotov. Stačilo to len na tretie miesto na Slovensku. Ďalšie dva roky sme svojich robotov nestihli dokončiť včas. No naša túžba uspieť bola veľká, preto sme sa nevzdávali, a oplatilo sa.

Našou príležitosťou bol 15. ročník robotickej súťaže RoboCup 2011, a tú sme chytili „za pačesy“. Pod vedením Ing. Petra Vargovčíka sme vytvorili kvalitný tím riešiteľov (Slavomír Kožár, Pavol Vargovčík, Matej Vargovčík, Patrik Sopko a Stanislav Starec), kde každý člen sa už vopred prejavil ako zodpovedný a pracovitý. A hoci sme na majstrovstvá sveta do Istanbulu išli prvýkrát, vedeli sme už, čo môžeme očakávať. Našou prednosťou na súťaži mala byť originálna, opäť nie stavebnicová konštrukcia a nápaditá choreografia.

Robot Pinkie

Inšpirovali nás koncertné videá skupiny Pink Floyd. Naším „esom“ v súťaži sa stal robot Pinkie, ktorý mal šesť osí pohybu (dve nohy – kolesá, dve ruky, trup a hlavu). Nebol to hocijaký robot. Jeho oblečenie dokázala rozžiariť dvojica výkonových RGB diód, spod farebných vlasov mu občas tajomne svietili, blikali červené bodové LED oči. Pinkie mal pre svoje motory a svetlá naprogramovaných na AVR platforme niekoľko výrazných tanečných motívov, ktoré striedal v rytme hudby. O rozpoznanie rytmu v okolitom zvuku sa staral AVR mikroprocesor svetelnej scény, uprostred ktorej náš robot tancoval. Jednotlivé body rytmu dekódoval inteligentný algoritmus z mikrofónového zosilňovača, ktorý posielal procesoru robota prostredníctvom bluetooth komunikácie. Mikroprocesor scény navyše ovládal pohyb piatich servomotorov, ktoré hýbali svetelnými reflektormi a lasermi tanečnej scény, a komunikoval s ďalšími troma mikroprocesormi ovládajúcimi displeje a pódiové reflektory.

Náš tím pod vedením Ing. Petra Vargovčíka na súťaži RoboCup 2013 v Eindhovene.

Celá choreografia vystúpenia bola aj vďaka množstvu a rôznorodosti efektov veľmi pestrá. A vďaka rytmickému zladeniu získala v súťaži nielen svojich fanúšikov, ale aj dlhoočakávané ocenenie v dvoch hlavných tanečných kategóriách do 18 rokov – titul majstrov sveta. Naše pocity sa nedali opísať slovami, boli sme nesmierne šťastní, že sme konečne porazili niekoľkoročný neúspech. Vzácnej pochvaly a ocenenia sa nám dostalo aj od vtedajšieho ministra školstva Eugena Jurzycu, a to vo forme Pamätného listu sv. Gorazda, ktorý je najvyšším rezortným ocenením za reprezentáciu Slovenska

V súťaži o najlepší stánok zvíťazila CF Čajka z Obchodnej akadémie na Watsonovej ulici v Košiciach.

Dva dni plné...

16. MVCF

(dokončenie zo strany 17)

tvrdzujú, že všetci prichádzajú na veľtrh v očakávaní možného víťazstva. Ich snahu prezentovať sa čo najlepšie hodnotia porotcovia, ktorí majú určené kritériá pre každú súťaž.

Z desiatich základných súťažných kategórií je zrejme najatraktívnejšia súťaž o najvyššie umiestnenia vo všetkých kategóriách. Nasledujú súťaže Najlepší stánok, Najlepšia elektronická prezentácia, Najlepší katalóg, Najlepšie logo, Najlepší slogan, Najlepší reprezentant/reprezentantka, Najlepší nápad, Cena Slovenského centra cvičných firiem, Cena Nadácie na podporu odborného vzdelávania a prípravy, Cena ekonomickej praxe a Cena Ekonomickej univerzity. Vzhľadom na rast počtu zahraničných CF, ktoré sa zúčastňujú medzinárodného veľtrhu v Bratislave, sme v minulosti zaviedli rozdelenie na súťaž pre domáce a pre zahraničné CF. Myslíme si, že naša politika je jasná. Chceme povzbudiť a odmeniť čo najviac CF.

Pod pozornými pohľadmi porotcov

Hodnotenie CF je nestranným aktom a náročnou prácou. Navštíviť počas dvoch dní desiatky stánkov a pozorne sledovať množstvo elektronických prezentácií dá aj skúseným porotcom poriadne zabrať. Od začiatku MVCF je predsedníčkou poroty Ľudmila Velichová, skúsená vysokoškolská a stredoškolská učiteľka. Členmi poroty sú jej kolegovia (v minulosti Eva Majerčíková, Ivan Šóš, Zdenka Zubalová, v súčasnosti Ladislav Pasiar), a najmä tím študentov učiteľstva ekonomických predmetov z Katedry pedagogiky Ekonomickej univerzity v Bratislave, pre ktorých je hodnotiaca práca na veľtrhu súčasťou študijnej prípravy na vyučovanie predmetu cvičná firma. A už niekoľko ročníkov zapájame do práce poroty aj zástupcov reálnych firiem. Obľúbeným porotcom a moderátorom veľtrhov sa stal Martin Menšík, ktorý patrí medzi každoročných sponzorov podujatia.

Porotcovia opakovane prechádzajú celým veľtrhom, prídu do každého stánku, hodnotia ich celkový vzhľad, výber marketingových nástrojov, estetiku a harmóniu výstavných prvkov a najmä komunikáciu reprezentantov CF. Do úvahy berú aj to, či je stánok zariadený s pomocou reálnej partnerskej firmy, alebo si CF vybavenie vybudovala sama. Keďže ide o medzinárodný veľtrh, porota si všíma aj úroveň cudzojazyčnej komunikácie. Najlepší reprezentanti a reprezentantky sú ocenení špeciálnou cenou.

Katalóg ako propagácia i perspektíva

Pri katalógu CF si porota všíma nielen jeho celkový vzhľad, ale najmä to, či spĺňa základné požiadavky, teda či obsahuje kontaktné údaje, prezentáciu produktových jednotiek a údaje o cenách. Pridanou hodnotou je vždy cudzojazyčná mutácia katalógu (zvyčajne býva v anglickom jazyku), informácia o všeobecných dodacích a platobných podmienkach, objednávkový list a pod. Katalógy prechádzajú tzv. hrubým sitom, keď hodnotitelia rozhodujú o užšom výbere. Posudzuje ich aj expert z praxe.

Zaujímavé sú špeciálne ceny v súťažiach o najlepšie logo, najlepší slogan a najlepší nápad. Odborná porota sa zameriava nielen na originalitu nápadov a spracovania loga a sloganu CF, ale najmä na celkový súlad s produktom a marketingovou stratégiou CF.

Tímová práca žiakov a učiteľov

O Cene Slovenského centra cvičných firiem rozhodujú jej zástupcovia. Aj v tomto prípade prihliadajú na hodnotiace kritériá platné pre všetky súťaže, ale najviac zohľadňujú prácu CF počas celého roka (napríklad ako si plní povinnosti voči odboru živnostenského podnikania, poisťovniam, daňovému úradu a pod.). V tom istom duchu sa nesie Cena Ekonomickej univerzity a Cena ekonomickej praxe. Za svoj výkon je odmenená tá CF, ktorej výsledky sú najlepšie počas celého roka. Prihliada sa pritom aj na obchodovanie s inými CF, čo sa prejavuje v počte bankových operácií v cvičnej Centrobanke. Azda najnáročnejšou súťažou z hľadiska manažmentu i času je súťaž o najlepšiu elektronickú prezentáciu. Ostatné roky sú odbornými garantmi tejto súťaže Daniel Ňarjaš zo Slovenského centra cvičných firiem a Ladislav Pasiar z Katedry pedagogiky Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Chcem ešte pripomenúť, že za výsledkami CF je tím. Je to práca žiakov, ktorých kroky sprevádza učiteľ cvičnej firmy. Preto každé ocenenie v súťažiach, ktoré prebiehajú na veľtrhu cvičných firiem, je aj ocenením práce učiteľov. Pri vyhlasovaní výsledkov jednotlivých súťaží preto prichádzajú na pódium spolu so svojimi ocenenými žiakmi. Aj tento rok ocenení šťastní výhercovia odchádzali z veľtrhu s neskrývanou radosťou. Ich euforické prejavy boli krásnym zadosťučinením, že naša práca nie je zbytočná.

Marta MARUŠINCOVÁ
Foto Ján SÚKUP

OCENENIA PRE NAJLEPŠÍCH

Výsledky 16. ročníka Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem

Hlavnú súťaž hodnotila a o špeciálnych cenách rozhodovala komisia, ktorej predsedala Ing. Ľudmila Velichová, PhD., z Ekonomickej univerzity v Bratislave a členmi boli Mgr. Martin Menšík, Ing. Gabriela Horecká, Mgr. Marta Marušincová, Ing. Ladislav Pasiar, PhD., a študenti Ekonomickej univerzity v Bratislave. Súťaž elektronických prezentácií hodnotili ako predseda Ing. Ladislav Pasiar, PhD., z Ekonomickej univerzity v Bratislave a ako členovia Ing. Daniel Ňarjaš, Ing. Ľudmila Velichová, PhD., a študenti Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Najlepšiu elektronickú prezentáciu mala CF Smart Garden zo SŠ Partizánske.

Hlavná súťaž

Víťaz v celkovom bodovom hodnotení

Slovensko		Zahraničie	
1.	Hotel Independence, SOŠ obchodu a služieb Zlaté Moravce	1.	DreamTea, Janské Lázně, ČR
2.	House Wishes, SOŠ podnikania Prešov	2.	Elliniko Trade, Helsinki, Fínsko
3.	Perníček, OA Imricha Karvaša Bratislava	3.	Hy-Maito, Helsinki, Fínsko

Najlepší katalóg

Slovensko		Zahraničie	
1.	Prúty, SŠ internátna Levoča	1.	Academy of Arts, Ploiești, Rumunsko
2.	Garden Rose, SOŠ záhradnícka Malinovo	2.	Delight, Bukurešť, Rumunsko
3.	Star Cars, OA Milana Hodžu Trenčín	3.	Time 4TripAfrica, Bukurešť, Rumunsko

Najlepší stánok

Slovensko		Zahraničie	
1.	Čajka, OA, Watsonova ul., Košice	1.	Perla Maramuresana, Sighetu Marmației, Rumunsko
2.	Style, SOŠ Snina	2.	Extra, Telč, ČR
3.	CK Oraving, OA Dolný Kubín	3.	50+ TOPin, Praha, ČR

Najlepšia elektronická prezentácia

Slovensko		Zahraničie	
1.	Smart Garden, SŠ Partizánske	1.	SheaPlanet, Helsinki, Fínsko
2.	Top Foto, SOŠ Prešov	2.	AS-Mob, Oradea, Rumunsko
3.	Kengura, OA Nitra	3.	Euphoric Events, Târgu Mureş, Rumunsko

Špeciálne ceny

Cena ekonomickej praxe
Fornettik, OA, Watsonova ul., Košice

Cena Ekonomickej univerzity v Bratislave
Záhradníctvo Arwen, SOŠ Nitra

Cena Slovenského centra cvičných firiem
Pastelka, SOA Žiar nad Hronom

Cena Nadácie na podporu odborného vzdelávania a prípravy
Netel, OA, Nevädzová ul., Bratislava

Najlepšie logo cvičnej firmy

Slovensko	Zahraničie
William Dolce – Rio Dolce, OA Rožňava	Bio Life Technology, Ploiești, Rumunsko

Najlepší slogan cvičnej firmy

Slovensko	Zahraničie
Top Foto, SOŠ Prešov (*„Iný objektív, iný pohľad.“*)	Hy-Maito, Helsinki, Fínsko (*„We make people love your company.“*)

Najlepší reprezentant cvičnej firmy

Slovensko	Zahraničie
Roman Ocilka, Smile-Wood, OA Vranov nad Topľou	Mihai Jamandache, Academy of Arts, Ploiești, Rumunsko

Najlepšia reprezentantka cvičnej firmy

Slovensko	Zahraničie
Zuzana Oklamčáková, Zemplín Tour, SOŠ obchodu a služieb Sobrance	Paula Tivadar, Perla Maramuresana, Sighetu Marmației, Rumunsko

Najlepší nápad
Súkromná materská škola Lienka, OA Poprad
(súbor katalógov pre rodičov škôlkarov z jednotlivých ročníkov)

Roboty hudbu doslova milujú.

na medzinárodných olympiádach, záujmovo-umeleckých i športových súťažiach.

V holandskom Eindhovene

Tohtoročný RoboCup 2013 v Eindhovene nebol pre našu Strednú priemyselnú školu elektrotechnickú v Prešove až taký úspešný ako ten v Istanbule pred dvoma rokmi. Ale nedali sme sa zahanbiť ani v tomto holandskom meste. Nášmu tímu, opäť pod vedením Ing. Petra Vargovčíka, ktorý vystupoval pod názvom Speshari (Maroš Bartko, Radovan Sroka a Imrich Štoffa), finálové vystúpenie s dvoma bočnými robotmi podporujúcimi krásnu choreografiu hlavného tanečníka Crasha nevyšlo na sto percent. No z Eindhovenu si zaslúžene odniesol špeciálnu cenu za elektroniku robota, ktorá rozhodne patrila k najprepracovanejším. Okrem riadenia pohybu troch všesmerových kolies jednosmernými motormi stojí za zmienku komunikácia s elektronickým kompasom, ktorý bol kľúčovým prvkom orientácie robota na pódiu, synchronizácia s kulisami a hudbou pomocou IR komunikácie, ovládanie pohybu trupu, rúk a hlavy robota ďalšími siedmimi servopohonmi a ovládanie svetelných efektov na rukách a hlave robota.

Ocenenia sú posmeleniami

Aj keď sa nám titul majstrov sveta nepodarilo získať, náš tím v piatok 15. novembra 2013 pri príležitosti Dňa študentstva ocenil minister školstva, vedy, výskumu a športu Dušan Čaplovič Pamätným listom sv. Gorazda za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v odborných programátorských súťažiach. Naša cesta za úspechom bola kľukatá a ťažká, no napokon sme dokázali preraziť a na takejto prestížnej súťaži hrdo reprezentovať nielen našu školu, ale aj našu krajinu. Získané skúsenosti a najmä odhodlanie niečo dokázať nás ženú za ďalšími métami nielen na súťaži RoboCup.

Mgr. Lucia LIPTÁKOVÁ

Prvý profesionálny novinár, vydavateľ, zakladateľ odbornej školy

DANIEL GABRIEL LICHARD

Národné osvetové centrum prešlo v tomto roku 60. výročím svojho vzniku skromnými internými pripomienkami, čiže zákonite bez záujmu občianskej verejnosti. Inštitúcia Ministerstva kultúry SR vznikla súbežne s výrazným utlmením činnosti vedeckej a členskej základne Matice slovenskej začiatkom 50. rokov minulého storočia. V „porevolučných" časoch však už tretie desaťročie utlmuje rozsah svojho pôvodného poslania, a ani v jubilejnom roku jasne nedefinovala svoju dlhodobejšiu perspektívu v jednej z nosných činností v mnohorakých podobách neformálneho vzdelávania. Nuž si ju pripomeňme aspoň cez výročné udeľovanie Medaily Daniela Gabriela Licharda, ktorou oceňuje dlhoročné aktivity kolektívov záujmovej umeleckej činnosti, tvorivých jednotlivcov a organizátorov verejných podujatí „za významný podiel na rozvoji kultúrno-osvetovej činnosti, pri ochrane, šírení a prezentácii nehmotného kultúrneho dedičstva v Slovenskej republike i v zahraničí".

Pripomeňme, že osvetárska medaila je „krytá" mnohorakými skutkami národne orientovaného spisovateľa, učiteľa, prvého slovenského profesionálneho novinára, vydavateľa. Od narodenia Daniela Licharda uplynulo vlani dvesto rokov (narodil sa 17. januára 1812 v Slovenskej Ľupči, zomrel o sedemdesiat rokov neskôr – 17. novembra 1882 – v Skalici). Pôsobenie jednej z najvýznamnejších osobností slovenského národného obrodenia 19. storočia súvisí aj so stredoškolským vzdelávaním. Patrí medzi priekopníkov slovenskej odbornej terminológie, vo svojich prácach používal mnohé novotvary, ktoré sa ujali v bežnej reči a stali sa trvalou súčasťou živého jazyka (napríklad rušeň, škripec, náradie, tekutina). Nabádal na zakladanie poľnohospodárskych škôl. Roku 1871 sa zaslúžil o založenie prvej poľnohospodárskej školy so slovenským vyučovacím jazykom na území vtedajšieho Uhorska v Liptovskom Hrádku. V silnejúcom maďarizačnom asimilačnom tlaku skončila svoju činnosť roku 1886, obnovili ju až po vzniku Československej republiky ako nižšiu odbornú hospodársku školu. Dnes na jej odkaz nadväzuje Stredná odborná škola polytechnická v Liptovskom Mikuláši.

V polovici 19. storočia Daniel Lichard patril medzi prvých propagátorov vzájomnej hospodárskej pomoci občanov, podnecoval ich osobný záujem na vytváraní vlastnej materiálnej základne. Narodil sa v rodine evanjelického farára a už počas bratislavských štúdií na evanjelickom lýceu (v rokoch 1828 – 1834) bol pri zakladaní Literárnej jednoty pri Ústave reči a literatúry československej, kde sa pod vedením Ľudovíta Štúra formovalo historicky významné národné hnutie. Stal sa významným popularizátorom vedeckých poznatkov, popredným priekopníkom spisovnej slovenčiny. Svoju aktívnu podporu národnej a spoločenskej emancipácie Slovákov potvrdil účasťou na politických bojoch v revolúcii rokov 1848 – 1849. Neskôr podporoval Starú školu slovenskú, ktorej politickou platformou bolo Memorandum národa slovenského (1861). Mal zásluhu na založení Matice slovenskej a utvorení niektorých jej vedeckých odborov. Pri silnejúcej maďarizácii posmeľoval ľudí do udržiavania slovenskej kultúry a jazyka.

Vyštudoval Evanjelicko-teologický ústav vo Viedni, ako kaplán pôsobil v Tisovci, neskôr na fare v Ochtinej, potom v Skalici. V rokoch 1838 – 1844 bol profesorom na Evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici. Roku 1847 však opustil cirkevný úrad a začal sa plne venovať publicistickej a vydavateľskej činnosti. Stal sa priamym zástupcom Juraja Fándlyho, Gašpara Fejérpatakyho-Belopotockého, Juraja Palkoviča a iných národovcov vo vydávaní ľudovýchovnej a popularizačno-vedeckej literatúry. Hneď v tom roku vydal prvý ročník kalendára *Domová pokladnica*, v nasledujúcom niekoľko mesiacov vydával *Novini pre hospodárstvo, remeslo a domáci život*, prvý časopis ekonomického charakteru. Vytrvalo propagoval družstevné hnutie, nabádal na zakladanie pomocných pokladníc, obilných skladov a iných svojpomocných spolkov. Pavol Országh-Hviezdoslav ho výstižne pomenoval „gazdom nad gazdov", učiteľom ľudu, jeho radcom pri výnosnejšom hospodárení.

Novini pre hospodárstvo, remeslo a domáci život z 21. júna 1848.

Lichard účinne spájal teóriu s praxou, hlásal a propagoval technický pokrok, ktorý napomáhal hospodársku prosperitu slovenských remeselníkov a drobných obchodníkov. V tejto línii publikoval 20-tisíc článkov, vydal takmer 90 zväzkov kníh, kalendáre, osvetárske a náučné príručky. Veľkou pomocou roľníkom boli brožúry *Poučenie o cholere*, *Naše nové peníze*, *Malý gazda*, *Malá gazdiná* či *Malý účtovník*. Medzi dedinským ľudom a slovenskými maloburžoáznymi vrstvami boli značne obľúbené *Domové pokladnice* ľudového encyklopedického charakteru, kalendár *Časník* a *Slovenský kalendár*. Redigoval aj dva ročníky reprezentačného *Matičného kalendára*, vydal *Rozhovory o Matici slovenskej*.

Popritom bol všestranným ľudovýchovným a organizátorským pracovníkom. Prejavoval sa ako praktický človek, čo potvrdil roku 1870 založením družstevného ústavu Pomocná pokladnica v Skalici. Stal sa jeho prvým predsedom a funkciu vykonával do konca svojho života. Najmä jeho zásluhou pôsobilo roku 1875 u nás 25 akciových sporiteľní, 13 obilných sypární a 44 vzájomných pokladníc. Súbežne s podnecovaním do zabezpečovania hmotnej základne upozorňoval na potrebu vzdelávať sa, aby sa remeselníci či roľníci pri svojich praktických činnostiach mohli opierať o nové poznatky hospodárenia. Ako kňaz pritom sledoval výchovné ciele a dodržiavanie mravných noriem.

Daniel Lichard bol prvý profesionálny slovenský novinár. Od roku 1847 až do svojej smrti, teda takmer 35 rokov, sa venoval predovšetkým novinárstvu a náučnej literatúre. Hovorievalo sa o ňom, že neuplynul jediný deň, počas ktorého by nič nenapísal. Rozsah jeho publicistickej činnosti je úctyhodný, vytvoril viac ako 5-tisíc článkov. Ako prvý Slovák napísal gramatickú učebnicu talianskej reči. Z jeho príručky matematiky sa dlhé roky učili žiaci na stredných školách. Sumárom jeho celoživotných znalostí popularizujúcich prírodné vedy a najmä pokrokové formy hospodárenia je dvojdielna *Slovenská obrázková čítanka hospodárska* z roku 1882. „Lichardovo dielo, to je celá bibliotéka písaná jedným perom. Trinásť veľkých kníh, asi 35 menších, 35 ročníkov časopiseckých a nesčíselné menšie práce po iných vydaniach. Dohromady činili by jeho diela skoro 90 zväzkov rozličnej veľkosti," napísal o ňom v nekrológu Svetozár Hurban-Vajanský.

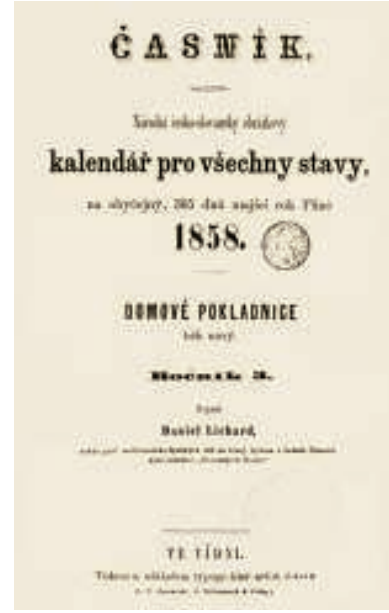

ČASNÍK.

kalendář pro všechny stavy.

1858.

DOMOVÉ POKLADNICE

Daniel Lichard.

V TISKU.

Časník. Národní česko-slovanský obrázkový kalendář pro všechny stavy z roku 1858.

Daniel Lichard vychádzal z poznania problémov zaostalého agrárneho Slovenska a sledoval naplnenie základných potrieb roľníkov a remeselníkov. Vo svojich príspevkoch bojoval proti feudálnym prežitkom, nastoľoval otázky zo základných úsekov hospodárstva, propagoval zdravotnícku prevenciu, nové metódy pestovania rastlín, chovu zvierat, písal o zavlažovaní, zalesňovaní, o regulácii slovenských riek a sníval o spriemyselnení Slovenska a budovaní spracovateľského priemyslu. Cenné sú jeho články o ochrane prírody, napríklad spevavého vtáctva či kamzíkov a svišťov v Tatrách. Výborne sa orientoval aj v zahraničnej knižnej a časopiseckej literatúre a vedel vybrať to, čo bolo použiteľné pre slovenské pomery. Príspevky uverejňoval v slovenských a cudzojazyčných novinách a časopisoch.

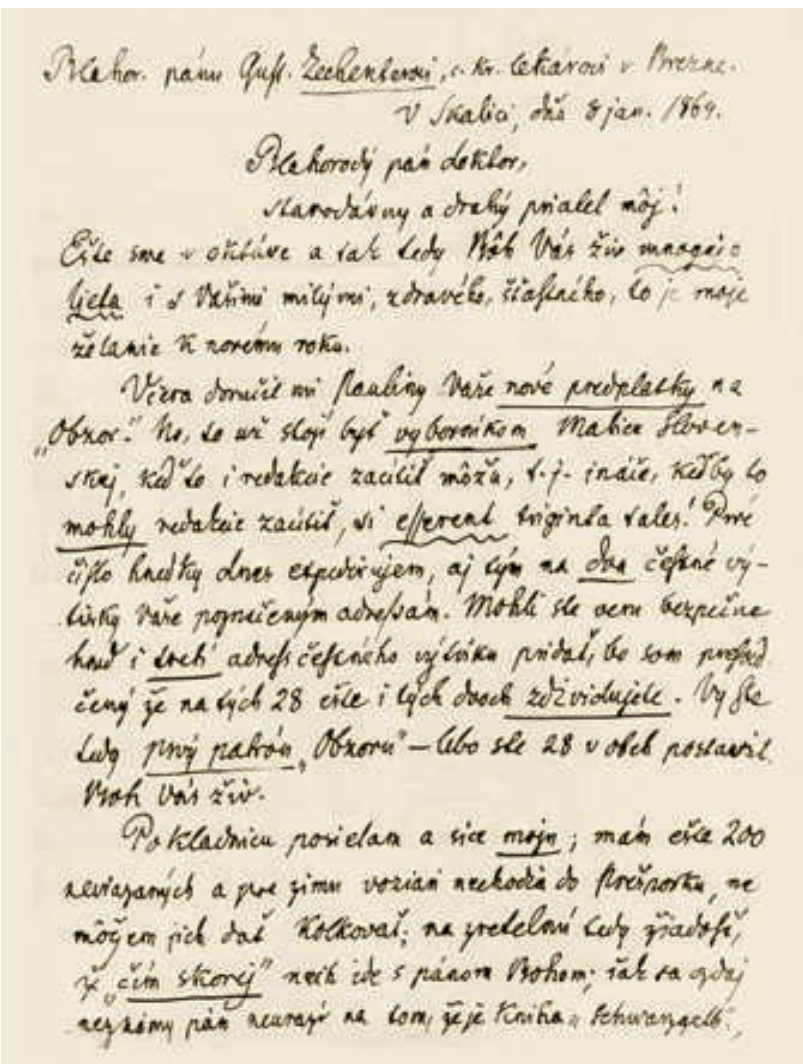

Nákor. pánu Gust. Zechenterovi, c. kr. Lékárníkovi v Prešpurku.

V Skalici, dňa 8 jan. 1864.

Nákorný pán doktor,

Slavodárny a drahý priatel môj!

Číte sme v očiskve a tak tedy Nech Vás Živ mangai o lieka i s Vašimi milými, zdravého, šťastného, to je moje želanie k novému roku.

Včera dostal mi Sladky Vaše nové predplatky na „Obzor". No, to už stojí byť vyborníkom Matice Slovenskej, keďže i redakcie začistiť môže, t. j. ináče, keďby to mohly redakcie začistiť, si especial trigindu tales! Pre číslo hneďky dnes expedujem, aj tým na dva čiperné výtisky Vaše poznačeným adresám. Mohli ste aem bezpečne hneď i tieto adresi čiperného výtisku pridať, bo som predpočetný je na tých 28 čiže i tých dvoch zdvojnásobil. Vyšle tedy prvý nakon „Obzoru" – ako ste 28 v obec postavil Nech Vás živ.

Pokladnicu posielam a sice moju; mám čiže 200 nevázaných a pre zimu vozian nechodia do Prešporku, ne môžem jich dať kotkovať; na predelaní tedy žiadajú, že čím skorej" nech ide s pánom Bohom; tak sa ojej nejkémy pán nenavrí na tom, že je Kniha „Schwarzach".

List Daniela G. Licharda Gustávovi Zechenterovi písaný 8. januára 1864.

KALENDÁRIUM

Pavol Safko

(✻ 14. január 1923 Mokrance – † 6. november 2006 Bratislava) – pedagóg. Od mladosti sa venoval športu a bol vynikajúcim bežcom. Po II. svetovej vojne učil v Sečovciach a v Okrúhlom. Po absolvovaní Pedagogickej fakulty v Bratislave učil v meste viac ako 40 rokov telocvik a pôsobil ako atletický tréner. V základnej škole na Kulíškovej ulici aj jeho zásluhou začala fungovať prvá športová trieda na Slovensku. Venoval sa najmä rozvoju žiackej a školskej atletiky, vplýval na svojich žiakov, aby vo svojom voľnom čase športovali, podieľal sa na príprave viacerých slovenských atlétov či olympijského víťaza z Montrealu 1976 a trojnásobného majstra sveta v cyklistickom šprinte Antona Tkáča, basketbalistu Stanislava Kropiláka či hokejistov bratov Mariána, Petra a Antona Šťastných. Pracoval aj ako rozhodca a športový funkcionár, podieľal sa na organizácii viacerých športových podujatí.

Dimitrij Nikolajevič Andrusov

(✻ 7. november 1897 Jurijev, dnes Tartu, Estónsko – † 1. apríl 1976 Bratislava) – zakladateľ modernej slovenskej geológie. Bol synom ruského geológa, člena Ruskej akadémie vied a univerzitného profesora N. I. Andrusova a dcéry archeológa Heinricha Schliemanna, objaviteľa Tróje. Študoval na Sorbonne v Paríži, v Prahe na Chemicko-technologickej fakulte ČVUT a Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej. Od roku 1938 pracoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, od roku 1940 zároveň na Prírodovedeckej fakulte UK vo funkcii prednostu Geologicko-paleontologického ústavu a riaditeľa Štátneho geologického ústavu. Bol prvým profesorom geológie pracujúcim na slovenských vysokých školách, osobne viedol pre študentov geologické mapovacie kurzy a exkurzie. Napísal viacero skrípt a učebných textov. V rokoch 1952 – 1970 bol vedúcim Katedry geológie Prírodovedeckej fakulty UK a zakladateľom a prvým riaditeľom Geologického laboratória, ktoré sa neskôr transformovalo na Geologický ústav SAV. Vo vedeckovýskumných aktivitách sa venoval geológii, stratigrafii, tektonike, paleontológii, ložiskovej a inžinierskej geológii. Skúmal bradlové a flyšové pásmo Západných Karpát, Centrálne Západné Karpaty a predovšetkým subtatranské príkrovy. Svojou vedeckou prácou sa zaradil medzi popredných európskych geológov. Výsledky jeho výskumov znamenali prehĺbenie stratigrafických a najmä tektonických poznatkov o Západných Karpatoch a stali sa základom moderného ponímania ich stavby a vzťahu k susedným geologickým jednotkám. Výsledky svojich výskumov zhrnul v päťdielnej monografii *Geologický výskum bradlového pásma Západných Karpát*, v diele *Aperçu de la Géologie des Carpathes occidentales de la Slovaquie centrale*, trojzväzkovej monografii *Geológia Československých Karpát* a v diele *Grundriss der Tektonik der Nördlichen Karpaten*, ktoré je považované za jeden z vrcholov syntézy tektonickej stavby Západných Karpát vychádzajúcej z princípov geosynklinálnej teórie. Paleontológovia podľa D. Andrusova pomenovali viacero druhov fosílnych organizmov, medzi inými aj spodnomiocénny druh chameleóna (*Chamaeleo andrusovi*). Slovenská geologická spoločnosť na jeho počesť udeľuje významným geológom za zásluhy Medailu D. Andrusova. V bratislavskej Petržalke je po ňom pomenovaná ulica.

Tatiana Korcová

(✻ 7. marec 1937 Trenčianska Teplá – † 12. november 1997 Bratislava) – fyzička. Vyštudovala odbor fyzika – chémia na Fakulte prírodných vied Vysokej školy pedagogickej v Bratislave. Učiť začala na SPTŠ v Trenčíne, dlhodobo na Katedre fyziky Pedagogickej fakulty v Nitre. Popri pravidelných prednáškach z didaktiky fyziky a viacerých odborov fyziky sa systematicky venovala výskumu kozmického žiarenia a častíc s vysokou energiou, najmä slnečného vetra a rádiového žiarenia zo Slnka. Úzko spolupracovala s Geofyzikálnym ústavom SAV v Bratislave a Geofyzikálnym observatóriom v Hurbanove. Vytvorila aj návrh novej koncepcie prípravy učiteľov I. stupňa základnej školy a fyzikálnej časti prírodovedy na pedagogickej fakulte.

Samuel Hlôška

(✻ 16. november 1890 Pukanec – † 17. marec 1983 Banská Bystrica) – banský inžinier. Pracoval ako banský odborník štátnych banských správ v Moste a v Banskej Bystrici, ako zástupca riaditeľa a riaditeľ Handlovských uhoľných baní, oblastný riaditeľ podniku Bane a huty na Slovensku. Od roku 1952 prednášal v Bratislave na Katedre baníctva Baníckej fakulty SVŠT a na Katedre inžinierskej geológie Fakulty geologicko-geografických vied Prírodovedeckej fakulty UK. Bol popredným odborníkom v hlbinnom vŕtaní a inžiniersko-geologických prieskumoch.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto archív

Testovanie 9-2013

Výsledky žiakov v teste z matematiky

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Úvod

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) v školskom roku 2012/2013 realizoval piatykrát v poradí už jedenáste celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka základných škôl (ZŠ).

Testovania 9 v školskom roku 2012/2013 (T9-2013) sa zúčastnili len žiaci 9. ročníka ZŠ, okrem žiakov s mentálnym postihnutím. T9-2013 sa uskutočnilo 13. marca 2013 na ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, maďarským, ukrajinským, slovenským a maďarským, celkovo sa ho **zúčastnilo 41 791 žiakov z 1 443 základných škôl**. Testovaní boli po prvýkrát žiaci vzdelávaní od 5. ročníka ZŠ podľa dokumentu *Štátny vzdelávací program pre II. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie* (2008). Testy písalo 38 855 žiakov z 1 304 škôl s vyučovacím jazykom slovenským, 2 899 žiakov zo 124 škôl s vyučovacím jazykom maďarským a 37 žiakov z 3 škôl s vyučovacím jazykom ukrajinským. Testovania sa zúčastnilo celkovo aj 2 461 žiakov so zdravotným znevýhodnením.

NÚCEM zverejnil výsledky zúčastnených škôl na portáli Výsledky 2013, ktorý je dostupný na internete.

Test z matematiky T9-2013

Predmet matematika v nižšom sekundárnom vzdelávaní je zameraný na rozvoj matematickej kompetencie tak, ako ju formuloval Európsky parlament: „Matematická kompetencia je schopnosť rozvíjať a používať matematické myslenie na riešenie rôznych problémov v každodenných situáciách. Vychádzajúc z dobrých numerických znalostí, dôraz sa kladie na postup a aktivitu, ako aj na vedomosti. Matematická kompetencia zahŕňa na rôznych stupňoch schopnosť a ochotu používať matematické modely myslenia (logické a priestorové myslenie) a prezentácie (vzorce, modely, diagramy, grafy, tabuľky).“ (ŠVP, 2010, s. 2)

Test z matematiky meral zručnosti žiakov uplatňovať základné matematické princípy a postupy v matematickom kontexte aj v kontexte reálneho života. Žiak 9. ročníka ZŠ by mal byť schopný myslieť matematicky, chápať matematický dôkaz, komunikovať v matematickom jazyku a používať rysovacie pomôcky a kalkulačky.

Na vyriešenie **20 testových úloh** mali žiaci určený testovací čas **70 minút**, pri vypracovaní testu mohli žiaci používať: písacie a rysovacie potreby, kalkulačku, pomocné papiere A4, ktoré boli označené menom žiaka, kódom testovanej skupiny a pečiatkou školy. Na obr. 1 je graficky znázornené rozdelenie častí testu.

Položky s kontextom reálneho života (50 % testu) a matematickým kontextom boli rovnomerne zastúpené. Pri stanovení kognitívnej náročnosti položiek vychádzali autori testu z taxonómie vzdelávacích cieľov podľa B. Niemierka. Jednotlivé kognitívne úrovne boli položkami zastúpené takto: 3 položky (15 % testu) boli klasifikované na úroveň zapamätania a porozumenia, 14 položiek (70 % testu) bolo zaradených do úrovne špecifického transferu a zvyšné 3 položky zastupovali úroveň nešpecifického transferu.

Pri zostavení testu z matematiky sledovali autori tieto ciele predmetu matematika:

- osvojiť si základné matematické pojmy, vzťahy a postupy uvedené vo vzdelávacom štandarde,
- využívať pochopené a osvojené postupy a algoritmy pri riešení úloh,
- používať logické a kritické myslenie,
- čítať s porozumením súvislé texty obsahujúce čísla, závislosti a vzťahy,
- čítať s porozumením nesúvislé texty obsahujúce tabuľky, grafy a diagramy,
- interpretovať informácie z primerane náročne spracovaných zdrojov.

Obr. 1: Rozdelenie testu z matematiky

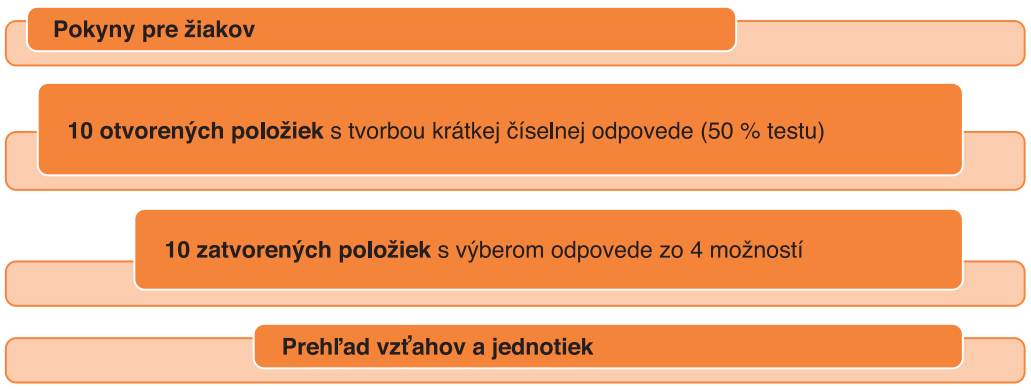

Roku 2013 sme v porovnaní s testom z matematiky T9-2012 zvýšili zastúpenie položiek, pri ktorých žiaci pracovali s grafickými prvkami (štvorcová sieť) a grafmi (stĺpcový aj kruhový diagram).

Tab. 1: Zastúpenie položiek podľa tematických okruhov v teste z matematiky T9-2013

Tematický okruh	Počet položiek	Podiel v %
Čísla, premenná, počtové výkony s číslami	5	25
Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy	5	25
Geometria a meranie	6	30
Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika, logika, dôvodenie, dôkazy	4	20

Ukážky úprav vybraných testových položiek pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

V nasledujúcej časti sme vybrali príklady jedného zadania a piatich položiek z testu z matematiky, na ktorých chceme dokumentovať úpravy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Číslo testovej položky uvádzame podľa testovej formy A (kontrolné číslo 3257).

Pre žiakov so zdravotným znevýhodnením vytvárame podmienky v celoslovenskom testovaní žiakov 9. ročníka ZŠ v SR od školského roku 2005/2006. Všetci integrovaní žiaci majú od tohto školského roku zabezpečené podmienky a upravené testovacie nástroje. Úpravy zahŕňajú formálnu a obsahovú stránku.

Formálna úprava:

- predĺženie času,
- úprava formátu testovacieho nástroja (členenie textu a zadania, zväčšenie veľkosti písma podľa individuálnych potrieb od 14 do 26, zvýraznenie kľúčových slov),
- možnosť používať kompenzačné pomôcky,
- prítomnosť osobného asistenta, špeciálneho pedagóga, tlmočníka.

Obsahová úprava:

- obsah testov zostáva porovnateľný s obsahom pre intaktných žiakov,
- výnimku tvoria zrakovo postihnutí (ZP), sluchovo postihnutí (SP), telesne postihnutí (TP) žiaci, žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou (NKS) a žiaci so špecifickými vývinovými poruchami učenia (ŠVPU), ktorí z dôvodu zmyslového postihnutia majú úlohy obsahovo upravené,
- úlohy môžu byť nahradené novými úlohami, dochádza k modifikácii úlohy, pričom je zachovaná obťažnosť a obsahová špecifikácia testu.

Položky č. 05 (obr. 2) a č. 07 (obr. 4) patria do tematického okruhu *Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy*. Pre žiakov so ŠVPU, SP, NKS sme v uvedenom texte zadania položky č. 05 zvýraznili osem slov: *Graf,*

Obr. 2: Zadanie testovej položky č. 05 pre intaktných žiakov

05

Graf znázorňuje rozdelenie počtu všetkých stromov podľa druhu, ktoré dobrovoľníci vysadili v mestskom parku. Koľko percent z celkového počtu vysadených stromov tvoria lipy?

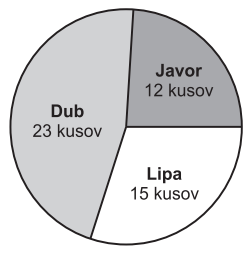

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 3: Zadanie testovej položky č. 05 upravené pre nevidiacich žiakov v Braillovom písme

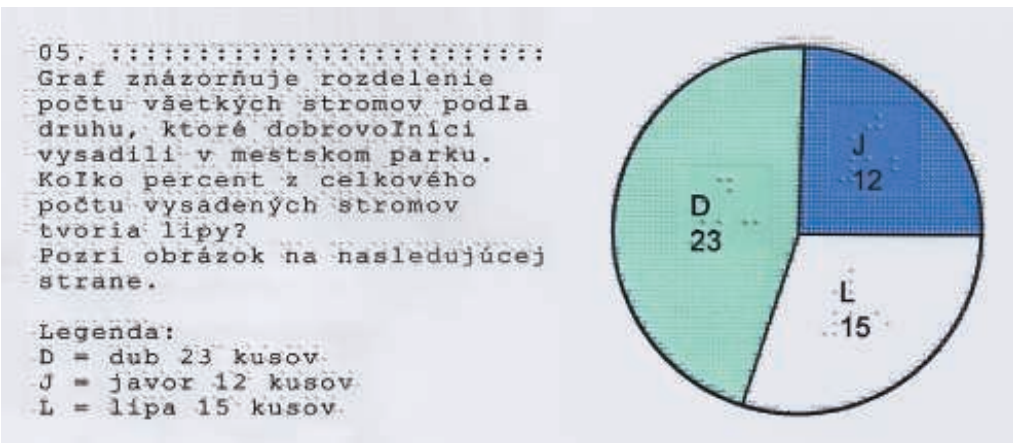

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

rozdelenie, stromov, druhu, percent, vysadených, tvoria, lipy. Cieľ úlohy sa nezmenil.

Nevidiaci žiaci mali informácie o počte vysadených stromov podľa druhu uvedené v legende grafu aj v grafe (kruhovom diagrame) samotnom (obr. 3). Pre žiakov so ŠVPU, SP, NKS sme v uvedenom texte zadania položky č. 07 zvýraznili slová: *lavičky, stojany, na, bicykle, tabuľke, ceny, s, DPH, 1, kus, v, dvoch, obchodoch, Lavičky, stojany, na, bicykle, nakupovať, spolu, v, jednom, z obchodov, rozdiel, spolu, 10, kusov, lavičiek, 5, kusov, stojanov, na, bicykle, dvoch, obchodoch, Výsledok, v, eurách*. Cieľ úlohy sa nezmenil. Nevidiaci žiaci mali dizajn tabuľky a rozdelenie informácií v tabuľke slovne opísaný v texte. Cieľ úlohy sa nezmenil.

Obr. 4: Zadanie testovej položky č. 07 pre intaktných žiakov

07

Do mestského parku plánujú zakúpiť lavičky a stojany na bicykle. V tabuľke sú uvedené ceny s DPH, za ktoré predávajú 1 kus tovaru v dvoch obchodoch. Lavičky a stojany na bicykle sa budú nakupovať spolu v jednom z obchodov.

Názov tovaru	1. obchod	2. obchod
Lavička	140,50 €	125,60 €
Stojan na bicykle	158 €	179 €

Vypočítajte **rozdiel** celkových cien spolu za 10 kusov lavičiek a 5 kusov stojanov na bicykle v týchto dvoch obchodoch. Výsledok uveďte **v eurách**.

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 5: Zadanie NAJVYŠŠIE BUDOVY (forma A – 3257) pre intaktných žiakov

Zadanie: NAJVYŠŠIE BUDOVY

Najvyššia budova sveta Burdž Dubai (Dubajská veža) v Dubaji sa stavala od roku 2004, v roku 2007 merala 555,3 metrov. V roku 2010, keď ju dokončili, merala 828 metrov.

K **zadaniu NAJVYŠŠIE BUDOVY** sa vzťahujú úlohy č. 08 a 09.

V grafe sú uvedené informácie o dvanástich najvyšších dokončených výškových budovách v Bratislave.

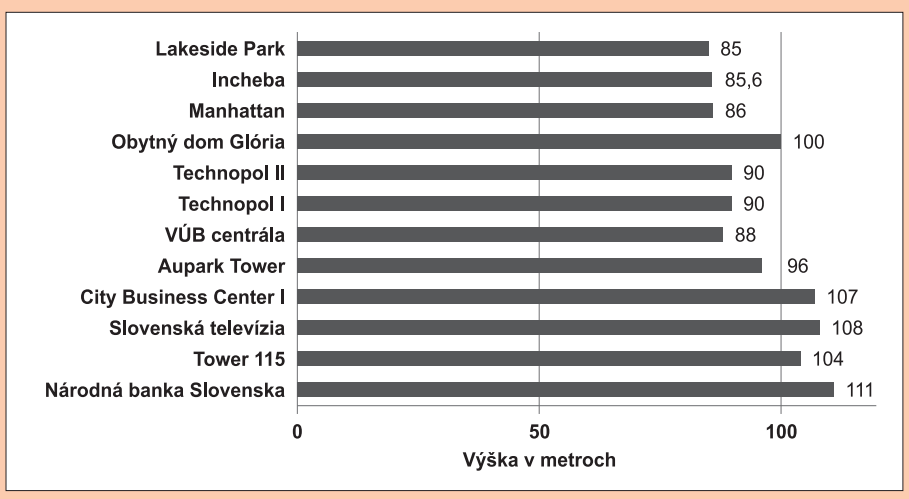

(*Zdroj*: internet, upravené)

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 6: Zadanie testovej položky č. 10 pre intaktných žiakov

10

Teleso na obrázku je zlepené z troch zhodných kociek s hranou dlhou 3 cm. Kocky sú k sebe zlepené celými stenami. Vypočítajte povrch tohto telesa **v cm²**.

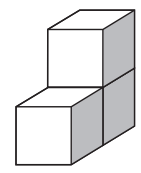

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 7: Zadanie testovej položky č. 12 pre intaktných žiakov

12

Na parkovisku stojí vedľa seba päť motoriek, každá inej farby. Biela motorka stojí na kraji, modrá nestojí vedľa červenej a ani na kraji. Zelená motorka stojí vedľa modrej. Medzi hnedou a bielou motorkou stojí presne jedna motorka. Motorky na parkovisku stoja vedľa seba v poradí:

A biela, červená, hnedá, zelená, modrá
B hnedá, modrá, zelená, červená, biela
C biela, červená, hnedá, modrá, zelená
D zelená, červená, hnedá, modrá, biela

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 8: Zadanie testovej položky č. 12 upravené pre slabozrakých žiakov

12

Na parkovisku stojí vedľa seba päť áut, každé inej značky. Dacia stojí na kraji. Mazda nestojí vedľa Seatu a ani na kraji. Fiat stojí vedľa mazdy. Medzi Kiou a daciou stojí presne jedno auto. Autá na parkovisku stoja vedľa seba v poradí:

A Dacia, Seat, Kia, Fiat, Mazda
B Kia, Mazda, Fiat, Seat, Dacia
C Dacia, Seat, Kia, Mazda, Fiat
D Fiat, Seat, Kia, Mazda, Dacia

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. ZP – veľkosť písma 18. © NÚCEM, 2013

Obr. 9: Zadanie testovej položky č. 19 pre intaktných žiakov

19

Koľko cm² je obsah trojuholníka *JAS*, ktorý je znázornený v štvorcovej sieti?

A 18 B 16 C 14 D 12

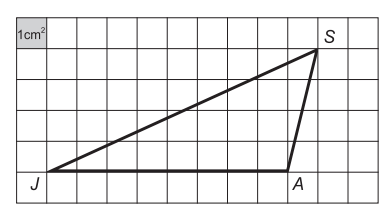

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Nevidiaci žiaci mali k upravenému stĺpcovému grafu na obr. 5 doplnenú legendu, ktorá obsahovala názvy budov označených v grafe číslami 1 – 12. Cieľ úlohy sa nezmenil.
Položka č. 10 (obr. 6) patrí do tematického okruhu *Geometria a meranie*.
Nevidiaci žiaci mali k dispozícii sieť telesa a bokorys telesa. Cieľ úlohy sa nezmenil.
Položka č. 12 (obr. 7) patrí do tematického okruhu *Logika, dôvodenie, dôkazy*.
V položke č. 12 sme pre ZP žiakov pojem motorky v slovnej úlohe nahradili pojmom/označením auto, názvy farieb motoriek (biela, červená, hnedá, zelená, modrá) sme nahradili značkami: *Dacia, Seat, Kia, Fiat, Mazda*. Cieľ úlohy sa nezmenil (obr. 8).
Položka č. 19 (obr. 9) patrí do tematického okruhu *Geometria a meranie*.

Celkové výsledky testovaných žiakov

Test bol celkovo pre testovaných žiakov stredne obťažný. Úspešnosť 90 % a viac v teste z matematiky dosiahlo 7 676 žiakov. Viac ako 90 % z nich tvorili žiaci klasifikovaní známkou výborný alebo chválitebný. Chlapci riešili test s priemernou úspešnosťou 59,2 %, dievčatá s priemernou úspešnosťou 61,0 %, tento rozdiel nebol vecne významný. Chlapci i dievčatá dosiahli v matematike porovnateľné výkony. Na základe analýzy DIF (ang. *Differential Item Functioning*) aplikujúcej IRT (ang. *Item Response Theory*, teóriu odpovede na položku) sme identifikovali položky, ktoré vykazovali mierne rozdielne fungovanie medzi položkami, ale rozdiel nebol taký významný, aby sme ich označili za položky, ktoré diskriminovali žiakov podľa pohlavia.

Tab. 2: Prehľad základných charakteristík testu z matematiky

Počet testovaných žiakov	41 774
Počet testovaných žiakov so ZZ	2 446
Priemerná úspešnosť	60,1 %
Priemerná úspešnosť – forma A	60,3 %
Priemerná úspešnosť – forma B	59,8 %
Priemerný počet bodov	12,0
Priemerná známka na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ	2,66
Reliabilita (Cronbachova alfa)	0,87

Obr. 10: Zadanie testovej položky č. 02

Vyriešte rovnicu a výsledok uveďte **v tvare desatinného čísla.**

$4 \cdot (y + 1) - 10y = 30 - y$

02

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 11: Zadanie testovej položky č. 08

Z údajov zobrazených v grafe vypočítajte priemernú výšku budov, ktoré sú vysoké viac ako 99 metrov. Výsledok uveďte **v metroch.**

08

Zdroj: Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. © NÚCEM, 2013

Obr. 12: Rozdelenie žiakov podľa úspešnosti v teste (v %)

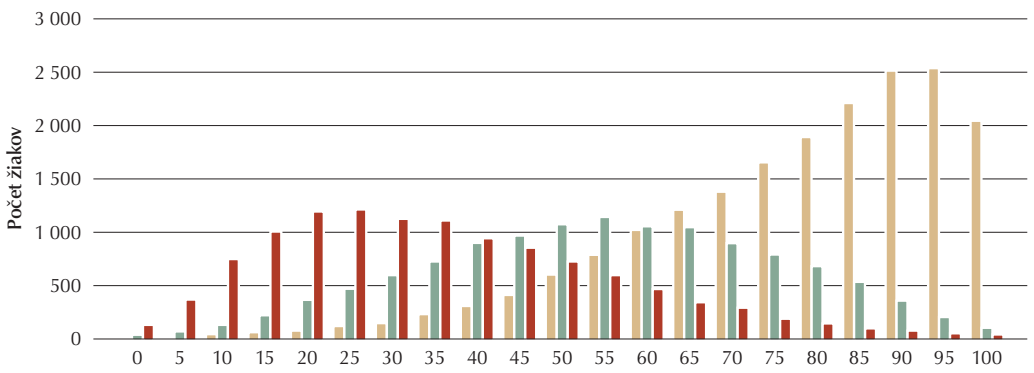

Legenda: skupina žiakov klasifikovaných známkou 1 a známkou 2, skupina žiakov klasifikovaných známkou 3, skupina žiakov klasifikovaných známkou 4 a známkou 5.

Pre **chlapcov** v porovnaní s dievčatami bola **obťažnejšia položka č. 02 (obr. 10).** Na základe analýzy odpovedí žiakov, ktorí písali testovú formu A, môžeme konštatovať, že podiel správnej odpovede (-5,2) dosiahol u chlapcov hodnotu 47,9 % a u dievčat 59,7 %. Najčastejšiu nesprávnu odpoveď (5,2) uviedlo 13,9 % chlapcov a 10,7 % dievčat.

Pre **dievčatá** bola **obťažnejšia položka č. 08** (obr. 5, kde je uvedené zadanie NAJVYŠŠIE BUDOVY, a obr. 11). Na základe analýzy odpovedí žiakov, ktorí písali testovú formu A, môžeme konštatovať, že podiel správnych odpovedí dosiahol u chlapcov hodnotu 73,7 % a u dievčat 70,1 %. Najčastejšiu nesprávnu odpoveď (530) uviedlo 6,7 % chlapcov a 8,9 % dievčat.

Výsledky žiakov v teste z matematiky T9-2013 podľa známky

Výsledky žiakov (priemerná úspešnosť v %) v teste z matematiky sú primerané ich známke na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ (tab. 3).

Výsledky žiakov z jednotlivých okresov SR sme analyzovali podľa známky, ktorou boli žiaci klasifikovaní na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky (tab. 4 – 11). Následne sme zisťovali významnosť rozdielu medzi úspešnosťou žiakov klasifikovaných známkou výborný oproti priemernej úspešnosti žiakov klasifikovaných známkou výborný na národnej úrovni. Interpretovali sme stredne a silne vecne významné rozdiely.

Medzi žiakmi klasifikovanými známkou **výborný** v SR najvyššiu úspešnosť dosiahli žiaci z okresu **Bytča** (92,2 %) v Žilinskom kraji, najnižšiu úspešnosť dosiahli v teste z matematiky žiaci z okresu **Poltár** (74,8 %) v Banskobystrickom kraji. V oboch uvedených okresoch bol rozdiel oproti priemernej úspešnosti žiakov klasifikovaných známkou výborný v SR (86,3 %) silne vecne významný.

V skupine žiakov klasifikovaných známkou **chválitebný** v SR najvyššiu úspešnosť dosiahli žiaci z okresu **Bánovce nad Bebravou** (80,3 %) v Trenčianskom kraji, rozdiel bol oproti priemernej úspešnosti žiakov klasifikovaných známkou chválitebný v SR stredne vecne významný. Najnižšiu úspešnosť dosiahli v teste z matematiky žiaci z okresu **Poltár** (57,9 %), rozdiel bol oproti priemeru (72,9 %) silne vecne významný.

Žiaci z okresu **Levoča** (40,2 %) v Prešovskom kraji dosiahli v teste z matematiky medzi žiakmi klasifikovanými známkou **dobrý** v SR najnižšiu úspešnosť, rozdiel oproti priemernej úspešnosti žiakov klasifikovaných známkou dobrý v SR bol silne vecne významný, naopak, najvyššiu úspešnosť dosiahli žiaci z okresu **Bratislava I** (65,4 %), rozdiel bol oproti priemeru (55,2 %) stredne vecne významný.

Najvyššiu úspešnosť v teste z matematiky v skupine žiakov klasifikovaných známkou **dostatočný** v SR dosiahli žiaci z okresu **Bratislava I** (47,2 %) a najnižšiu úspešnosť žiaci z okresu **Gelnica** (21,0 %) v Košickom kraji.

V Bratislavskom kraji výsledky v teste z matematiky štatisticky významne **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou:

- **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okr. **Bratislava I** a **Bratislava IV** (90,4 %),
- **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresu **Bratislava IV** (78,3 %),
- **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresov **Bratislava I** (65,4 %) a **Bratislava IV** (63,9 %).

V Trnavskom kraji výsledky štatisticky významne **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou:

- **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresu **Skalica** (78,8 %),
- **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresu **Skalica** (47,7 %).

V Trenčianskom kraji výsledky štatisticky významne **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou:

- **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresov **Bánovce nad Bebravou** (91,0 %) a **Trenčín** (91,3 %),
- **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresov **Bánovce nad Bebravou** (80,3 %) a **Trenčín** (79,5 %).

Tab. 3: Výsledky žiakov v teste z matematiky podľa známky

Známka	1	2	3	4	5	Neuvedená
Počet žiakov	7 505	11 250	11 840	10 151	970	58
Podiel žiakov v %	18,0	26,9	28,3	24,3	2,3	0,1
Priemerná úspešnosť v teste	86,3 %	72,9 %	55,2 %	35,6 %	25,1 %	46,2 %

Tab. 4: Výsledky žiakov Bratislavského kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Bratislavského kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Bratislava I	32	63	73	37	5	89,8	77,3	65,4	47,2	39,0
Bratislava II	61	125	145	113	11	84,3	73,2	58,9	37,2	25,5
Bratislava III	45	80	82	70	11	85,0	75,2	59,3	42,1	25,9
Bratislava IV	52	107	105	83	8	90,4	78,3	63,9	44,9	31,9
Bratislava V	46	92	122	119	5	86,8	68,8	54,0	31,6	26,0
Malacky	73	134	164	128	13	85,1	69,8	53,8	33,0	31,5
Pezinok	71	110	131	97	17	87,4	72,6	57,0	40,4	29,1
Senec	92	115	104	73	3	85,2	70,8	50,3	34,5	28,3

Tab. 5: Výsledky žiakov Trnavského kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Trnavského kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Dunajská Streda	183	199	235	296	18	87,8	69,8	56,5	45,5	36,4
Galanta	145	172	229	190	11	81,7	67,2	52,1	35,2	29,5
Hlohovec	50	106	107	83	15	86,7	77,5	59,8	40,8	30,7
Piešťany	103	134	98	90	12	87,3	74,1	55,8	38,6	20,8
Senica	83	146	129	124	17	83,1	75,1	58,0	41,1	21,8
Skalica	78	121	109	86	8	78,8	68,8	47,7	31,7	21,3
Trnava	173	298	268	185	19	85,9	74,4	56,5	36,7	30,8

Tab. 6: Výsledky žiakov Trenčianskeho kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Trenčianskeho kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Bánovce nad Bebravou	50	117	74	75	3	91,0	80,3	58,2	37,5	38,3
Ilava	79	130	135	117	15	88,2	73,3	56,7	36,2	23,0
Myjava	18	65	60	60	9	87,2	75,4	57,2	37,7	31,1
Nové Mesto nad Váhom	87	136	124	103	10	87,6	73,8	58,0	39,4	35,0
Partizánske	43	102	94	90	3	88,1	72,3	56,4	40,6	25,0
Považská Bystrica	142	183	164	88	6	87,1	74,4	55,0	33,8	19,2
Prievidza	162	274	300	280	34	89,0	75,6	60,4	39,4	26,0
Púchov	85	121	105	81	7	83,9	71,1	49,4	34,2	12,9
Trenčín	137	257	254	167	22	91,3	79,5	60,5	39,5	26,1

Tab. 7: Výsledky žiakov Nitrianskeho kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Nitrianskeho kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Komárno	135	206	206	226	23	86,5	71,6	52,2	33,2	33,0
Levice	165	241	271	216	18	86,0	73,4	53,9	35,0	19,2
Nitra	257	419	327	276	20	85,2	71,8	55,6	35,0	26,3
Nové Zámky	204	292	291	219	24	84,2	69,9	54,9	34,5	21,9
Šaľa	99	106	112	111	8	83,9	69,3	51,7	34,6	20,0
Topoľčany	133	172	173	134	1	82,9	70,8	50,1	30,2	55,0
Zlaté Moravce	47	80	96	91	12	84,4	68,9	53,8	31,6	22,9

Tab. 8: Výsledky žiakov Žilinského kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Žilinského kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Bytča	32	102	113	103	1	92,2	73,8	54,6	40,5	55,0
Čadca	158	289	283	249	12	85,7	74,0	56,9	37,9	22,5
Dolný Kubín	65	118	99	82	3	86,4	76,7	57,0	36,2	25,0
Kysucké Nové Mesto	64	99	98	79	9	88,4	75,7	61,5	46,0	45,0
Liptovský Mikuláš	97	158	162	116	5	85,9	70,9	51,1	30,9	29,0
Martin	70	164	227	193	26	87,9	74,8	59,8	38,5	28,5
Námestovo	139	218	283	251	17	87,4	77,0	60,2	39,6	32,4
Ružomberok	96	179	153	97	11	87,6	73,9	57,5	36,6	28,6
Turčianske Teplice	12	26	37	26	0	88,3	72,9	55,0	39,0	•
Tvrdošín	61	94	135	72	4	89,8	79,5	63,4	45,8	30,0
Žilina	287	383	429	287	20	89,1	74,5	57,9	39,8	34,3

Tab. 9: Výsledky žiakov Banskobystrického kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Banskobystrického kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Banská Bystrica	131	188	212	165	16	87,0	76,1	56,0	35,2	25,3
Banská Štiavnica	27	45	31	29	7	87,4	74,9	56,3	33,6	32,1
Brezno	87	115	120	109	13	88,2	72,3	56,9	34,4	26,9
Detva	56	68	79	77	13	87,6	74,3	55,3	37,3	23,8
Krupina	31	52	62	42	13	82,6	65,7	43,6	29,3	21,2
Lučenec	75	115	154	160	29	87,3	68,6	49,6	35,1	22,2
Poltár	33	43	51	28	10	74,8	57,9	41,4	24,1	21,5
Revúca	39	69	109	101	19	87,8	71,5	51,4	34,8	28,4
Rimavská Sobota	76	98	139	164	41	79,9	61,6	50,5	32,8	26,6
Veľký Krtíš	41	68	73	96	20	80,5	63,1	44,3	27,7	22,0
Zvolen	107	154	148	91	3	87,7	73,8	56,1	35,8	38,3
Žarnovica	35	53	63	64	2	84,4	71,1	49,9	33,4	15,0
Žiar nad Hronom	61	101	78	80	4	82,0	65,3	52,5	37,9	20,0

Tab. 10: Výsledky žiakov Prešovského kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Prešovského kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Bardejov	146	227	234	147	9	86,7	70,7	52,6	33,6	14,4
Humenné	102	143	143	130	12	90,2	75,8	58,3	40,7	25,8
Kežmarok	109	158	188	200	13	89,3	69,2	53,8	30,7	20,0
Levoča	56	63	81	93	9	77,1	65,1	40,2	25,5	13,9
Medzilaborce	17	25	27	21	2	80,6	64,2	47,6	23,6	12,5
Poprad	164	232	224	192	16	88,5	74,9	58,9	37,7	25,9
Prešov	266	333	397	301	18	88,8	75,8	58,3	37,6	26,7
Sabinov	116	172	155	162	4	84,3	73,6	54,0	32,5	26,3
Snina	67	97	82	73	6	85,1	72,5	55,8	37,5	31,7
Stará Ľubovňa	133	154	144	130	9	87,7	73,2	54,4	33,8	31,7
Stropkov	53	55	45	36	6	84,1	73,7	57,3	36,3	32,5
Svidník	51	82	95	86	8	88,1	73,2	58,4	43,1	7,5
Vranov nad Topľou	114	158	215	249	20	86,7	72,6	53,0	29,3	20,0

Tab. 11: Výsledky žiakov Košického kraja v teste z matematiky podľa okresov a známky

Okresy Košického kraja	Počet žiakov podľa známky					Priemerná úspešnosť v teste v % podľa známky				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Gelnica	47	57	64	89	4	78,1	58,1	43,2	21,0	11,3
Košice I	86	162	110	72	4	91,6	79,1	58,1	32,2	12,5
Košice II	120	168	114	95	6	91,0	72,9	50,2	36,8	33,3
Košice III	44	52	54	38	2	90,8	73,2	54,4	37,4	25,0
Košice IV	83	117	135	96	10	86,1	72,5	51,4	31,4	18,5
Košice-okolie	157	192	232	191	24	82,6	67,8	45,9	28,4	16,7
Michalovce	179	223	212	214	9	87,7	75,5	54,6	32,9	25,0
Rožňava	51	82	120	168	15	86,6	68,2	52,5	31,9	25,0
Sobrance	58	34	32	37	2	80,2	69,9	48,1	29,2	25,0
Spišská Nová Ves	131	180	250	238	32	87,5	78,0	61,7	35,7	20,5
Trebišov	145	182	262	224	44	78,5	66,6	48,0	28,1	14,2

Výsledky vybraných skupín žiakov podľa známky z jednotlivých okresov Nitrianskeho kraja boli na úrovni národného priemeru alebo miera vecnej významnosti rozdielu bola veľmi mierna alebo mierna.

V Žilinskom kraji výsledky štatisticky významne **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou:

- **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okr. **Bytča** (92,2 %) a **Tvrdošín** (89,8 %),
- **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresu **Tvrdošín** (79,5 %),
- **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresu **Tvrdošín** (63,4 %).

V Banskobystrickom kraji výsledky štatisticky významne **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou:

- **výborný** (86,3 %) dosiahli na strednej až silnej úrovni vecnej významnosti žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresov **Veľký Krtíš** (80,5 %), **Rimavská Sobota** (79,9 %) a **Poltár** (74,8 %),
- **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresov **Krupina** (65,7 %), **Žiar nad Hronom** (65,3 %), **Veľký Krtíš** (63,1 %), **Rimavská Sobota** (61,6 %) a **Poltár** (57,9 %),
- **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresov **Krupina** (43,6 %), **Veľký Krtíš** (44,3 %) a **Poltár** (41,4 %).

V Prešovskom kraji výsledky štatisticky významne:

- **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresu **Humenné** (90,2 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresu **Levoča** (77,1 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresov **Levoča** (65,1 %) a **Medzilaborce** (64,2 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresov **Medzilaborce** (47,6 %) a **Levoča** (40,2 %).

V Košickom kraji výsledky štatisticky významne:

- **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresov **Košice I** (91,6 %), **Košice II** (91,0 %), **Košice III** (90,8 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **výborný** (86,3 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou výborný z okresov **Gelnica** (78,1 %), **Sobrance** (80,2 %) a **Trebišov** (78,5 %),
- **lepšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresu **Košice I** (79,1 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **chválitebný** (72,9 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou chválitebný z okresu **Gelnica** (58,1 %),
- **horšie** ako priemerná úspešnosť žiakov klasifikovaných v SR na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ z matematiky známkou **dobrý** (55,2 %) dosiahli žiaci klasifikovaní známkou dobrý z okresov **Gelnica** (43,2 %), **Košice-okolie** (45,9 %) a **Trebišov** (48,0 %).

Najobťažnejšia testová položka

Medzi najobťažnejšie položky v teste z matematiky T9-2013 patrila položka č. 10. Autori a zostavovatelia testu zaradili položku do 3. kognitívnej úrovne (nešpecifický transfer). K zaradeniu položky č. 10 (pozri obr. 6) do testu viedli autorov tieto požiadavky uvedené v štátnom vzdelávacom programe: *Obrazy kvádra a kocky vo voľnom rovnobežnom premietaní, Telesá zložené z kvádrov a kociek, ich znázorňovanie, úlohy na rozvoj priestorovej predstavivosti, Povrch kvádra a kocky* (*ŠVP Matematika ISCED 2*, 2010, s. 26).

Položka č. 10 bola pre žiakov ťažká, mala vysokú rozlišovaciu schopnosť (84,8 %) a súvisela s ostatnými položkami v teste (korelácia položky so zvyšnými v teste dosiahla hodnotu 0,57).

Očakávané žiacke riešenie malo obsahovať informáciu o tom, že steny telesa tvorí 14 štvorcov, obsah jedného z nich je 9 cm². Správnu odpoveď uviedla len tretina testovaných žiakov (tab. 12).

Analýzou žiackych riešení sa potvrdil predpoklad, že žiaci sa snažia aplikovať vzorec pre **povrch kocky** na teleso zložené z kociek bez porozumenia. To dokumentuje aj najčastejšia chybná žiacka odpoveď (162 cm²). Nesprávnu odpoveď 162 cm² uvádzali žiaci, ktorí vypočítali povrch 3 kociek, nesprávnu odpoveď 54 cm² uvádzali žiaci, ktorí vypočítali povrch 1 kocky, nesprávnu odpoveď 27 uvádzali žiaci, ktorí vypočítali objem 1 kocky (obr. 13).

Testovú položku sme vyvíjali, upravovali a overovali od roku 2011, psychometrické vlastnosti sme vyhodnocovali v pilotnom testovaní roku 2011 a 2012. Počet kociek v stavbe sme redukovali (obr. 14) pre vysokú obťažnosť položky (podiel správnych odpovedí v pilotných testovaniach 14 – 18 %) a neriešenosť (16 – 24 %).

Tab. 12: Odpovede žiakov na testovú položku č. 10 (forma A – 3257)

Podiel žiakov v %							
Správna	Nesprávna					Iné nesprávne	Vynechaná
126	162	54	27	108	135		
33,6	14,5	6,6	3,9	3,8	3,3	27,4	6,9

Obr. 13: Dve ukážky riešenia testovej položky č. 10 (forma A – 3257)

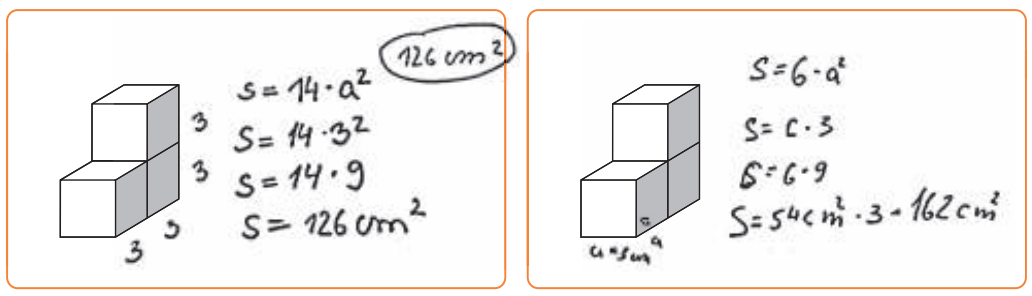

Tab. 13: Odpovede žiakov na testovú položku č. 10 podľa známky na polročnom vysvedčení v 9. ročníku ZŠ

Známka	1	2	3	4	5
Podiel žiakov v %, ktorí uviedli správnu odpoveď	69,7	44,5	22,7	9,4	5,0

Obr. 14: Zmeny v stavbe z kociek dokumentujúce vývoj testovej položky č. 10 (forma A – 3257)

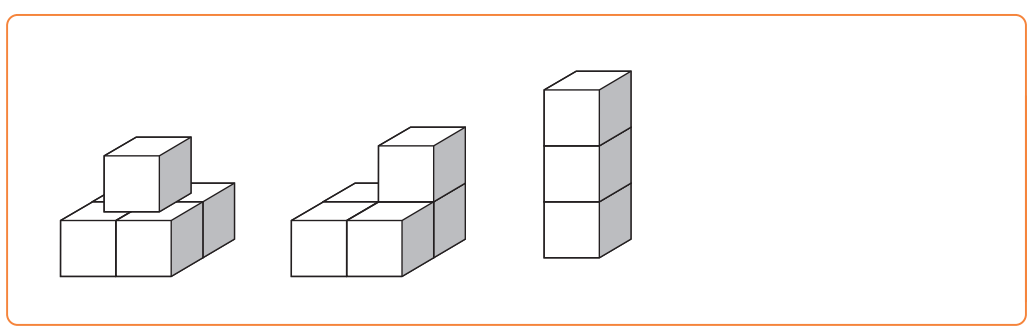

Zmeny v špecifikácii testu z matematiky pre Testovanie 9-2014

NÚCEM zverejnil dokument *Špecifikácia testu z matematiky pre celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ v školskom roku 2013/2014* (jún 2013), z ktorého pre testovanie žiakov z matematiky vyplývajú nasledujúce zmeny. Na základe výsledkov pilotných testovaní sme zmenili testovací čas zo 70 minút z roku 2013 na **60 minút roku 2014**.

Zastúpenie položiek podľa testovaných oblastí:

- Čísla, premenná a počtové výkony s číslami: 4 – 5 položiek,
- Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy: 4 – 5 položiek,
- Geometria a meranie: 4 – 5 položiek,
- Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika: 3 – 4 položky,
- Logika, dôvodenie, dôkazy: 1 – 2 položky.

Z 9. ročníka ZŠ **plánujeme** testovať obsah učiva v rámci tematických celkov: *Mocniny a odmocniny, zápis veľkých čísel, Riešenie lineárnych rovníc a nerovníc s jednou neznámou*. Do pilotných testovaní bude zaradené učivo z tematických celkov: *Pytagorova veta, Niektoré ďalšie telesá, ich objem a povrch*.

Záver

Žiaci pri výstupe zo ZŠ **zvládli na očakávanej úrovni** aplikáciu osvojených algoritmov pri riešení bežnej úlohy na percentá a pri výpočte aritmetického priemeru. Žiaci čítali s porozumením nesúvislé texty obsahujúce diagramy **z primerane náročne** spracovaných zdrojov. Efektívne použitie kalkulačky pri výpočtoch a plánovanie stratégie riešenia zostáva na **priemernej úrovni**.

U žiakov naďalej **pretrvávajú problémy** s analýzou obrázkov v testových úlohách z geometrie – nedokážu pohotovo rozložiť celok na podstatné časti, určovať ich vzájomné vzťahy, a s matematizovaním textu zadania slovnej úlohy – nevedia vyčleniť podstatné číselné údaje a analyzovať vzťahy medzi nimi.

Predpokladom úspešného riešenia testových položiek z matematiky je rozvinutá schopnosť čítať text s porozumením. Našim žiakom chýba schopnosť vizualizovať si v ňom objekty a vzťahy medzi nimi, čo sa prejavilo najmä v testových úlohách z geometrie. Riešenie vidíme vo výraznejšom prepojení geometrie s reálnym životom, zvýšenej frekvencii používania pojmov súvisiacich s geometriou, čo sa vo vyučovaní môže realizovať pomocou medzipredmetových vzťahov (Brincková, 2002, str. 4).

Učiteľ matematiky má uprednostniť stratégie výučby založené na princípe objavovania, skúmania a konštruovania, odbúrať odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe s dôrazom na ich pamäťové osvojovanie, verbálne metódy a frontálnu organizáciu. Odporúčame vyvážene hodnotiť osvojené vedomosti, zručnosti na jednej strane a porozumenie elementárnej matematike na strane druhej, využívať matematiku tvorivo a kriticky pri riešení problémov bežného života.

Na hodinách matematiky je potrebné venovať primeranú pozornosť matematizovaniu slovných úloh aritmetických, algebrických, geometrických, kombinatorických i štatistických. Systematicky viesť žiakov k vykonaniu skúšky správnosti, odhadom výsledkov a efektívnemu používaniu kalkulačky pri výpočtoch. Naučiť žiakov plánovať stratégiu riešenia úloh vyžadujúcich prepojenie rôznych tematických celkov. U chlapcov odporúčame viac precvičovať učivo zamerané na úpravy výrazov, riešenie rovníc, aplikáciu trojčlenky.

Poďakovanie

Ďakujeme riaditeľom vybraných základných škôl za poskytnutie testov z matematiky a pomocných papierov na analýzu žiackych riešení.

Literatúra:

BRINCKOVÁ, J.: *Zbierka úloh z geometrie s využitím medzipredmetových vzťahov*. Banská Bystrica: MPC 2002. 48 s. ISBN 80-8041-421-1.

KURAJOVÁ STOPKOVÁ, J., HAJDÚK, M.: *Správa zo štatistického spracovania testu z matematiky T9-2013 použitím metód klasickej teórie testov (CTT) a teórie odpovede na položku IRT*. Bratislava: NÚCEM 2013.

KURAJOVÁ STOPKOVÁ, J., KOŠINÁROVÁ, T., HAJDÚK, M. Testovanie 9-2013, Test z matematiky. [prednáška]. Bratislava: NÚCEM 16. júl 2013.

POLGÁRYOVÁ, E., KOŠINÁROVÁ, T. (zost.). *Testovanie 9-2013 – priebeh, výsledky a analýzy. Výskumná správa*. Bratislava: NÚCEM 2013.

Špecifikácia testu z matematiky pre celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ v školskom roku 2013/2014. Bratislava: NÚCEM 2013.

Štátny vzdelávací program pre II. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav 2008.

Štátny vzdelávací program. Matematika (Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami). Príloha ISCED 2. Bratislava: Štátny pedagogický ústav 2010.

Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2013. Bratislava: NÚCEM 2013.

Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2013. ZP – veľkosť písma 18. Bratislava: NÚCEM 2013.

Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2013. VPU, SP, NKS – 2. skupina obmedzenia. Bratislava: NÚCEM 2013.

Test z matematiky. Testová forma A. Kontrolné číslo 3257. Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ T9-2013 (test prepísaný do Braillovho písma). Bratislava: NÚCEM 2013.

Autorský kolektív:
Mgr. Tatiana KOŠINÁROVÁ, PaedDr. Janka KURAJOVÁ STOPKOVÁ, PhD., Mgr. Eva POLGÁRYOVÁ, PhD., NÚCEM Bratislava
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Správa o stave bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych javov

v správaní žiakov v strednej odbornej škole v školskom roku 2012/2013 v SR

Úloha bola sledovaná v 24 stredných odborných školách (ďalej „SOŠ“), z nich bolo 7 súkromných, 1 kontrolovaný subjekt bol s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe zistení z dotazníkov zadávaných riaditeľovi školy, žiakom školy (834 respondentov, z nich bolo 469 chlapcov, 365 dievčat) a členom žiackej školskej rady (ustanovená v 20 školách – 126 respondentov), z rozhovorov a z dokumentácie školy.

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní boli súčasťou školských vzdelávacích programov. Školy ich rozpracovali v školských poriadkoch, interných smerniciach, zaradili ich do plánov práce (školy, výchovného poradcu, koordinátora prevencie, triednych učiteľov), do pracovných poriadkov. Školské poriadky vychádzali zo všeobecne záväzných právnych predpisov, okrem stanovených pravidiel slušného správania mali väčšinou zadefinované aj sankcie za ich porušenie a tiež určené povinnosti oznamovať náznaky šikanovania. V niektorých subjektoch sa vyskytli nedostatky (nezapracovanie podmienok na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov a ich ochrany pred sociálnopatologickými javmi; neuvedenie práv a povinností zákonných zástupcov; neustanovenie pravidiel vzájomných vzťahov medzi žiakom a učiteľom; neprerokovanie v rade školy). Žiaci boli oboznámení s obsahom školského poriadku na začiatku školského roka. Svojimi vyjadreniami v dotazníkoch iba 53 % respondentov potvrdilo zahrnutie problematiky nevhodného správania v uvedenom dokumente, 40 % si nevedelo spomenúť na konkrétne práva a povinnosti súvisiace s problémom násilia v školskom prostredí. Táto skutočnosť môže poukazovať na nepozornosť žiakov pri oboznamovaní sa s ním, eventuálne naznačovať menej dôsledne realizovanú informovanosť o náležitostiach školského poriadku pedagógmi. Pozitívne sa o začlenení sledovanej tematiky vyjadrilo 79 % členov žiackej školskej rady (ďalej „ŽŠR“), ktorí zároveň vyslovili súhlas s nastavenými zásadami prevencie. Hodnotili aj mieru zapracovanosti svojich návrhov a námetov v školskom poriadku, pričom 50 % konštatovalo úplnú spokojnosť, 32 % uviedlo ich čiastočnú akceptáciu. Pri riešení problémov so správaním 43 % členov ŽŠR spolupracovalo s koordinátorom prevencie. V rozhovoroch špecifikovali formu tejto činnosti prevažne ako konkrétnu pomoc pri organizovaní rôznych preventívnych aktivít a podujatí. Vzhľadom na to, že 35 % nevedelo, kto funkciu koordinátora zastáva, je žiaduce s cieľom zefektívnenia spolupráce zvýšiť informovanosť žiakov. Z rozhovorov so zástupcami ŽŠR, s riaditeľmi škôl a koordinátormi prevencie vyplynulo, že na stretnutiach s vedením školy rokovali o témach, ktoré sa zväčša zameriavali na skvalitnenie priestorových a materiálnych podmienok vyučovacieho procesu. Požiadavky dodržiavania bezpečnostných pravidiel upravovali **prevádzkové poriadky** v odborných učebniach, v telocvičniach i v dielenských priestoroch. Väčšina škôl sústredila pozornosť aj zamedzeniu možného nebezpečenstva súvisiaceho s praktickým vyučovaním.

Graf 1: Podujatia preventívneho charakteru, ktorých sa zúčastnili žiaci

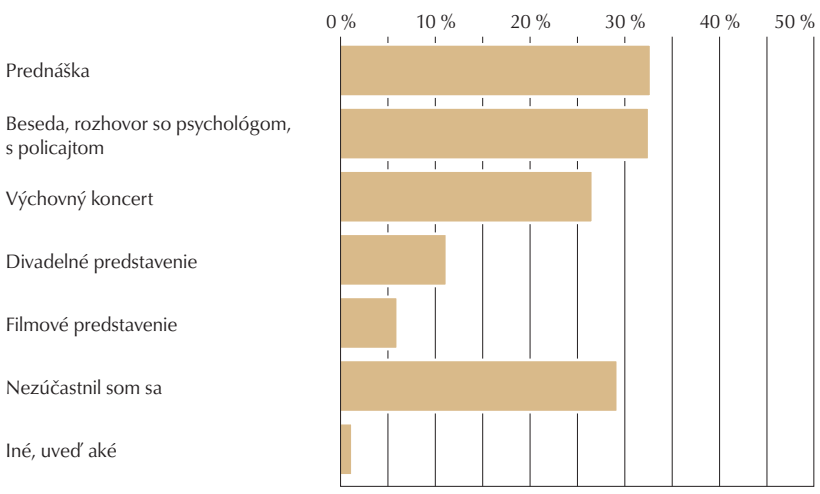

Graf 2: Ako hodnotíš navštívené preventívne podujatia?

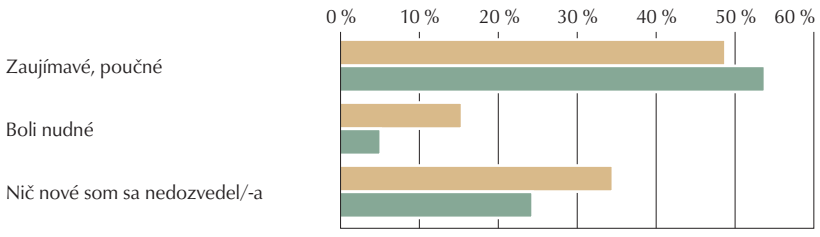

Legenda: chlapci, dievčatá.

Na posilnenie zdravého telesného i duševného vývoja žiakov a na vylúčenie rizikového správania orientovali školy **záujmovú činnosť**, s výrazným zastúpením športových krúžkov.

Na podporu **prevencie** uskutočnili množstvo **rôznorodých podujatí**, nie vždy s uspokojivým konečným efektom. Preferovali prednášky a besedy organizované prevažne v spolupráci so zamestnancami centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej „CPPPaP“), s príslušníkmi polície, s protidrogovými aktivistami. Pri plánovaní aktivít koordinátori prevencie priebežne využívali možnosť výberu z aktuálnej ponuky rôznych preventívnych programov, akcií a výchovných koncertov, ktoré boli školám ponúkané. Pozitívnym zistením bolo realizovanie aktivít, ktoré sa zameriavali nielen na poskytovanie informácií v oblasti výskytu a prevencie sociálnopatologických javov, ale aj na praktické cvičenia a tréningy. Pomocou nich mohli žiaci zážitkovými formami získať užitočné rady a skúsenosti a tiež nové sociálne kompetencie, postoje, návyky a zručnosti. Posilnenie osobnostného, sociálneho a kultúrneho rozvoja žiakov podporili viaceré školské programy. Primeraný priestor na využitie vhodných prezentácií a interaktívnych činností poskytol Deň prevencie. Uskutočnenie podujatí preventívneho charakteru potvrdili aj žiaci. Neúčasť 29 % opýtaných na uvedených podujatiach poukazuje na rozdielnu mieru pozornosti, ktorú im školy venovali (graf 1).

Z pohľadu respondentov aktivity zaujali 54 % dievčat a 49 % chlapcov. Kritické stanovisko k obsahu vyjadrilo asi 36 % chlapcov, dievčatá ich hodnotili miernejšie. Časť opýtaných odpoveď neposkytla (graf 2).

K odhaľovaniu negatívnych prejavov v správaní žiakov prispievalo podľa vyjadrenia 95 % riaditeľov **monitorovanie** ich správania. Na tento účel využívali dôsledné sledovanie žiakov na vyučovaní i na mimoškolských akciách, rozhovory žiakov s triednymi učiteľmi. Systematický monitoring sociálnej klímy v triedach prostredníctvom dotazníkov sa uskutočňoval v menšom počte škôl. Subjekty, ktoré ho uskutočňovali, sa zväčša v spolupráci s CPPPaP podieľali na jej diagnostike a vyhodnocovaní. V prípade negatívnych zistení prijímali potrebné opatrenia, s ktorými operatívne oboznámili aj rodičov. K včasnému odhaleniu nevhodného správania a k zlepšeniu disciplíny pomohlo v niektorých školách nainštalovanie kamerového systému, zriadenie schránok dôvery. Vyskytujúcimi výchovnými problémami sa školy zaoberali na zasadnutiach pedagogickej rady. K najčastejším patrilo nevhodné správanie sa žiakov na vyučovaní a nerešpektovanie pokynov učiteľa. Výrazné zastúpenie mala neospravedlnená absencia a únikové tendencie žiakov z vyučovania. Medzi školami boli aj také, ktoré príčiny neprimeraného správania žiakov neanalyzovali a nepodnikli ani kroky na jeho odstránenie (graf 3).

Pri posudzovaní správania si značná časť oslovených uvedomila skutočnosť, že vystupovanie spolužiakov na vyučovacích hodinách bolo nevhodné, poukázali na hlasné pokrikovanie, na odvrávanie učiteľovi a na iné prejavy nedisciplinovanosti, čo sa odrazilo v negatívnom dopade na efektivitu interakcie učiteľ – žiak (graf 4).

Podľa názoru 57 % opýtaných žiakov a 81 % členov ŽŠR volili učitelia primeraný spôsob na udržanie disciplíny. Za najfrekventovanejšie príčiny nedisciplinovanosti označili nedostatočný rešpekt žiakov voči učiteľom a málo zaujímavé vyučovacie hodiny (graf 5).

Realizovanú preventívnu činnosť negatívnych prejavov v správaní žiakov, usmerňovanú zväčša koordinátormi prevencie, považovali riaditelia škôl (s výnimkou 5) za dostatočne účinnú. Slabší efekt prijatých opatrení na zamedzenie výskytu šikanovania a iných sociálnopatologických javov pripisovali nepriaznivému vplyvu okolitého prostredia a kamarátov, výberu menej vhodných foriem a metód práce eliminujúcich rizikové správanie, organizovaniu podujatí, o ktoré žiaci javia menší záujem. Kritické vyjadrenie žiakov signalizovalo systémové nedostatky a obmedzenú preventívnu činnosť zo strany školy. Vedenie kontrolovaného subjektu si problém uvedomilo, na uvedenú ne-

priaznivú situáciu reagovalo zmenou koordinátora prevencie.

Napriek vynaloženému úsiliu zamedziť šikanovaniu a iným prejavom agresívneho správania sa s ním priamo v škole stretlo 7 % žiakov, pričom za najčastejších aktérov označili svojich spolužiakov. Vyšší podiel (44 %) tvorili žiaci, ktorí boli svedkami šikanovania niekoho iného. Približne v rovnakom zastúpení ho chlapci i dievčatá postrehli najmä počas prestávok (grafy 6 a 7).

V prejavoch šikanovania prevažovali podľa riaditeľov psychické útoky, čo potvrdili najmä dievčatá. Medzi chlapcami bolo častejšie fyzické napadnutie (graf 8).

S negatívnymi skúsenosťami sa dievčatá zverili najmä rodičom alebo priateľke, chlapci boli otvorenejší ku spolužiakom a k priateľom. Pomerne malá miera dôvery, ktorú prejavili koordinátorovi prevencie alebo výchovnému poradcovi, poukazuje na nedostatky vo vzájomnej komunikácii (graf 9).

Z hľadiska prevencie je potrebné zo strany škôl nezanedbávať osvetu v pedagogických kolektívoch, pôsobiť preventívne i na rodičov. S týmto zámerom organizovali **vzdelávanie pedagogických zamestnancov** prednáškovou formou zväčša na pracovných poradách. Sociálnopsychologický výcvik, zameraný v jednom subjekte na zvládanie záťažových situácií vo vzťahu učiteľ – žiak a na efektívnu pedagogickú komunikáciu, prispel k získaniu potrebných informácií a k oboznámeniu sa s postupmi podnetného pôsobenia na žiakov. Koordinátori prevencie zabezpečili pre kolegov vhodný metodický materiál z rôznych školení alebo seminárov, ktoré absolvovali. Negatívnym zistením bolo, že niektoré školy žiadne aktivity nezabezpečili.

Zákonní zástupcovia žiakov boli na rodičovských združeniach oboznámení s preventívnymi opatreniami prostredníctvom triednych učiteľov, koordinátorov alebo výchovných poradcov, ojedinele usporiadali školy prednášky s odborníkmi. Slabšiu informovanosť rodičov zdôvodňovali nízkou účasťou na triednych aktívoch, nezáujmom o výchovno-vzdelávacie problémy svojich detí. Uvedený prístup sa odzrkadlil aj v spoločnom postupe po odhalení rizikového správania. Mnohí rodičia v osobnom pohovore prejavili ústretovosť pri riešení nepriaznivej situácie. Boli však aj takí, s ktorými spolupráca nebola dostatočne konštruktívna alebo na výzvu školy vôbec nereagovali.

Graf 3: Výchovné problémy žiakov, ktorými sa na zasadnutiach zaoberali pedagogické rady

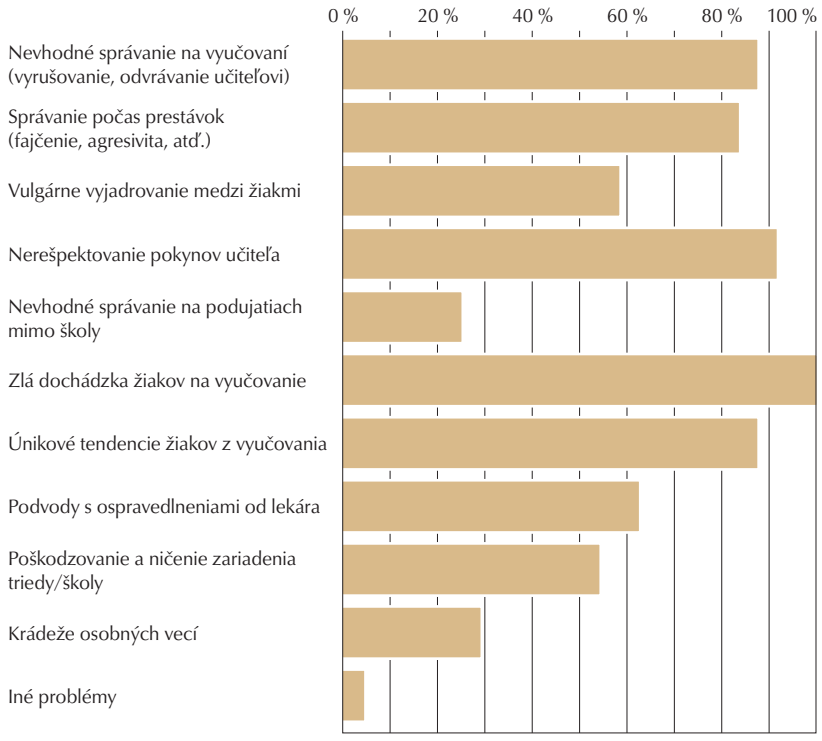

Graf 4: Čo sa ti nepáči na správaní spolužiakov?

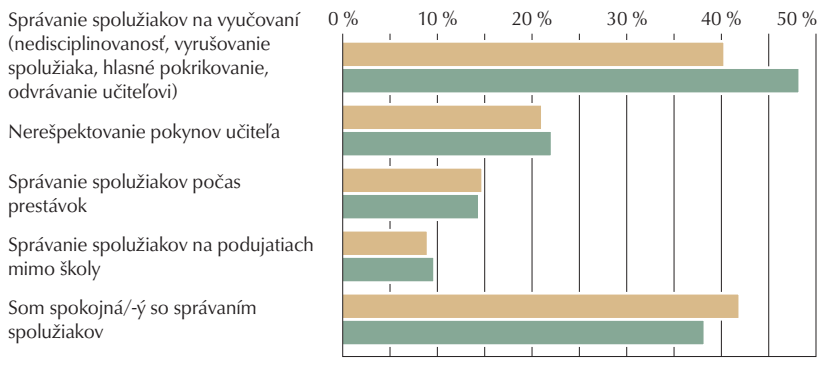

Legenda: chlapci, dievčatá.

Graf 5: Čo považuješ za príčinu nedisciplinovanosti na vyučovaní?

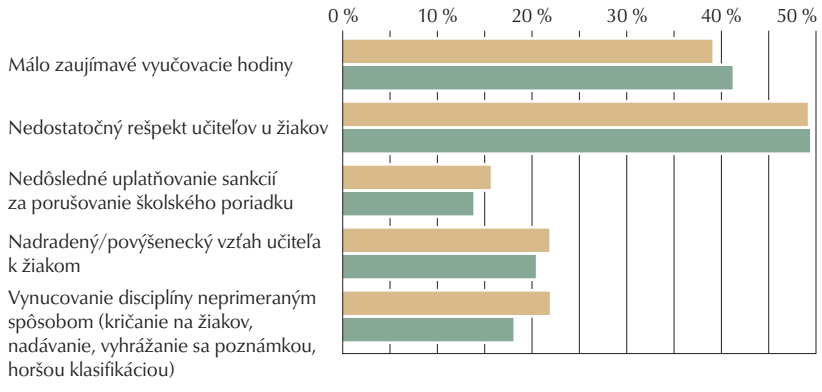

Legenda: chlapci, dievčatá.

Graf 6: Bol/-a si svedkom šikanovania niekoho iného?

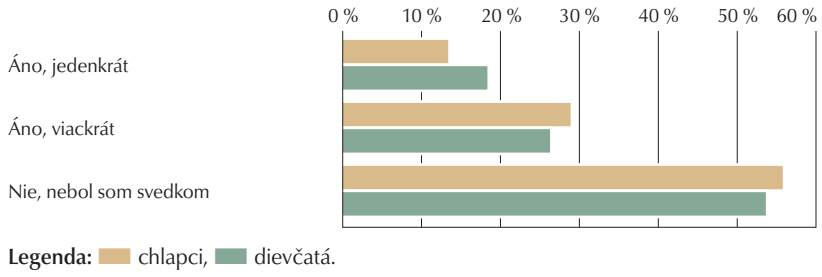

Legenda: chlapci, dievčatá.

Graf 7: Miesto výskytu šikanovania

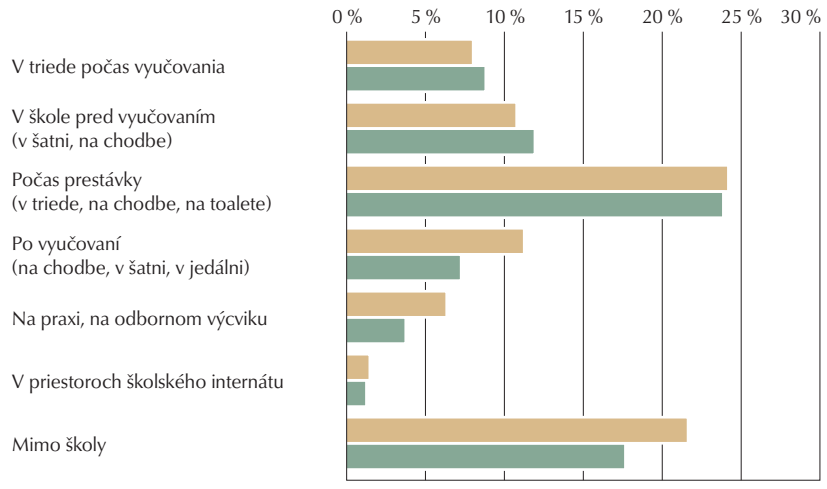

Legenda: chlapci, dievčatá.

Graf 8: Akým spôsobom šikanovali teba alebo tvojho spolužiaka/-čku?

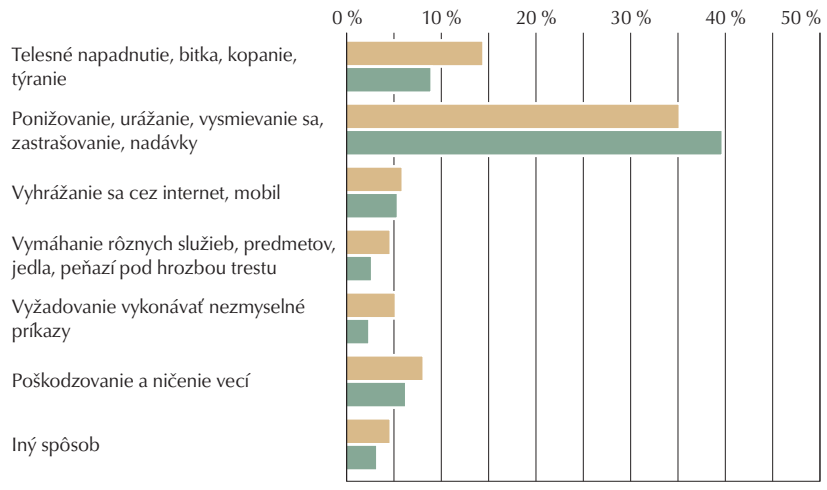

Legenda: chlapci, dievčatá.

Graf 9: Ak si bol/-a šikanovaný/-á alebo si bol/-a svedkom šikanovania, komu si o tom povedal/-a?

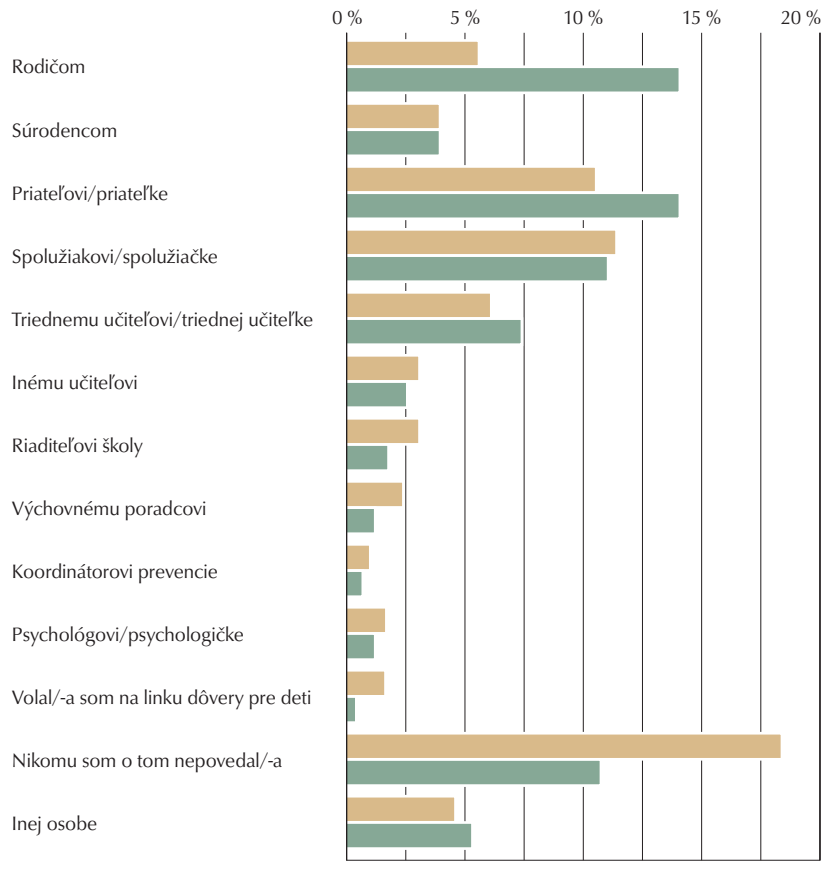

Legenda: chlapci, dievčatá.

Závery

Pozitívne možno hodnotiť snahu škôl vytvoriť bezpečné školské prostredie, i keď odpovede respondentov to v dotazníkoch úplne nepotvrdili. Prístup jednotlivých subjektov k zabezpečeniu podmienok na realizáciu prevencie nebol rovnako dôsledný. Uskutočnením plánovaných aktivít vytvárali priestor na rozšírenie poznatkov z danej problematiky. Niektoré z nich však žiaci nehodnotili ako zdroj nových informácií. Pri predchádzaní nevhodnému správaniu vyzdvihli dôležitosť otvorenej diskusie s učiteľmi, vybudovanie si dostatočného rešpektu učiteľov u žiakov, čo sa javilo ako slabšia stránka vzájomnej komunikácie. Tieto atribúty spolu s menej pútavými vyučovacími hodinami sa podieľali na nedisciplinovanom správaní žiakov na vyučovaní. Vyjadrenia žiakov, ktoré súviseli s uvádzaním miesta výskytu šikanovania v prostredí školy, sú výzvou na uskutočňovanie pravidelného monitoringu sociálnej klímy v triednych kolektívoch a v prípade odhalenia problémov aj výrazným podnetom na dôslednú analýzu príčin ich vzniku.

Bezpečnosť školského prostredia a ochrana zdravia žiakov tvoria dôležité súčasti výchovy a vzdelávania, ktorým je nevyhnutné nepretržite venovať zvýšenú pozornosť a z preventívneho hľadiska vyvíjať maximálne úsilie na zamedzenie výskytu neprimeraných javov v správaní žiakov.

Výrazne pozitívne zistenia:

- spolupráca škôl s CPPPaP a inými odbornými pracoviskami, s policajným zborom/príslušníkmi polície pri prevencii a riešení šikanovania.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie:

- vypracovanie školského poriadku v súlade s právnym predpisom,
- dôkladné oboznámenie žiakov s pravidlami prevencie sociálnopatologických javov a šikanovania zakotvenými v školskom poriadku,
- systematické realizovanie monitoringu zameraného na odhaľovanie rizikového správania,
- plánovanie preventívno-výchovných podujatí so zreteľom na záujem žiakov,
- ustanovenie ŽŠR,
- participácia ŽŠR na tvorbe školského poriadku,
- vytvorenie podmienok na skvalitnenie komunikácie medzi vedením školy, koordinátorom prevencie a ŽŠR,
- vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie,
- organizovanie prednášok a iných aktivít s problematikou šikanovania pre zákonných zástupcov žiakov,
- poskytnutie priestoru na otvorenú komunikáciu o problémoch násilia a šikanovania medzi učiteľmi a žiakmi s cieľom zvyšovania vzájomnej dôvery.

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe inšpekčných zistení podľa závažnosti nedostatkov a porušení všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov Štátna školská inšpekcia uplatnila odporúčania, uložila opatrenia alebo riaditeľom kontrolovaných subjektov uložila prijať opatrenia k dôslednejšiemu prístupu pri vypracovaní školského poriadku, k skvalitneniu podmienok realizácie bezpečnosti, k zabezpečeniu pravidelného monitorovania klímy v prostredí škôl a k uskutočňovaniu systematickej preventívnej činnosti.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl:

- postupovať pri vypracovaní školského poriadku v súlade s právnym predpisom,
- dôsledne oboznamovať žiakov so školským poriadkom, najmä so zásadami prevencie negatívnych javov,
- systematicky vykonávať monitorovanie školského prostredia, dôsledne riešiť náznaky neprimeraného správania,
- zamerať sa v rámci kontrolného systému, prednostne počas hospitácií, na monitorovanie klímy v triede,
- organizovať pre žiakov preventívne aktivity vychádzajúce z ich záujmov,
- ustanoviť ŽŠR,
- zlepšiť spoluprácu s fungujúcou ŽŠR, umožniť jej aktívne sa podieľať na tvorbe školského poriadku,
- posilniť otvorenú komunikáciu učiteľov so žiakmi,
- usporiadať pre zákonných zástupcov žiakov podujatia s problematikou šikanovania,
- zabezpečiť pre učiteľov vzdelávacie podujatia preventívneho charakteru.

Metodicko-pedagogickému centru:

- realizovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti preventívnych aktivít,
- zabezpečiť pre koordinátorov prevencie ponuku vzdelávania zameranú na prevenciu negatívnych javov v správaní žiakov a na odhaľovanie príznakov šikanovania.

Spracovala RNDr. Zlatica LUPOVÁ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Správa o environmentálnej výchove

v strednej škole v SR v školskom roku 2012/2013

Školská inšpekcia venovala pozornosť začleneniu environmentálnej výchovy (ďalej „ENV“) do procesu výchovy a vzdelávania v 44 stredných školách. Z 23 kontrolovaných gymnázií (ďalej „G“) boli 2 súkromné a 5 cirkevných, 1 bolo s vyučovacím jazykom maďarským. Z 21 stredných odborných škôl (ďalej „SOŠ“) boli 2 súkromné a 2 cirkevné, 1 škola bola s vyučovacím jazykom maďarským, 2 s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe zistení z dotazníkov zadávaných riaditeľovi školy, žiakom školy (G – 1 015 respondentov, SOŠ – 744 respondentov), z rozhovorov a z dokumentácie školy.

Zaradeniu environmentálnej výchovy ako prierezovej témy do procesu výchovy a vzdelávania prikladali na G náležitú pozornosť. Zapracovaná bola do školského vzdelávacieho programu (ďalej „ŠkVP“) najčastejšie v rámci učebných osnov vybraných predmetov, kde boli uvedené možnosti jej začlenenia do vhodných tematických celkov. V niektorých školách bol zvlášť vypracovaný materiál s prehľadom ročníkov, predmetov, tematických celkov a názvu implementovanej environmentálnej tematiky (environmentálna výchova ako prierezová téma vo vyučovacích predmetoch našej školy; rozpracovanie prierezových tém v jednotlivých vzdelávacích oblastiach ŠkVP). Ako samostatný predmet ponúkli žiakom ekológiu, ENV, na G s osemročným štúdiom vyučovali experimentálnu prírodovedu. Cieľom zavedeného voliteľného predmetu regionálna výchova bolo poznávanie prírodnej a kultúrnej zložky regiónu hornej Torysy a vzájomného vzťahu medzi zložkami, a to aj z pohľadu environmentálnej výchovy.

SOŠ včlenili ENV najmä do všeobecnovzdelávacích predmetov vzdelávacích oblastí *Človek a príroda* a *Človek, hodnoty a spoločnosť*. V súlade so špecifickým zameraním niektorých skupín odborov vzdelávania a jednotlivých študijných odborov bolo v kompetenčnom profile absolventov vymedzené osvojenie si vedomostí o environmentálnych aspektoch, o vplyvoch a princípoch racionálneho využívania prírodných zdrojov. Na to poskytli priestor viaceré odborné predmety. Rozvíjanie environmentálnych postojov napomáhala vo viacerých študijných odboroch odborná prax.

Žiaci G v zadaných dotazníkoch potvrdili zistenia z dokumentácie a z rozhovorov, keď za najbohatší zdroj vedomostí o environmentálnych témach označili biológiu, geografiu a chémiu. Nižšiu frekvenciu mali výchovné predmety, v oblasti ostatných predmetov sa jej venovali na vyučovaní cudzích jazykov prostredníctvom rôznych textov, vizuálnych podnetov a prezentácií, ich cudzojazyčné plagáty niekde dopĺňali výzdobu chodieb alebo odborných učební. V SOŠ v rámci skupiny iných predmetov žiaci preferovali odborné predmety, po nich nasledovala občianska náuka a ekológia (graf 1).

Stredné školy deklarovali dôraz na posilnenie environmentálneho myslenia žiakov prostredníctvom účelových cvičení a kurzov, kurzov ochrany človeka a zdravia, ktoré vytvárali možnosti na spoznávanie ekosystému blízkeho okolia školy, na upevnenie zásad správania sa v prírode, ako aj na ochranu prírody a životného prostredia v praxi.

Zvyšovanie environmentálneho povedomia žiakov podporovali realizáciou edukačných programov, dlhodobých i krátkodobých projektov (niektoré i medzinárodného charakteru). Z odpovedí riaditeľov vyplynulo, že uprednostňovali krátkodobé projekty (G – 83 %, SOŠ – 81 %) pred dlhodobými (G – 57 %, SOŠ – 48 %). SOŠ v Košickom kraji boli zapojené do vzdelávacích programov formou korešpondenčnej súťaže *Korešpondenčná škola ekológie*. Viaceré školy dokumentovali aktívnu činnosť v recyklačnom projekte *Recyklohry* – organizovanie zberu a odvozu elektroodpadu. V záujme získavania praktických skúseností bola v odbore agropodnikateľ zapojená do dlhodobého vzdelávacieho programu Leonardo da Vinci SOŠ v Nitrianskom kraji. V Trenčianskom kraji možno pozitívne hodnotiť aktivity žiakov, ktorí sa prostredníctvom dlhodobého projektu *SUŠ-art* na Červenom Kameni zameriavali na fotodokumentáciu flóry a fauny okolia hradu, v projekte *Vybudovanie relaxačno-oddychovej zóny* rozpracovali postupnosť prác pri úprave átria v škole.

V rámci environmentálneho projektu *Úprava okolia školy po nútenom výrube stromov* vysádzali okrasné dreviny a kvety. Cirkevné gymnázium upriamilo pozornosť na úctu k živej a neživej prírode (*Zelený projekt a ekologické problémy*) a na upevňovanie návykov triedenia odpadu a šetrenia energiami (*Božie stvorenstvo*). Formou cezhraničnej spolupráce sa uskutočnili žiacke projekty (*Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty*, *Sprievodca regiónom*, *Životné prostredie v regióne*, *Charakter krajiny*). Z regionálneho hľadiska prehĺbili formovanie správneho vzťahu žiakov k životnému prostrediu aktivity *Energetického dňa Prešovského samosprávneho kraja* súvisiace s úsporou energie a vody, ako aj občiansky monitoring životného prostredia na základe iniciatívy občianskeho združenia Tatry.

Klasické formy vzdelávania obohatili súťaže environmentálneho zamerania, do ktorých sa podľa riaditeľov zapojila väčšina škôl (G – 65 %, SOŠ – 52 %). Predovšetkým šlo o predmetové olympiády, Stredoškolskú odbornú činnosť, ale i ďalšie rôznorodé súťaže. Do súťaže medzinárodného charakteru *Zelená planéta* v Moskve boli zapojení žiaci bilingválneho štúdia, v rámci spolupráce Brémy – Alicante – Pezinok boli žiaci ďalšej školy účastníkmi súťaže Šetri energiou. Výrazný úspech zaznamenali 2 žiačky v medzinárodnej súťaži Stockholm Junior Water Prize, z ktorej si odniesli zvláštnu cenu za najlepší vodohospodársky projekt. Popredné umiestnenia získali žiaci v Biologickej olympiáde (1. miesto v celoslovenskom kole a 3. miesto v medzinárodnom kole v Singapure), na Festivale vedy a techniky (najlepší environmentálny projekt roku 2012), v medzinárodnej súťaži Mladí vedci (3. miesto v Tbilisi). V súťaži Zelený svet, vyhlásenej Slovenskou agentúrou životného prostredia Banská Bystrica, obsadili žiaci 1. a 2. miesto za animovaný film. V Strojárskej olympiáde 2012 patrili žiakom prvé tri miesta v odbore Energetické strojárstvo, procesná a environmentálna technika. Do americkej súťaže I-Sweeep (olympiáda energetických, inžinierskych a environmentálnych projektov) v Hustone postúpili dvaja reprezentanti Košického kraja.

Obsah a ciele ENV napĺňali školy aj rôznymi tematickými aktivitami (Deň Zeme, Globalday, Svetový deň výživy, Svetový deň vody, Svetový deň ochrany zvierat, Envirofilm, Ekotopfilm). Pri príležitosti Dňa Zeme sa na organizácii III. ročníka Envirokonferencie podieľalo súkromné G v Kremnici. Okrem prednášok a besied s odborníkmi využívali školy exkurzie, organizovali poznávacie zájazdy do európskych miest. Dobrú odozvu u žiakov mal vzdelávací pobyt v stredisku ekologickej výchovy v Zaježovej.

K upevňovaniu postojov prispievala aj práca žiakov v záujmových útvaroch, krúžkoch. Pozitívny ohlas mali u nich viaceré

Graf 1: V rámci ktorého predmetu ste sa v škole najviac dozvedeli o environmentálnych témach?

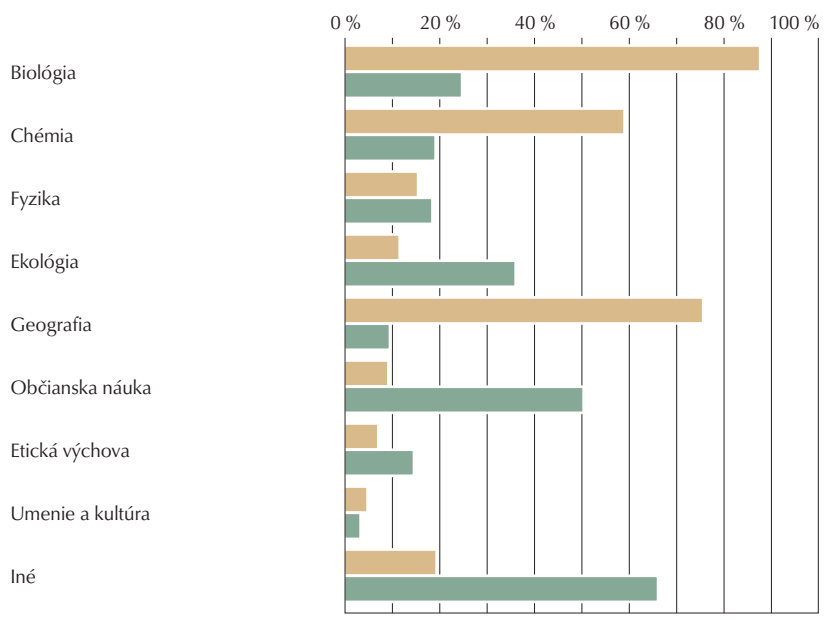

Legenda: G, SOŠ.

akcie, ktorými pomohli pri úprave okolia školy a verejných priestranstiev (Vyčisti svoje mesto, Vyčistime Slovensko), pri čistení lesoparku Brezina v spolupráci so Správou mestských lesov v Trenčíne, pri oprave drevených sedadiel v „zelenej učebni" areálu cirkevného G i mnohé ďalšie. Patrilo k nim tiež prikrmovanie lesnej zveri, kŕmenie vtákov, zber papiera, selektívny zber odpadu, vytváranie estetického a zdravého prostredia v triedach. Hodnotná bola tvorba pragmatických štúdií – osvetlenie Kremnice (využitie úsporných svetelných zdrojov), obnova Zechenterovej záhrady v meste, recyklácia, ekonomické využitie surovín.

Časť realizovaných činností vychádzala z plánov práce koordinátorov ENV, metodických orgánov, z tematických výchovno-vzdelávacích plánov jednotlivých predmetov a vo viacerých prípadoch i z osobnej iniciatívy samotných žiakov. V odpovediach respondenti preferovali ako oblasť, ktorej sa v škole najviac venovali, ochranu prírody a krajiny, ľudské aktivity a problémy životného prostredia, vzťah človeka k prostrediu (graf 2).

Podľa väčšiny žiakov (G – 80 %, SOŠ – 71 %) uskutočnené výchovno-vzdelávacie aktivity utvrdili ich vedomosti v uvedenej problematike. Medzi činiteľmi ovplyvňujúcimi vzťah k environmentálnym otázkam uprednostnili žiaci G i SOŠ vplyv médií (graf 3).

Širokospektrálna realizácia aktuálnej problematiky poskytla žiakom možnosť zapojiť sa do environmentálnych aktivít, čo potvrdilo v G 75 % a v SOŠ 73 % respondentov. Podľa riaditeľov (G – 87 %, SOŠ – 62 %) sa na ich organizovaní podieľala i žiacka školská rada.

Výrazný podiel na rozvíjaní ENV mali učitelia, ktorí boli poverení funkciou samostatného koordinátora (okrem 2 G a 10 SOŠ – kumulovaná funkcia), pričom väčšina z nich mala v aprobácii prírodovedné predmety. Podľa vyjadrenia riaditeľov G aktívne spolupracovali na zapracovaní prierezovej témy ENV do ŠkVP, prípadne na vypracovaní učebných osnov samostatného predmetu s environmentálnou orientáciou alebo na príprave i vedení projektov. V ich činnosti, tak v G, ako i v SOŠ, dominovalo koordinovanie spolupráce jednotlivých predmetových komisií (ďalej „PK") a zapájanie triednych kolektívov s ich triednymi učiteľmi do environmentálnych aktivít. Podľa potreby poskytovali pedagogickým zamestnancom metodický konzultačný servis súvisiaci s implementáciou ENV (graf 4).

Na dopĺňanie svojich vedomostí koordinátori využívali vzdelávanie organizované najmä Metodicko-pedagogickým centrom (MPC), prostredníctvom Živice, občianskeho združenia Človek v ohrození, účasťou na Veľtrhu environmentálnych výučbových programov. Získané poznatky odovzdávali prostredníctvom interného vzdelávania svojim kolegom. Nedostatkom bolo, že v niektorých školách (G – 3, SOŠ – 11) si svoj rozhľad nerozširovali. Viacerí učitelia absolvovali vzdelávanie na tému ENV vo vyučovacom procese, aplikácie environmentálnej etiky v geografii, zúčastnili sa na školeniach medzinárodného environmentálno-edukačného projektu Aquawis, čerpali informácie z rôznych aktivít (workshopy). Vyzdvihnúť treba spoluprácu s odborníkmi pôsobiacimi v danej oblasti, s rôznymi organizáciami a inštitúciami. Podieľali sa najmä na organizovaní prednášok, tematických podujatí, aktivít v teréne, pomáhali pri projektoch. Prínosom v nadobudnutí vedomostí a skúseností v oblasti ENV bola spoločná účasť niektorých pedagógov a žiakov na ekologicko-výchovných podujatiach organizovaných Inštitútom aplikovanej ekológie Daphne.

Spoluprácu s rodičmi využili pri usporiadaní školských súťaží, pri poskytnutí finančnej podpory (finančné prostriedky na nákup interiérových košov na separáciu odpadov, na odmeny pre víťazov environmentálnych súťaží), pri úprave areálu školy. Ocenili ich osobnú angažovanosť pri skrášlení vnútorných priestorov (kvetinová výzdoba a informačné panely venované aktivitám školy). Niektorí rodičia individuálne participovali pri zbere a odvoze druhotných surovín.

Graf 2: Ktorým oblastiam ste sa v rámci ENV venovali najviac?

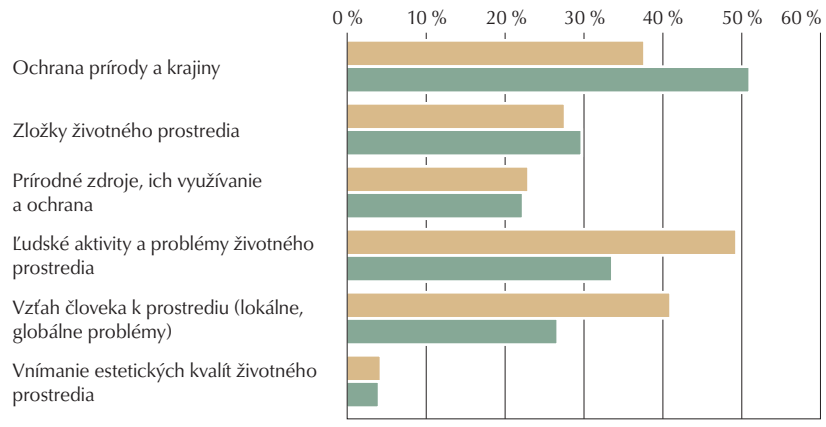

Legenda: G, SOŠ.

Učitelia mali na svoju prácu k dispozícii odborné a metodické materiály. Vo výchovno-vzdelávacom procese využívali výučbové programy (Zelený balíček, Planéta vedomostí), krátke filmy s environmentálnou tematikou, DVD (*Trvalo udržateľný rozvoj*, *Separácia a recyklácia*, *Zázraky prírody*, *Úžasná planéta*). Inšpirujúce boli pracovné listy – *Natura 2000*, *Klíma nás spája*, a tiež pracovné zošity k ENV a životnému prostrediu získané v rámci vzdelávacieho programu SME v škole. Vedomosti získavali aj z odborných časopisov a odborných publikácií, ktoré boli v časti škôl sústredené v špecializovaných knižniciach s environmentálnou orientáciou. V SOŠ s vyučovacím jazykom maďarským v Košickom kraji vytvorili učitelia preložením zo slovenského jazyka pracovné listy v maďarskom jazyku. Vybavenosť príslušnými materiálmi bola v 3 školách neuspokojivá.

Závery

Stredné školy venovali ENV vo výchovno-vzdelávacom procese primeranú pozornosť. Na G ju zapracovali do ŠkVP ako súčasť rozvíjajúcich spôsobilostí v oblasti postojov a hodnôt, tematické okruhy prierezovej témy zväčša implementovali do učebných osnov vybraných vyučovacích predmetov. SOŠ začlenili problematiku ENV prevažne do odborných predmetov i do predmetov všeobecného vzdelávania alebo bola priamo integrovanou súčasťou študijného odboru. Podmienky na dobrú prácu podporovalo využívanie vhodných odborných a metodických materiálov, menej výučbových programov. Dôležitým faktorom pri plánovaní a realizácii environmentálnych aktivít bol výber školského koordinátora disponujúceho znalosťou svojich aprobačných predmetov a rozhľadom v environmentálnych témach. V pôsobení na žiakov zabezpečovali kontinuitu s triednymi učiteľmi, s vedúcimi predmetových komisií a tiež s inštitúciami pôsobiacimi v tejto oblasti. U niektorých bolo nedostatočné vzdelávanie sa v danej problematike, v tomto smere zaostávalo aj rozširovanie znalostí u pedagogických zamestnancov. Školy deklarovali širokú ponuku interných školských aktivít z ENV, zapojenie do realizácie krátkodobých, menej do dlhodobých projektov. Angažovanosť škôl bola v oblasti rozvoja vedomostí žiakov, ich zručností a postojov k environmentálnym problémom v procese vzdelávania zabezpečená vo viacerých subjektoch aj v mimovyučovacom čase.

Graf 3: Ktorý faktor ovplyvnil vaše postoje k environmentálnej problematike?

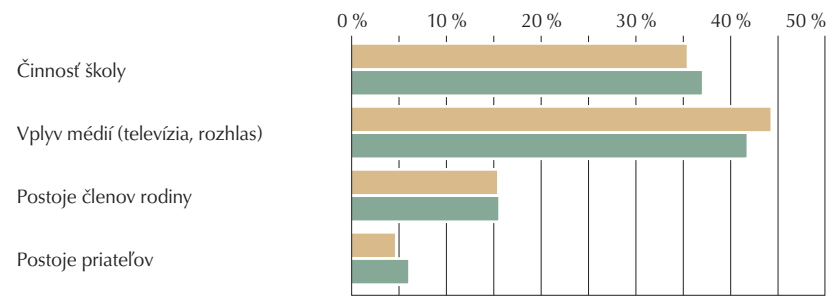

Legenda: G, SOŠ.

Graf 4: Činnosť koordinátora ENV v G a SOŠ

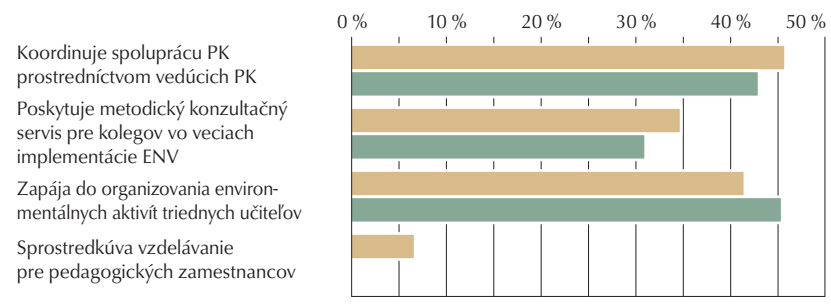

Legenda: G, SOŠ.

Rôznorodosť aktivít potvrdili aj zistenia z odpovedí žiakov v dotazníkoch. Prioritne uvádzali možnosť účasti na prednáškach s fundovanými odborníkmi, zapojenie sa do projektov i rôznych súťaží. Kladne treba hodnotiť dosiahnutie významných úspechov na súťažiach s environmentálnou tematikou. Veľkým prínosom bolo, že žiaci aktívne participovali priamo v teréne na praktických činnostiach súvisiacich s ochranou životného prostredia. Boli však i takí, ktorí o ne neprejavili záujem, čo si vyžaduje zlepšenie. Nezastupiteľné miesto v činnosti škôl mala pri organizovaní environmentálnych podujatí spolupráca s mnohými odbornými a spoločenskými organizáciami, firmami, občianskymi združeniami i s rodičmi. Výber, zameranie a obsah realizovaných aktivít poukázal na ich opodstatnenosť pri formovaní občianskych postojov žiakov, čo pozitívne vplývalo na vytváranie a upevňovanie ich environmentálneho vedomia.

Výrazne pozitívne zistenia:

- zapájanie škôl do projektov a súťaží s environmentálnym zameraním,
- spolupráca s inštitúciami pôsobiacimi v oblasti environmentálnej problematiky.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie:

- vzdelávanie koordinátorov ENV.

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe inšpekčných zistení Štátna školská inšpekcia uplatnila 4 odporúčania súvisiace so vzdelávaním koordinátora a pedagogických zamestnancov k problematike ENV a s jej implementovaním v konkrétnych témach vyučovacích predmetov, uložila 2 opatrenia k rozpracovaniu prierezových tém vrátane ENV v učebných osnovách jednotlivých predmetov.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl:

- podporovať pedagogických zamestnancov v získavaní environmentálnych poznatkov,
- zabezpečiť vzdelávanie koordinátorov ENV,
- motivovať a získavať žiakov pre ich aktívnu účasť na podujatiach environmentálneho charakteru mimo vyučovacích hodín,
- zefektívniť spoluprácu so žiackou školskou radou pri organizovaní environmentálnych aktivít,
- zaobstarať dostatočné množstvo existujúcich a aktuálnych učebných pomôcok na danú tému,
- uprednostňovať vytváranie záujmových útvarov/krúžkov s environmentálnym zameraním.

Metodicko-pedagogickému centru:

- nepretržite vzdelávať koordinátorov ENV.

Spracovala RNDr. Zlatica LUPOVÁ
Ilustračné foto Ján SÚKUP